

REDAKTIONELLE BEMÆRKNINGER

Redaktionsgrundlag

Værkerne udgives i den form, komponisten senest er nået frem til. Udgaven respekterer således Langaards rettelser og tilføjelser i kilderne og implementerer disse, for så vidt det er muligt og relevant.

De foreliggende kilder til værkerne er beskrevet nedenfor under *Kilder og kritisk beretning*. Kildebeskrivelser og redaktionelle kommentarer præsenteres sammen værk for værk i udgavens orden og med reference til værkernes løbenumre **1-14**. Hovedkilden til hvert enkelt værk betegnes **A** (af referencemæssige grunde også selv om der kun foreligger én kilde). Udgavens forhold til rettelser i denne hovedkilde og til varianter i andre kilder fremgår af kommentarer og noter i tilknytning til kildebeskrivelserne.

Redaktionelle retningslinjer

Udgivernes tilføjelser og rettelser er typografisk markeret i udgaven ved hjælp af skarpe parenteser; tilføjede buer er dog angivet med brudt streg og buændringer som en kombination af hel og brudt streg. Orienteringsfortegn i runde parenteser skyldes udgiveren. Redaktionelle kommentarer samt oplysninger om forhold, der ikke er typografisk markeret i udgaven, findes i den kritiske beretning nedenfor.

Der er foretaget stiltiende komplettering for så vidt angår manglende triol- (og tilsvarende) angivelser samt fejlanbragte eller manglende nodepunkteringer. Manglende 'halve' bindebuer i forbindelse med system- eller sideskift tilføjes ligeledes stiltiende, såfremt der ikke er tvivl om komponistens intention. Samme praksis følges, hvis der mangler fermat i en eller to af systemerne. Justering af uegalt placerede tempo- og foredragsbetegnelser samt dynamiske angivelser er i almindelighed foretaget uden videre. Omplaceringer af accenter, dynamik og foredragsbetegnelser under og over systemerne foretages for at normalisere nodesatsen, men kun for så vidt, det ikke slører komponistens musikalske intention i hvert enkelt tilfælde. Endelig udelades overflødige gentagelser af fortegn i reglen uden nærmere dokumentation.

Arpeggio-angivelsernes vertikale udstrækning i og imellem højre og venstre hånds system reproduceres i udgaven så præcist som muligt i forhold til angivelserne i hovedkilden til værket, selv om denne type angivelser fra komponistens side sjældent synes noteret med større præcision eller konsekvens. Det samme gælder for pedalangivelserne, der også gengives i udgaven, sådan som de forekommer i hovedkilden til hvert enkelt værk. Dette gælder også Langaards særlige bølgelinje-angivelse, der reproduceres uden redaktionelle korrektioner, selv om disse angivelser stedvis

EDITORIAL COMMENTS

Textual basis of the edition

The works are published in the latest form arrived at by the composer. The edition thus incorporates Langaard's corrections and additions to the sources wherever possible and relevant.

The extant sources for the works are described below under *Sources and critical commentary*. Source descriptions and editorial comment are presented together work for work in the order adopted in the edition and with reference to its consecutive numbering **1-14**. The principal source for each work is designated **A** (for purposes of reference, even if there is only one source). The relationship between the edition, corrections made in the principal source and variants found in the other sources appears from comments and notes to the source descriptions.

Editorial guidelines

Material supplied or emended by the editors is identified typographically by square brackets; supplied slurs and ties are shown with a broken line and emended slurs and ties by a combination of unbroken and broken lines. Cautionary accidentals in round brackets have been supplied by the editors. Editorial comments and information on matters not marked typographically in the edition are to be found in the critical apparatus below.

Missing triplet (and similar) markings are supplied tacitly, as are wrongly placed or missing dots. Missing 'half' ties in the context of a new stave or a new page are likewise supplied tacitly as long as there is no doubt about the composer's intention. The same practice is adopted if there is a missing fermata sign in one or two of the staves. Adjustment of unequally placed indications of tempo, expression and dynamics is usually undertaken without comment. Repositioning of accents, dynamics and expression markings below and above the staves is carried out in order to normalise the music writing, but only as long as it does not blur the composer's musical intention in each individual case. Finally, superfluous repetitions of accidentals are as a rule suppressed without documentation.

The vertical extent of the arpeggio indications in and between the staves of the right and left hand is reproduced in the edition as precisely as possible in relation to the indications in the main source of the work, even though this type of indication is rarely noted by the composer with any great precision or consistency. The same applies to the pedal indications, which are also included in the edition as they appear in the main source of each individual work. This also applies to Langaard's special wavy-line indication, which is reproduced without editorial emendations, although these indica-

har et noget vilkårligt omfang og måske en umotiveret eller abrupt afslutning.

Et særligt spørgsmål vedrører Langgaards staccato-notation. Ganske ofte har 'prikkerne' form som en, større eller mindre, lodret streg, der umiddelbart læses som staccatissimo ('spiccato'). Formen synes dog ofte begrundet i noget skriveteknisk eller visuelt, snarere end der er tale om et bevidst valg af spillemåden 'spiccato'. I én og samme sats kan man finde arbitrært vekslende måder at skrive staccato på, og der er ikke noget, der tyder på, at komponisten i sådanne satser har skelnet mellem staccato og staccatissimo/spiccato. Som hovedregel gengives staccato-notationen derfor som 'almindeligt staccato'. Der gøres undtagelser, hvis spiccato-formen er tydeligt og konsekvent anvendt i en sats.

Fraser og passager, der gentages, er i et vist omfang notationsmæssigt egaliseret og gensidigt kompletteret. Det er typisk for komponisten, at gentagelser ofte rummer afvigelser, specielt når det gælder dynamik, artikulation og frasering.

Tonehøjde angives på konventionel vis, dvs. 'nøglehuls-c'et' = c¹.

Forkortelser

Se s. 5.

tions have a somewhat random extent at places and perhaps an unmotivated or abrupt ending.

Langgaard's staccato notation is a special issue. Quite often, the 'dots' have the form of a largish or smallish vertical stroke that one would spontaneously read as staccatissimo ('spiccato'). However, the marking seems to be something related to the handwriting or something visual, rather than being a conscious choice of the playing style 'spiccato'. In one and the same piece randomly varying ways of writing staccato can be found, and there is not anything to indicate that the composer has distinguished between staccato and staccatissimo/spiccato in such pieces. As a rule, the staccato notation is reproduced as 'ordinary staccato'. Exceptions are made if the spiccato form is distinctly and consistently used in a piece.

The notation of repeated passages is to a certain extent normalised and mutually supplemented. It is typical of the composer that repetitions often display variation, especially with regard to dynamics, articulation and phrasing.

The pitch is indicated conventionally with 'the keyhole c' = c¹.

Abbreviations

See p. 5.

KILDER OG KRITISK BERETNING

1 Sonate nr. 1 (BVN 197)

A. Renskrift (endelig version)

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling RLS 78,1. Autograf og delvis afskrift ved Constance Langgaard. Renskrift med blæk; rettelser og tilføjelser med blæk, rød farvestift, blyant og kuglepen (autograf).

Titel: *Sonate No 1 | for | Klaver | af | Rued Langgaard | 1925-26-28*

Overskrift (s. 1): *Sonate | for Klaver*

Dateret før sats I (s. 1 foroven): *Komponeret Sommer 1925 Bagsværd. | Omarbejdet 1926 og 28. – efter sats I (s. 10): “Ermo” d. 11/9 27. – før sats II (s. 11): Komp. d. 23/2. 28. Ermo. – efter II (s. 20): Helsingborg | 26 Febr. 1928. – efter sats III (s. 25): 3 Maj 1927 | København – før sats IV (s. 26): Komponeret 1926. – efter sats IV (s. 34) signeret og dateret: Rued Langgaard komp. 1925 Bagsværd | Modificeret Arild 1933 (August) | (Renskr. Februar 1934)*

22 blade, 34 × 27 cm | 34,5 × 26 cm; 35 beskrevne sider, pagineret: (titel), (blank), 1-20, (2 blanke sider), 21-25, (3 blanke sider), 26-34 (3 blanke sider).

Papirtype: blad 1, 7-22: 12 systemer uden angivelse af fabrikat, blad 2-6: B. & HNr. 1 (12 systemer).

Motto foroven s. 1: *“I Borgens gyldne Sale | sig rorte muntert Liv” | (Ingemann)*

CLs afskrift omfatter s. 13-20 (sats II fra t. 59 og ud) samt s. 21 (første side af sats III); disse sider er forsynet med supplerende detaljer i RLs hånd, fx dynamik og pedalangivelser. Sats II t. 1-58 er i autograf, og fra t. 59 og ud har CL benyttet C som forlæg. I gentagelsen t. 179-218 (af t. 1-40) benyttede hun kilde C t. 1-40 som forlæg og ikke RLs t. 1-40 i A, hvorved der opstod en række mindre varianter mellem disse to parallelle passager. Det gælder fx *p* i t. 191, som ikke findes i A t. 13, og RLs *marcato*-angivelser i t. 1-3 (vh), som ikke findes i C. En udraderet titelpåskrift, som findes på s. 22 i sats III og indeholder årstallet 1941, røber at renskriften af denne sats (fortrinsvis i autograf) tidligst kan være foretaget i dette år.

Manuskriptet er præget af blyantsrettelser, navnlig i sats I, hvor der også ses ændringer, som senere er udraderet (fx t. 76-78 og 89-92). I sats I findes 13 overstregede takter mellem t. 135 og 136, og 2 overstregede takter mellem t. 173 og 174. I sats II er 7 takter mellem t. 218 og 219 overstreget. I sats IV er 2 takter mellem t. 79 og 80 overstreget. Der er i sats II indskrevet taktal og en enkelt bemærkning med fremmed hånd (kuglepen).

SOURCES AND CRITICAL COMMENTARY

1 Sonata No. 1 (BVN 197)

A. Fair copy (final version)

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection RLS 78,1. Autograph and in part transcript by Constance Langgaard. Fair copy in ink; corrections and additions in ink, red crayon, pencil and ballpoint pen (autograph).

Title: *Sonata No 1 | for | piano | by | Rued Langgaard | 1925-26-28*

Heading (p. 1): *Sonata | for piano*

Dated before movement I (p. 1 at the top): *Composed Summer 1925 Bagsværd. | Reworked 1926 and 28. – after movement I (p. 10): “Ermo” 11/9 27. – before movement II (p. 11): Comp. 23/2. 28. Ermo. – after II (p. 20): Helsingborg | 26 Feb. 1928. – after movement III (p. 25): 3 May 1927 | Copenhagen – before movement IV (p. 26): Composed 1926. – after movement IV (p. 34) signed and dated: Rued Langgaard comp. 1925 Bagsværd | Modified Arild 1933 (August) | (Fair-cop. February 1934)*

22 leaves, 34 × 27 cm | 34.5 × 26 cm; 35 pages of writing, paginated: (title), (blank), 1-20, (2 blank pages), 21-25, (3 blank pages), 26-34 (3 blank pages).

Paper type: fols. 1, 7-22: 12 staves without manufacturer's name, fols. 2-6: B. & HNr. 1 (12 staves).

Motto at the top p. 1: *“In the golden halls so stately | A merry life was led” | (Ingemann)*

CL's transcript comprises pp. 13-20 (movement II from b. 59 to the end) and p. 21 (first page of movement III); these pages are provided with additional details in RL's hand, e.g. dynamic and pedal marks. Movement II bb. 1-58 are in autograph, and from b. 59 to the end, CL has used C as the source. In the repetition bb. 179-218 (of bb. 1-40), she used source C bb. 1-40 as exemplar and not RL's bb. 1-40 in A, resulting in a number of smaller variants between these two parallel passages. One example is *p* in b. 191, which is not in A b. 13, and RL's *marcato* marks in bb. 1-3 (lh), which are not in C. An erased title inscription, which is on p. 22 in movement III and contains the year 1941, reveals that the fair copy of this movement (predominantly in autograph) must have been made that year at the earliest.

The manuscript is characterised by pencil corrections, especially in movement I, in which there are also alterations that have been erased at a later date (e.g. bb. 76-78 and 89-92). In movement I there are 13 deleted bars between bb. 135 and 136, and 2 deleted bars between bb. 173 and 174. In movement II, 7 bars between bb. 218 and 219 are deleted. In movement IV, 2 bars between bb. 79 and 80 are deleted. In movement II, bar numbers and a single annotation are written in an unknown hand (ballpoint pen).

B. Renskrift 1927 (ukomplet)

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling RLS 78,6. Renskrift med blæk; rettelser med blæk, blyant og farvestift. Ukomplet (omfatter sats II, III og IV; sidstnævntes slutning mangler).

Sats II dateret ved begyndelsen: *Komp. 1927 26 Maj* – og til slut: *26 Maj 1927*. – sats III dateret til slut: *3/5 1927 | København*.

14 blade, 34 × 27 cm (blad 8 dog beskåret: 21,5 × 27 cm).

Papirtype: *B. & HNr. 1* (12 systemer).

Indhold og paginering:

sats II findes på blad 1-4, pag. 11-18: 2 / *Scherzo*

sats III findes på blad 5-7, pag. 19-24: (3.) *NB Renskrives | Romanza*

sats IV findes på blad 8-14, pag. 25-34, (1), (blank), 34 [bis], 35-36: (4.) | (*All= Con fuoco*); ukomplet (slutter med hvad der svarer til **A** t. 289). Blad 8 er et upagineret bilag (kun beskrevet recto), blad 9 har en påklæbet ændring, blad 10 har to påklæbte ændringer, blad 12 består af to sammenklæbte blade, blad 13 er et nu løst blad, der tidligere har været klæbet på blad 12v med ændringer til s. 34 (bagsiden rummer titelpåskrift vedr. andet værk).

Sats I (s. 1-10) blev inkorporeret i kilde **A** som blad 2-6, pag. 1-10. Sats II blev udskiftet med ny scherzo i 1928 (findes i **C** og **A**). Nærværende scherzo fra 1927 publiceres selvstændigt i bind 3 som nr. 31.

C. Ny sats II. Renskrift (1928)

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling RLS 78,8. Autograf. Renskrift med blæk; rettelser med blæk, blyant og farvestift.

Overskrift: 2

Dateret ved begyndelsen: *Komp. 23/2. 28. Ermo* – dateret til slut: *26/2 28 Helsingborg*.

5 blade, 34,5 × 27 cm; 7 beskrevne sider, pagineret: (1), 2-7, (3 blanke sider).

Papirtype: *Wilhelm Hansen København [bomærke] Nr. 3. F. 12* (12 systemer).

Mange rettelser giver kilden en kladdeagtig karakter. Foroven på s. [1] har RL skrevet: *Renskrives*. Renskriften blev delvis foretaget af CL og udgør s. 11-19 af kilde **A**.

D. Sats I. Fragmenter

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling RLS 78,3. Renskrift samt skitse med blæk; rettelser med blyant.

4 blade, 34,5 × 27 cm; 8 beskrevne, upaginerede sider.

Papirtype: blad 1 (sammenklæbet af to): 14 og 16 systemer uden angivelse af fabrikat, blad 2: 24 systemer uden angivelse af fabrikat, blad 3-4: *Wilhelm Hansen København [bomærke] Nr. 4. F. 14* (14 systemer). Blad 1 består af to sammenklæbte blade; de sammenklæbte, ikke synlige sider rummer et fragment af sonatens sats IV i en tidlig renskrift, formodentlig svarende til versionen BVN 186.

B. Fair copy 1927 (incomplete)

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection RLS 78,6. Fair copy in ink; corrections in ink, pencil and red crayon. Incomplete (comprises movements II, III and IV; the ending of the latter is missing).

Movement II dated at the beginning: *Comp. 1927 26 May* – and at the end: *26 May 1927*. – movement III dated at end: *3/5 1927 | Copenhagen*.

14 leaves, 34 × 27 cm (however, fol. 8 is cropped: 21.5 × 27 cm).

Paper type: *B. & HNr. 1* (12 staves).

Contents and pagination:

movement II is on fols. 1-4, paginated 11-18: 2 / *Scherzo*

movement III is on fols. 5-7, paginated 19-24: (3.) *NB To be fair-copied | Romanza*

movement IV is on fols. 8-14, paginated 25-34, (1), (blank), 34 [bis], 35-36: (4.) | (*All= Con fuoco*); incomplete (ends at the bar corresponding to **A** b. 289). Fol. 8 is an unnumbered appendix (written on recto only), fol. 9 has an alteration which is pasted to the page, fol. 10 has two alterations pasted to the page, fol. 12 consists of two leaves pasted together, fol. 13 is now a loose leaf, although it was previously pasted to fol. 12v with alterations for p. 34 (the reverse contains a title inscription concerning a different work).

Movement I (pp. 1-10) was incorporated in source **A** as fols. 2-6, paginated 1-10. Movement II was replaced with a new scherzo in 1928 (included in **C** and **A**). The present scherzo from 1927 is published independently in volume 3 as no. 31.

C. New movement II. Fair copy (1928)

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection RLS 78,8. Autograph. Fair copy in ink; corrections in ink, pencil and red crayon.

Heading: 2

Dated at the beginning: *Comp. 23/2. 28. Ermo* – dated at end: *26/2 28 Helsingborg*.

5 leaves, 34,5 × 27 cm; 7 pages of writing, paginated: (1), 2-7, (3 blank pages).

Paper type: *Wilhelm Hansen København [logo] Nr. 3. F. 12* (12 staves).

The many corrections give the source a draft-like quality. At the top of p. [1], RL has written: *To be fair-copied*. The fair copy was partly prepared by CL and comprises pp. 11-19 of source **A**.

D. Movement I. Fragments

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection RLS 78,3. Fair copy and draft in ink; corrections in pencil.

4 leaves, 34,5 × 27 cm; 8 unnumbered pages of writing.

Paper type: fol. 1 (consisting of two leaves pasted together): 14 and 16 staves without manufacturer's name, fol. 2: 24 staves without manufacturer's name, fols. 3-4: *Wilhelm Hansen København [logo] Nr. 4. F. 14* (14 staves). Fol. 1 consists of two leaves pasted together; the pages which are not visible because they are pasted together, contain a fragment of movement IV of the sonata in an early fair copy, probably corresponding to the version BVN 186.

Indhold:

blad 1r (titel): *Sonate (Asdur) | for | Klaver. | 1925-26. September | Rud Langgaard*

blad 1v: overskrift: *Sonate for Klaver. | I. Signeret: Rud Langgaard.* Indeholder en tidlig version af sats I t. 1-27 (renskrift, overstreget)

blad 2r: *Introduction.* Udateret skitse til sats I t. 1-27

blad 2v: forskellige udaterede skitser til andre værker

blad 3r: *Coda.* Tidlig version af sats I fra t. 172 til slut (renskrift, 23 takter, overstreget); dateret til slut: 12-3-27.

blad 3v: indeholder variant af sats I, de 6 afsluttende takter (renskrift, overstreget); desuden uidentificeret blyantsskitse

blad 4r (titel): *Sonate | for | Pianoforte | 1925-27.*

blad 4v: overskrift: *Sonate.* Signeret: *Rud Langgaard.* Indeholder sats I t. 1-27 (renskrift).

E. Sats IV. Renskrift

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling RLS 78,9. Renskrift med blæk (til dels afskrift i CLs håndskrift); rettelser og tilføjelser med blyant og farvestift. Ukomplet.

Overskrift: 4. | *Allegro con fuoco e grazioso*

Signeret og dateret på en påklæbet, men nu løs lap, som er skåret ud af et tidligere manuskript: *Rud Langgaard | 26 Oktober | 1926. | København.*

6 blade, 34,5 × 27 cm (blad 6 dog beskåret: 26 × 27 cm); 11 beskrevne sider, pagineret: 25-30, 33-37, (blank) + en lap, 11 × 9 cm, tidligere påklæbet s. 37 og indeholdende slutdateringen (lappens bagside rummer fragment af sats IV).

Papirtype: *Wilhelm Hansen København [bomærke] Nr. 3. F. 12* (12 systemer).

Side 31-32 mangler. Det meste af s. 33, s. 36 og satsens 4 sidste takter s. 37 er i CLs håndskrift.

Manuskriptet er formodentlig udfærdiget 1933. Rettelser er inkorporeret i kilde A, sats IV.

F. Sats IV. Fragmenter og bilag

1. Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling RLS 78,4. Renskrift med blæk; rettelser med blyant og farvestift.

Overskrift: (4.) [tempoangivelse: *Animato grazioso*]

Udateret.

4 blade, 34,5 × 27 cm; 8 beskrevne sider, pagineret: (4), 19-20, (2); blad 4 med påklæbning.

Papirtype: blad 1-2, 4: *Wilhelm Hansen København [bomærke] Nr. 4. F. 14.* (14 systemer), blad 3: *Wilhelm Hansen København [bomærke] Nr. 4. F. 16.* (16 systemer).

2. Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling RLS 78,5. Renskrift med blæk; rettelser og tilføjelser med blyant og farvestift.

Betegnet *Bilag I, Bilag II, Bilag III*

Udateret.

Contents:

fol. 1r (title): *Sonata (A flat major) | for | piano. | 1925-26. September | Rud Langgaard*

fol. 1v: heading: *Sonata for piano. | I.* Signed: *Rud Langgaard.* Contains an early version of movement I bb. 1-27 (fair copy, crossed over)

fol. 2r: *Introduction.* Undated sketch for movement I bb. 1-27

fol. 2v: various undated drafts for other works

fol. 3r: *Coda.* Early version of movement I from b. 172 till the end (fair copy, 23 bars, deleted); dated at end: 12-3-27.

fol. 3v: contains a variant of movement I, the 6 final bars (fair copy, deleted); in addition, an unidentified sketch in pencil

fol. 4r (title): *Sonata | for | pianoforte | 1925-27.*

fol. 4v: heading: *Sonata.* Signed: *Rud Langgaard.* Contains movement I bb. 1-27 (fair copy).

E. Movement IV. Fair copy

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection RLS 78,9. Fair copy in ink (partly a transcript in CL's handwriting); corrections and additions in pencil and red crayon. Incomplete.

Heading: 4. | *Allegro con fuoco e grazioso*

Signed and dated on a scrap of paper which was cut out of an earlier manuscript and pasted on, but which is now loose: *Rud Langgaard | 26 October | 1926. | Copenhagen.*

6 leaves, 34.5 × 27 cm (however, fol. 6 is cropped: 26 × 27 cm); 11 pages of writing, paginated: 25-30, 33-37, (blank) + a scrap of paper, 11 × 9 cm, previously pasted on p. 37 and containing the completion dating (the reverse of the scrap of paper contains fragment of movement IV).

Paper type: *Wilhelm Hansen København [logo] Nr. 3. F. 12* (12 staves).

Pages 31-32 are missing. Most of p. 33, p. 36 and the last 4 bars of the movement on p. 37 are in CL's handwriting.

The manuscript was probably made in 1933. Corrections were incorporated in source A, movement IV.

F. Movement IV. Fragments and appendixes

1. The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection RLS 78,4. Fair copy in ink; corrections in pencil and red crayon.

Heading: (4.) [tempo indication: *Animato grazioso*]

Undated.

4 leaves, 34.5 × 27 cm; 8 pages of writing, paginated: (4), 19-20, (2); fol. 4 with a scrap of paper pasted on.

Paper type: fols. 1-2, 4: *Wilhelm Hansen København [logo] Nr. 4. F. 14.* (14 staves), fol. 3: *Wilhelm Hansen København [logo] Nr. 4. F. 16.* (16 staves).

2. The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection RLS 78,5. Fair copy in ink; corrections and additions in pencil and red crayon.

Designated *Appendix I, Appendix II, Appendix III*

Undated.

3 blade, 34,5 × 27 cm; 5 beskrevne, upaginerede sider (blad 3v blank). Rummer også skitse til ubenyttet *Scherzo! Fdur* (blad 1v), påbegyndt renskrift af sats I med overskriften *Sonate for Klaver* (blad 2r) samt forskellige skitser og påskrifter vedr. andre værker.

Papirtype: blad 1-2: *Wilhelm Hansen København* [bomærke] Nr. 4. F. 16. (16 systemer), blad 3: 20 systemer uden angivelse af fabrikat.

F1 omfatter fragmenter fra flere faser i satsens udvikling. Blad 3 (pag. 19-20) samt en passage klæbet på blad 2v stammer fra renskriften fra 1925 (BVN 186, jfr. **G**); denne del af kilden rummer, hvad svarer til t. 140 til ca. 220 i kilde **A**. Fragmenterne er forsynet med henvisninger til de tre bilag, **F2**.

G. Sats I-II 1925 (BVN 186). Renskrift

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling RLS 78,2. Renskrift med blæk; rettelser med blæk, blyant og farvestift.

Overskrift: *Sonate | für | Klavier*

Signeret og dateret på første nodeside (s. 1): *Rud Langgaard. | 1925 – Sats II har overskriften: Scherzo Komp. 1925.*

7 blade, 34 × 27 cm; 12 beskrevne sider, pagineret 1-12 (blad 7r blank, 7v rummer 4 udraderede klavertakter).

Papirtype: *Wilhelm Hansen København* [bomærke] Nr. 4. F. 16. (16 systemer).

Manuskriptet repræsenterer værkets førsteversion (BVN 186). Sats II blev udskiftet 1927 med den scherzo som findes i kilde **B** s. 11-18. Nærværende scherzo (*Vivace ma non troppo*) publiceres selvstændigt i bind 3 som nr. 30. Sats III i denne version af sonaten er ikke sikkert identificeret, men kan være identisk med *Andante tranquillo*, en sats, der publiceres selvstændigt i bind 3 som nr. 29 (her dog i D-dur, også en Des-dur-version eksisterer). Den oprindelige sats III blev udskiftet med en ny i 1927 (kilde **B** s. 19-24). Af sats IV findes fragmenter i **F1** og **D**. Sats IV er, ligesom sats I, videreført gennem flere faser via kilde **B** og **D-F**, frem til de endelige versioner i kilde **A**.

H. Ny sats II (1928). Skitse

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling RLS 78,7. Skitse med blæk.

Betegnet *Animato scherzoso*

Udateret.

1 blad, 34 × 27 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider.

Papirtype: 28 systemer uden angivelse af fabrikat.

Renskrift = kilde **C** (afskrift heraf indgår i kilde **A**).

I. Sats IV. Skitser

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling RLS 78,10. Skitser med blæk og blyant.

Betegnet: *Sonate Asdur (Finale)*

Udateret.

3 leaves, 34.5 × 27 cm; 5 unnumbered pages of writing (fol. 3v blank). Contain also a sketch for an unused *Scherzo! F major* (fol. 1v), an incomplete fair copy of the start of movement I with the heading *Sonata for piano* (fol. 2r), together with various sketches and annotations regarding other works.

Paper type: fols. 1-2: *Wilhelm Hansen København* [logo] Nr. 4. F. 16. (16 staves), fol. 3: 20 staves without manufacturer's name.

F1 comprises fragments from several stages in the development of the movement. Fol. 3 (paginated 19-20) and a passage pasted on fol. 2v stem from the fair copy from 1925 (BVN 186, cf. **G**); this part of the source contains what corresponds to bb. 140 to approx. 220 in source **A**. The fragments are provided with references to the three appendixes, **F2**.

G. Movement I-II 1925 (BVN 186). Fair copy

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection RLS 78,2. Fair copy in ink; corrections in ink, pencil and red crayon.

Heading: *Sonate | für | Klavier*

Signed and dated on the first page of music (p. 1): *Rud Langgaard. | 1925 – Movement II has the heading: Scherzo Comp. 1925.*

7 leaves, 34 × 27 cm; 12 pages of writing, paginated 1-12 (fol. 7r blank, 7v contains 4 erased piano bars).

Paper type: *Wilhelm Hansen København* [logo] Nr. 4. F. 16. (16 staves).

The manuscript represents the first version of the work (BVN 186). In 1927, movement II was replaced with the scherzo which is in source **B** pp. 11-18. The present scherzo (*Vivace ma non troppo*) is published independently in volume 3 as no. 30. Movement III in this version of the sonata has not been identified with certainty, but it is possibly identical with *Andante tranquillo*, a movement which is published independently in volume 3 as no. 29 (the version included there is in D major; a version in D flat major also exists). The original movement III was replaced by a new one in 1927 (source **B** pp. 19-24). There are fragments of movement IV in **F1** and **D**. Similarly to movement I, work on movement IV has been continued in several stages, from sources **B** and **D-F**, to the final versions in source **A**.

H. New movement II (1928). Sketch

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection RLS 78,7. Sketch in ink.

Designated *Animato scherzoso*

Undated.

1 leaf, 34 × 27 cm; 2 unnumbered pages of writing.

Paper type: 28 staves without manufacturer's name.

Fair copy = source **C** (transcript of this is included in source **A**).

I. Movement IV. Sketches

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection RLS 78,10. Sketches in ink and pencil.

Designated: *Sonata A flat major (Finale)*

Undated.

2 blade, 5,5 × 22,5 cm (udsnit af nodeark); 4 beskrevne, upaginerede sider.

Påskrift: *Sonaten maa renskrives paany!*

Rummer ca. 46 takter, bl.a. skitse til passagerne t. 40-53 og t. 219-238. Skitsen må være fra 1933 eller 1934.

J. Kasserede titelblade

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling. Autograf. Blæk.

1. RLS 85,18 [blad 6].

[*Helsingborg* udraderet] / *Sonate No 1* / [overstreget: (*"I Borgens gyldne Sale"*)] / *for* / *Klaver* / *af* / *Rued Langgaard* / 1925(-33.)

1 blad, 34,5 × 26 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider. Titlen findes verso (recto rummer fragment af renskrift af *Le Béguinage* BVN 369, sats 3, dateret 18.3.1948 og 17.12.1948). Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

2. RLS 122,6.

Kronborg / *Sonate* [udraderet: *No 1*] (*Asdur*) / *for* / *Klaver* / *af* / *Rued Langgaard* / *comp.* 1925-1928-1933.

2 blade, 35 × 26 cm; 4 beskrevne, upaginerede sider. Titlen findes blad 2v (de øvrige sider rummer dels skitser til *Op-høj dig Gud* BVN 269, dateret 13.9.1941, dels diverse påskrifter).

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

De to blade udgør et kasseret omslag/titelblad, der senere har tjent som skitsepapir og omslag for andre værker.

Kommentar til udgaven

Udgaven er baseret på kilde **A**. Komponistens rettelser og tilføjelser i denne kilde respekteres. Forglemmelser og fejl i den del af sats II, som er i CLs afskrift (t. 59-253), er elimineret ved kollation med CLs forlæg i autograf, kilde **C**. Det samme gælder CLs afskrift i begyndelsen af sats III (t. 1-24), som er sammenholdt med autografkilden **B** (s. 19-20). Korrektioner i udgaven, som foretages med hjemmel i autografkilderne, er ikke typografisk markeret i nodesatsen, men dokumenteret i noterne nedenfor. Sats III fra t. 25 er renskrevet af RL på basis af den rettede version i kilde **B**, men med enkelte varianter. Han har fx udeladt visse dynamiske angivelser. Disse er, sammen med enkelte andre detaljer i **B** af særlig betydning, nævnt i noterne. Kilderne **D-I** repræsenterer tidlige versioner og skitser, som er uden betydning for udgivelsen af værket i dets endelige form.

Takt   Stemme   Kommentar

Sats I

37   hh   understemme, node 2-5: de fire noder er med blyant sat i parentes og erstattet af tonen B (fjerdedel) i vh på andet taktslag; rettelser er uklar og er ikke respekteret

2 leaves, 5.5 × 22.5 cm (section of music sheet); 4 unnumbered pages of writing.

Inscription: *A new fair copy must be made of the sonata!*

Contains approx. 46 bars, among them a sketch for the passages bb. 40-53 and bb. 219-238. The sketch must be from 1933 or 1934.

J. Discarded title pages

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection. Autograph. Ink.

1. RLS 85,18 [fol. 6].

[*Helsingborg* erased] / *Sonata No 1* / [deleted: (*"In the Golden Halls so Stately"*)] / *for* / *piano* / *by* / *Rued Langgaard* / 1925(-33.)

1 leaf, 34.5 × 26 cm; 2 unnumbered pages of writing. The title is on the verso (recto contains fragment of a fair copy of *Le Béguinage* BVN 369, movement 3, dated 18 Mar. 1948 and 17 Dec. 1948).

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

2. RLS 122,6.

Kronborg / *Sonata* [erased: *No 1*] (*A flat major*) / *for* / *piano* / *by* / *Rued Langgaard* / *comp.* 1925-1928-1933.

2 leaves, 35 × 26 cm; 4 unnumbered pages of writing. The title is on fol. 2v (the other pages partly contain sketches for *Be exalted, O God* BVN 269, dated 13 Sep. 1941, and partly various inscriptions).

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

The two leaves comprise a discarded cover/title page, which later served as sketch paper and cover for other works.

Commentary to the edition

The edition is based on source **A**. The composer's corrections and additions in this source are respected. Oversights and errors in that part of movement II which is in CL's transcript (bb. 59-253), are eliminated by collation with CL's exemplar in autograph, source **C**. The same applies to CL's transcript at the beginning of movement III (bb. 1-24), which has been compared with the autograph source **B** (pp. 19-20). Emendations in the edition which are implemented based on evidence in the autograph sources, are not typographically marked in the music, but documented in the notes below. The fair copy of movement III from b. 25 is made by RL on the basis of the corrected version in source **B**, but with a few variants. For example, he has left out certain dynamic marks. These are mentioned in the notes, together with a few other details in **B** of particular significance. The sources **D-I** represent early versions and sketches which are of no significance to the edition of the final version of the work.

Bar   Part   Comment

Movement I

37   rh   lower part, notes 2-5: the four notes are put in brackets in pencil and replaced by the note B_♭ (crotchet) in lh on the second beat; the correction is unclear and is not respected

41	hh	samklang 2: over denne er med blyant tilføjet et alternativ: oktaven e ² -e ³ (i stedet for b-b ¹); forslaget er forsynet med ? og er ikke fulgt	41	rh	harmony 2: above this, an alternative is added in pencil: the octave e ² -e ³ (instead of the earlier b-b ¹); the suggestion is provided with ? and is not followed
135	hh	bue mellem akkord 1 og 3 udeladt; RL har tilføjet portamento på akkord 2-3, hvorved den oprindelige bue er blevet overflødig	135	rh	slur between chords 1 and 3 suppressed; RL has added portamento on chord 2-3, whereby the original slur is superfluous
	vh	understemme, node 1: o ændret til ↓ i analogi med t. 31		lh	lower part, note 1: o emended to ↓ by analogy with b. 31
155	vh	understemme, node 2-3: rytmen ↓↓ ændret til ↓↓ i analogi med t. 154 og t. 69 (notationsfejl)	155	lh	lower part, notes 2-3: the rhythm ↓↓ emended to ↓↓ by analogy with b. 154 and b. 69 (notational error)
Sats II			Movement II		
1-6	vh	portamento findes i C og i gentagelsen t. 184	1-6	lh	portamento is in C and in the repetition b. 184
13	–	C har p (udeladt af RL i A, mens CL, med C som kilde, medtager p i gentagelsen t. 191)	13	–	C has p (omitted by RL in A, while CL, with C as the source, includes p in the repetition b. 191)
15-16	hh	buerne findes i C og i gentagelsen t. 193-194	15-16	rh	the ties are in C and in the repetition bb. 193-194
28	–	dim. justeret i overensst. med t. 4 og C, som begge har dim. fra node 1	28	–	dim. adjusted in agreement with b. 4 and C, which both have dim. from note 1
35	vh	node 1: d rettet til fi overensst. med t. 11, 91, 189, 213 samt kilde C (d tolkes som en skrivefejl)	35	lh	note 1: d emended to f in agreement with bb. 11, 91, 189, 213 and source C (d is interpreted as a notational error)
38-40	hh	buerne findes i C og i gentagelsen t. 216-218	38-40	rh	the slurs are in C and in the repetition bb. 216-218
51-52	hh	buerne findes i C	51-52	rh	the slurs are in C
53	vh	understemme: buens endepunkt t. 54 node 1 ændret til t. 53 node 2 i overensst. med t. 69 og i analogi med t. 71 samt i overensst. med C	53	lh	lower part: the end point of the slur at b. 54 note 1 emended to b. 53 note 2 in agreement with b. 69 and by analogy with b. 71 and in agreement with C
63-64	vh	bue tilføjet iht. C (oversat af kopisten)	63-64	lh	slur supplied in accordance with C (overlooked by the copyist)
121-124	–	pedalangivelsen gengivet som bølgelinje i overensst. med C (i A angiver RL dette sted snarest en stiplede linje, mens CL i parallelpassagen t. 223-226 med C som kilde noterer en bølgelinje)	121-124	–	the pedal indication is shown as a wavy line in agreement with C (in A, RL rather indicates a dotted line, while CL in the parallel passage bb. 223-226 with C as the source, notates a wavy line)
126	hh, vh	takten ændret iht. RLs rettelser i C; rettelserne er ikke fulgt af CL i A på dette sted, men fulgt i gentagelsen t. 228	126	rh, lh	the bar is emended in accordance with RL's correction in C; the correction is not followed by CL in A at this place, but it is followed in the repetition b. 228
130	vh, hh	akkord 1: RL har ændret værdien fra halvnote til fjerdedel; paralleltakten t. 232 er ikke ændret	130	lh, rh	chord 1: RL has altered the value from crotchet to minim; the parallel bar b. 232 is not altered
141	–	<i>Con fuoco</i> tilføjet iht. C (oversat af kopisten)	141	–	<i>Con fuoco</i> supplied in accordance with C (overlooked by the copyist)
157	hh	understemme, node 1: marc. tilføjet iht. C (oversat af kopisten)	157	rh	lower part, note 1: marc. added in accordance with C (overlooked by the copyist)
159	vh	akkord 2: marc. tilføjet iht. C (oversat af kopisten)	159	lh	chord 2: marc. added in accordance with C (overlooked by the copyist)
176	vh	akkord 1: c tilføjet iht. C (oversat af kopisten)	176	lh	chord 1: c supplied in accordance with C (overlooked by the copyist)

205	hh	akkord 1: marc. tilføjet iht. C (overset af kopisten)	205	rh	chord 1: marc. supplied in accordance with C (overlooked by the copyist)
209-210	hh	takten ændret iht. RLs rettelse i C og i overensst. med t. 31-32 (autograf); CL har delvis fejllæst C ved kopiering af takterne i A	209-210	rh	the bar emended in accordance with RL's correction in C and in agreement with bb. 31-32 (autograph); CL has partly misread C when copying the bars in A
223-226	hh	frasering og pedal følger kilde C	223-226	rh	phrasing and pedal according to source C
227	hh	understemmen node 1: bue til t. 228 node 1 tilføjet iht. C (overset af kopisten)	227	rh	lower part note 1: slur to b. 228 note 1 supplied in accordance with C (overlooked by the copyist)
228-230	vh	understemme: bue tilføjet iht. C (overset af kopisten)	228-230	lh	lower part: slur supplied in accordance with C (overlooked by the copyist)
253	vh	node 1: stacc. tilføjet iht. C (overset af kopisten)	253	lh	note 1: stacc. supplied in accordance with C (overlooked by the copyist)
Sats III			Movement III		
2-3, 10-11, 20-22	–	pedalangivelser tilføjet iht. B (ikke medtaget af kopisten i A)	2-3, 10-11, 20-22	–	pedal indications supplied in accordance with B (not included by the copyist in A)
9	–	◀ tilføjet iht. B (overset af kopisten)	9	–	◀ supplied in accordance with B (overlooked by the copyist)
14	vh	bue tilføjet iht. B (overset af kopisten)	14	lh	slur supplied in accordance with B (overlooked by the copyist)
26	–	B: mf	26	–	B: mf
28	vh	buen findes i B	28	lh	the slur is in B
29	vh	samklang 2-3: buen findes i B	29	lh	harmony 2-3: the slur is in B
34	vh	B : understemme, node 2 er overbundet til følgende a ¹	34	lh	B : lower part, note 2 is tied to the following a ¹
42, 46, 50	hh	B har stacc. på de 3 sidste noder	42, 46, 50	rh	B has stacc. at the last 3 notes
42-43	–	◀ findes i B	42-43	–	◀ is in B
54	vh	B : understemme, bindebue mellem node 4 og 5 (des)	54	lh	B : lower part, tie between note 4 and 5 (d _b)
55	vh	B : understemme, node 3 er overbundet til t. 56 node 1 (des)	55	lh	B : lower part, note 3 is tied to b. 56 note 1 (d _b)
76	–	B: pp og <i>sostenuto</i>	76	–	B: pp and <i>sostenuto</i>
85-88	hh	B har marc. på t. 85 node 2-4, t. 86 node 1-2, t. 87 node 2-4 og t. 88 node 1-4	85-88	rh	B : top part, notes 1-2: marc.
90	hh, vh	B : akkord 1/node 1: marc.	90	rh, lh	B has marc. at b. 85 notes 2-4, b. 86 notes 1-2, b. 87 notes 2-4 and b. 88 notes 1-4
91	vh	B : overstemme, akkord 1: tonen a er overbundet til node 2	91	lh	B : chord 1/note 1: marc.
101	vh	B : understemme, node 1: marc.	101	lh	B : top part, chord 1: the note a is tied to note 2
102	hh, vh	B : akkord 1-2: portamento	102	rh, lh	B : lower part, note 1: marc.
103	–	B: pp	103	–	B : chord 1-2: portamento
Sats IV			Movement IV		
65, 107, 284	vh	andet taktslag: marc. udeladt i overensst. med RLs rettelse i hh (marc. overstreget; i t. 246 er marc. overstreget i begge hænder)	65, 107, 284	lh	second beat: marc. suppressed in agreement with RL's correction in rh (marc. deleted; in b. 246 marc. is deleted in both hands)
170	hh	akkord 1: ændret af RL fra b ¹ -d ² -f ² -b ² (akkorden i paralleltakten 194 er uændret)	170	rh	chord 1: altered by RL from b ¹ -d ² -f ² -b ² (the chord in the parallel bar 194 is unaltered)

2 Sonate nr. 2 “Ex est” (BVN 222)

A. Renskift (1934-45)

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 79,1. Autograf. Renskrift med blæk; rettelser og tilføjelser med rød farvestift, blyant og kuglepen (autograf).

Titel: [udraderet: *Helsingborg* (?)] | *Sonate Nr. 2 (“Ex est”) | for Klaver | af | Rued Langgaard | 1934.*

Dateringer: før I: *Ribe d. 10/5. 41* – efter sats I: *Omkomp. Ribe 12/5 41. | komp. Februar. 1934 | Modifieret Arild | 28 August | 1935.* – efter sats II: *18 September | 1934. | (omarbejdet)* – efter sats III: *22 Febr. 1945!* – efter sats IV dateret og signeret: *Komp. 27 Februar 1934. | København | Renskrevet. 14 Maj 1941. | Ribe | Rued Langgaard*

19 blade, 34,5 × 26 cm; 29 beskrevne sider, pagineret: (titel), (blank), 1-11, (blank), 12-21, (4 blanke sider), 22-28, (3 blanke sider).

Papirtype: blad 1 + blad 19 (omslag): [uidentificeret bomærke] 1652 (12 systemer), blad 2-10 + 15-18: 12 systemer uden angivelse af fabrikat, blad 11-14: *W.H. Nr. 3. F.12* (12 systemer).

Sats III, komponeret 1945, er tydeligvis indskudt i manuskriptet, som oprindeligt kun omfattede 3 satser. En række detaljer i musikken er revideret af RL og tempoangivelser er justeret (sats II var således oprindeligt betegnet *Saltarello*). Disse ændringer synes at være kommet til over lang tid, sandsynligvis i forbindelse med komponistens egne, gentagne gennemspilninger af sonaten. Titlen *Ex est* er anført på titelbladet med kuglepen, hvilket indikerer at den kom til så sent som 1950-52.

B. Sats I. Renskrift 1935

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 79,6. Autograf. Renskrift med blæk; mange rettelser med blæk og blyant.

Overskrift: *Helsingborg. | (1.) [...]*

Dateret ved begyndelsen: *Arild 28/8 35* – dateret og signeret til slut: *Rued Langgaard | modifieret Arild. 28 August | 1935. | Komponeret Februar 1934*

5 blade, 35 × 26 cm; 10 beskrevne sider, pagineret 1-10.

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

Manuskriptet indeholder en version af satsen, der adskiller sig betydeligt fra versionen i A. B har næppe været anvendt som forlæg i forbindelse med udfærdigelsen af renskriften af satsen i A.

C. Sats I. Renskrift 1934

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 79,5. Autograf. Renskrift med blæk; rettelser og tilføjelser med blæk og blyant.

Overskrift: *I. – med blyant tilføjet: Motto: | – The sea was a tremulous opal | The sky more purple than blue | And across the Sound to Sweden | The white gulls flashed and flew. | (Edm. W Gosse)*

2 Sonata no. 2 “Ex est” (BVN 222)

A. Fair copy (1934-45)

The Royal Danish Library. Rued Langgaard’s Collection RLS 79,1. Autograph. Fair copy in ink; corrections and additions in red crayon, pencil and ballpoint pen (autograph).

Title: [erased: *Helsingborg* (?)] | *Sonata No. 2 (“Ex est”) | for piano | by | Rued Langgaard | 1934.*

Datings: before I: *Ribe 10/5. 41* – after movement I: *Recomp. Ribe 12/5 41. | comp. February. 1934 | Modified Arild | 28 August | 1935.* – after movement II: *18 September | 1934. | (reworked)* – after movement III: *22 Feb. 1945!* – after movement IV dated and signed: *Comp. 27 February 1934. | Copenhagen | Fair-copied. 14 May 1941. | Ribe | Rued Langgaard*

19 leaves, 34.5 × 26 cm; 29 pages of writing, paginated: (title), (blank), 1-11, (blank), 12-21, (4 blank pages), 22-28, (3 blank pages).

Paper type: fol. 1 + fol. 19 (cover): [unidentified logo] 1652 (12 staves), fols. 2-10 + 15-18: 12 staves without manufacturer’s name, fols. 11-14: *W.H. Nr. 3. F.12* (12 staves).

Movement III, composed 1945, is evidently inserted in the manuscript, which originally only comprised 3 movements. A number of details in the music were revised by RL, and tempo markings were adjusted (thus, movement II was originally named *Saltarello*). These alterations seem to have been added over a long period of time, probably in connection with the sonata having been played through repeatedly by the composer himself. The title *Ex est* is written on the title page in ballpoint pen, which indicates that it was added as late as in 1950-52.

B. Movement I. Fair copy 1935

The Royal Danish Library. Rued Langgaard’s Collection RLS 79,6. Autograph. Fair copy in ink; many corrections in ink and pencil.

Heading: *Helsingborg. | (1.) [...]*

Dated at the beginning: *Arild 28/8 35* – dated and signed at end: *Rued Langgaard | modified Arild. 28 August | 1935. | Composed February 1934*

5 leaves, 35 × 26 cm; 10 pages of writing, paginated 1-10.

Paper type: 12 staves without manufacturer’s name.

The manuscript contains a version of the movement which differs considerably from the version in A. B has probably not been used as exemplar for the fair copy of the movement in A.

C. Movement I. Fair copy 1934

The Royal Danish Library. Rued Langgaard’s Collection RLS 79,5. Autograph. Fair copy in ink; corrections and additions in ink and pencil.

Heading: *I. – added in pencil: Motto: | – The sea was a tremulous opal | The sky more purple than blue | And across the Sound to Sweden | The white gulls flashed and flew. | (Edm. W Gosse)*

Dateret til slut: *Komp. Februar 1934 | Omkomp. April 1934*.
5 blade, 35 × 26 cm; 10 beskrevne sider, pagineret 1-10 (side 7 med indklæbet rettelse).

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

Mottoet er fra Sir Edmund Gosse: *Two Visits to Denmark* 1872, 1874. London 1911, s. 75.

D. Sats I. Fragmenter af tidlige renskrifter

1. Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 79,3. Autograf. Renskrift med blæk; rettelser og tilføjelser med blæk og blyant.

Betegnet første side foroven: *Skitse til 3 og 4*. [svare ikke til indholdet, men viser, at fragmentet sekundært har været benyttet som omslag for de nævnte skitser]

Signeret og dateret til slut: *Rued Langgaard | Komponeret Februar 1934*.

2 blade, 35 × 26 cm; 4 beskrevne, upaginerede sider. Renskriften omfatter 4 sider (på sidste side desuden uidentificeret blyantsskitse for klaver, 28 takter).

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

2. Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling RLS 79,2 [blad 4]. Autograf. Renskrift med blæk.

Ubetegnet og udateret.

1 blad, 35 × 26 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider. Renskriften omfatter 1 side (verso); recto rummer skitser til sonatens sats IV (kilde F).

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

D1 indeholder 2 sider fra satsens begyndelse + satsens to sidste sider. **D2** rummer 25 takter fra satsens begyndelse i renskrift på en nodeside, som ikke er udfyldt (renskriften afbrydes i 3. akkolade).

E. Sats II. Fragment af renskrift (samt skitse til sats I)

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling RLS 79,4. Autograf. Renskrift; tilføjelser med blyant; det hele er overstreget med farvestift.

Ubetegnet.

Dateret til slut: *26 Februar 1934*.

1 blad, 35 × 26 cm; 2 beskrevne sider, pagineret 13-14. Renskriften omfatter begge sider; s. 14 rummer desuden udate-rede blyantsskitser til sonatens sats I, t. 35 ff. (ca. 30 takter).

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

Fragmentet indeholder de sidste 36 takter af satsen i en tidlig version og udgjorde oprindeligt sidste blad (s. 13-14) af satsen i den renskrift, der findes i kilde A. Bladet blev erstattet i A af en ny slutning (s. 14-15).

F. Skitser

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 79,2. Autograf. Skitser med blyant (enkelte bidrag med blæk).

Omslag med påskrift: [...] *Skitser | Musik*

Dated at end: *Comp. February 1934 | Recomp. April 1934*.

5 leaves, 35 × 26 cm; 10 pages of writing, paginated 1-10 (page 7 with a correction pasted to the page).

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

The motto is from Sir Edmund Gosse: *Two Visits to Denmark* 1872, 1874. London 1911, p. 75.

D. Movement I. Fragments of early fair copies

1. The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection RLS 79,3. Autograph. Fair copy in ink; corrections and additions in ink and pencil.

Designated at the top of the first page: *Sketches for 3 and 4*. [this does not correspond with the contents, but shows that the fragment has also been used as a cover for the aforementioned sketches]

Signed and dated at end: *Rued Langgaard | Composed February 1934*.

2 leaves, 35 × 26 cm; 4 unnumbered pages of writing. The fair copy comprises 4 pages (moreover, on the last page there is an unidentified sketch in pencil for piano, 28 bars).

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

2. The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection RLS 79,2 [fol. 4]. Autograph. Fair copy in ink.

Undesignated and undated.

1 leaf, 35 × 26 cm; 2 unnumbered pages of writing. The fair copy comprises 1 page (verso); recto contains sketches for movement IV of the sonata (source F).

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

D1 contains 2 pages from the beginning of the movement + the last two pages of the movement. **D2** contains 25 bars from the beginning of the movement on a page, which has not been completed (the fair copy breaks off in the 3rd accolade).

E. Movement II. Fragment of a fair copy (including a sketch for movement I)

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection RLS 79,4. Autograph. Fair copy; additions in pencil; all of it crossed over in crayon.

Undesignated.

Dated at end: *26 February 1934*.

1 leaf, 35 × 26 cm; 2 pages of writing, paginated 13-14. The fair copy comprises both pages; p. 14 also contains undated pencil sketches for movement I of the sonata, bb. 35 ff. (approx. 30 bars).

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

The fragment contains the last 36 bars of the movement in an early version, and was originally the last leaf (pp. 13-14) of the fair copy of the movement in source A. The leaf was replaced in A by a new ending (pp. 14-15).

F. Sketches

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection RLS 79,2. Autograph. Sketches in pencil (a few contributions in ink).

Cover with the inscription: [...] *Sketches | Music*

8 blade, 34,5 × 26 cm (et stykke af blad 3 er revet af, hvorved musikken på 5 systemer er gået tabt); 14 beskrevne, upaginerede sider (blad 1v og 8v blanke). Skitserne omfatter 8 sider; blad 4v rummer kilde **D**; de øvrige, beskrevne sider indeholder påskrifter vedr. andre værker.

Indhold, betegnelser og dateringer:

blad 1 + 8: omslag

blad 2-5: skitser til sats I, II og IV (opr. III) betegnet på blad 2 *Sonate I* og *Sonate No 2 III Skitse Februar 34* samt *Finale III Helsingborg Skitse 3die Del*; dateringer: 19/2 34 og 27/2 34

blad 6: skitser til begyndelsen af sats I dateret *April 1941*

blad 7: skitser til sats III betegnet *3die Del. Sonate No 2. Anathema* og dateret 21/2 45

G. Kasserede titelblade

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling. Autograf. Blæk.

1. RLS 81,10 [blad 2].

Helsingborg. | (*Sonate No 2 for Klaver*.) | Suite [tilføjet med blyant: *Skitser* | 1934 | 1935 | 1941] – forinden desuden: [...] *Sonate No 2 Suite for Klaver* [...]

1 blad, 35 × 26 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider. Titlen findes verso (recto rummer skitse til *Flammekamrene* BVN 221, dateret 1.8.1936).

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

2. RLS 78,1 [blad 13 (udraderet titel s. 22)]

Hälsingeborg | *Sonate No 2* | for | *Klaver* | af | *Rued Langgaard* | *Komp. 1934-1941*

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

3. RLS 85,17 [blad 3-4].

[med blyant, udraderet: *I Hälsingeborg*] | *Hälsingeborg* [overstreget] | *Sonate Nr. 2 for Klaver* | af | *Rued Langgaard* | *Komp. 1934*. | *Tredie Del 1945*.

2 blade, 34,5 × 26 cm; 4 beskrevne, upaginerede sider. Titlen findes blad 2v (blad 1 og 2r er udfyldt med renskrift af *Le Béguinage* BVN 369, sats III, dateret 18.3. og 17.12.1948).

Papirtype: 14 systemer uden angivelse af fabrikat.

De to blade har tjent som omslag for sonaten, før de blev genbrugt i 1948.

4. RLS 85,22.

Hälsingeborg | *Sonate No 2 for Klaver* | af | *Rued Langgaard* | 1934

1 blad, 33 × 26 cm (beskåret); 2 beskrevne, upaginerede sider. Titlen findes verso (recto rummer skitse til *Garnisons Kirkegård* BVN U9, dateret 20.5.1949).

Papirtype: 12 systemer; ingen angivelse af fabrikat.

Kommentar til udgaven

Udgaven er baseret på kilde **A**. Komponistens rettelser og tilføjelser i denne kilde respekteres. Kilderne **B-F** repræsenterer tidlige versioner og skitser og er uden primær kildeværdi for udgaven.

8 leaves, 34.5 × 26 cm (one part of fol. 3 was torn off, resulting in a loss of 5 staves of music); 14 unnumbered pages of writing (fols. 1v and 8v are blank). The sketches comprise 8 pages; fol. 4v contains source **D**; the other pages of writing contain annotations regarding other works.

Contents, annotations and datings:

fols. 1 + 8: cover

fols. 2-5: sketches for movements I, II and IV (originally III), on fol. 2 designated *Sonata I* and *Sonata No. 2 III Sketch February 34* and finally *Finale III Helsingborg Sketch part 3*; datings: 19/2 34 and 27/2 34

fol. 6: sketches for the beginning of movement I dated *April 1941*

fol. 7: sketches for movement III designated *3rd part. Sonata No 2. Anathema* and dated 21/2 45

G. Discarded title pages

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection. Autograph. Ink.

1. RLS 81,10 [fol. 2].

Helsingborg. | (*Sonata No 2 for piano*.) | Suite [added in pencil: *Sketches* | 1934 | 1935 | 1941] – furthermore, at the bottom: [...] *Sonata No 2 Suite for piano* [...]

1 leaf, 35 × 26 cm; 2 unnumbered pages of writing. The title is on the verso (recto contains sketch for *The Chambers of Flames* BVN 221, dated 1 Aug. 1936).

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

2. RLS 78,1 [fol. 13 (erased title p. 22)]

Hälsingeborg | *Sonata No 2* | for | *piano* | by | *Rued Langgaard* | *comp. 1934-1941*

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

3. RLS 85,17 [fols. 3-4].

[in pencil, erased: *In Hälsingeborg*] | *Hälsingeborg* [deleted] | *Sonata No. 2 for piano* | by | *Rued Langgaard* | *Comp. 1934*. | *Third part 1945*.

2 leaves, 34.5 × 26 cm; 4 unnumbered pages of writing. The title is on fol. 2v (fols. 1 and 2r comprise a fair copy of *Le Béguinage* BVN 369, movement III, dated 18 Mar. and 17 Dec. 1948).

Paper type: 14 staves without manufacturer's name.

The two leaves served as the cover for the sonata before they were reused in 1948.

4. RLS 85,22.

Hälsingeborg | *Sonata No 2 for piano* | by | *Rued Langgaard* | 1934

1 leaf, 33 × 26 cm (cropped); 2 unnumbered pages of writing. The title is on the verso (recto contains a sketch for *Garnisons Cemetery* BVN U9, dated 20 May 1949).

Paper type: 12 staves; no manufacturer's name.

Commentary to the edition

The edition is based on source **A**. The composer's corrections and additions in this source are respected. The sources **B-F** represent early versions and sketches and are of no primary source value to the edition.

<i>Takt</i>	<i>Stemme</i>	<i>Kommentar</i>	<i>Bar</i>	<i>Part</i>	<i>Comment</i>
Sats I 46-48, 50-52	hh	understemme: bindebuer mellem c^1 og c^1 hen over taktstregen findes alle fire gange i B og formodes at være i overensst. med RLs intention også i A , hvor tre af buerne dog mangler	50-52	rh	lower part: there are ties between c^1 and c^1 across the barline all four times in B and these are presumed to be in agreement with RL's intention in A also, although three of the ties are missing there
99	vh	overstemme, node 1: bindebue uden endepunkt i t. 100 udeladt; buen findes ikke i paralleltakterne 120, 198 og 219 (der er sideskift i kilden mellem t. 99 og 100)	99	lh	top part, note 1: tie without ending point in b. 100 suppressed; no tie is found in the parallel bars 120, 198 and 219 (there is a page turn in the source between bb. 99 and 100)
Sats II 94	hh	samklang 4-6: $a^1-b^1-a^1$ (oktaveret) ændret til $b^1-a^1-b^1$ i overensst. med t. 14 (passagerne er herudover identiske)	94	rh	harmony 4-6: $a^1-b^1-a^1$ (with octave doubling) emended to $b^1-a^1-b^1$ in agreement with b. 14 (apart from this, the passages are identical)
Sats III –	–	RL anfører (3/4) C ved satsens begyndelse, men angiver ikke taktskift i satsens forløb; udgaven bringer taktskiftene efterhånden som de forekommer	–	–	RL writes (3/4) C at the beginning of the movement but does not indicate the changes of time in the course of the movement; the edition shows the relevant time signatures throughout the movement
3, 26	hh	understemme, node 4: i t. 3 noteret f^1 – i t. 26 e_s^1	3, 26	rh	lower part, note 4: in b. 3 notated f^1 – in b. 26 e_s^1
7	hh	sidste node: umotiveret bue uden endepunkt i den følgende takt udeladt (akkolade-skift mellem t. 7 og 8 i kilden)	7	rh	last note: unmotivated slur without end point in the following bar suppressed (there is an accolade break between bb. 7 and 8 in the source)
14	vh	overstemme: bue med endepunkt i node 3 udeladt (buen har ingen begyndelse, idet der er sideskift mellem t. 13 og 14)	14	lh	top part: slur with note 3 as the end point suppressed (the slur has no starting point, as there is a page turn between bb. 13 and 14)
17	hh	understemme, samklang 1: overflødigt $\sharp$ for a udeladt	17	rh	lower part, harmony 1: superfluous $\sharp$ before a suppressed
19	hh	understemme, node 3: det kan se ud som om tonen a^1 findes på samme taktslag, men der er dog tale om en blækklat	19	rh	lower part, note 3: it may look as if the note a^1 is on the same beat, however, it is just an ink blot
23	hh	understemme, samklang 1: overflødigt $\sharp$ for a udeladt	23	rh	lower part, harmony 1: superfluous $\sharp$ before a suppressed
35, optakt	–	RL anfører C 2/4 her; udgaven bringer taktskiftene efterhånden som de forekommer (t. 48 er i 3/4)	35, upbeat	–	RL writes C 2/4 at this place; the edition shows the relevant time signatures as they appear (b. 48 is in 3/4)
Sats IV 140	hh	overstemmen, samklang 1: tonen a^1 udeladt (noden findes også i vh)	140	rh	top part, harmony 1: the note a^1 suppressed (the note is also in lh)

3 Sonate nr. 3 “Minder fra Høstens Tid” (BVN 268)

A. Renskrift

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 80,1. Autograf. Renskrift med blæk; rettelser med blæk, blyant og farvestift.

Titel: “*Minder fra Høstens Tid.*” | *Sonate No. 3* | [flere udraderede titelforslag] | *for | Klaver | af | Rued Langgaard | Ribe August-Sept-1941.* | (*Første Ribe-Komposition!*)

Overskrift (s. 1): *Sonate No 3 for Klaver* | (“*Minder fra Høstens Tid*”) [skrevet oven i tidligere, nu udraderede titler]

Dateret før sats I: *Komp paabegyndt 15 August 1941 Ribe* – ved begyndelsen af afsnittet *Fra Kullen!* (s. 5): *Begyndt Komposition d. 15 August 1941 Ribe* – efter sats I: *d. 30 August 41 | Ribe* – efter sats II: *Ribe d. 20 August 1941.* – efter sats III: *R. L. | 22 August 1941.* | *Ribe.* – efter sats IV signeret og dateret: *Rued Langgaard.* | *d. 12 September 1941 | Ribe.*

30 blade, 35 × 26,5 cm; 42 beskrevne sider, pagineret: (titel), (1 side med satsoversigt), 1-15, (blank), 16-24, (blank), 25-28, (1 indlagt, upagineret blad betegnet *Ossia*, blank bagside), 29-39, (15 blanke sider).

Papirtyper: blad 1-9, 12-14, 16-22, 24, 27-30: 12 systemer uden angivelse af fabrikat, blad 10-11, 15, 23, 25-26: *Beethoven Papier Nr. 35 (20 Linien).*

På titelbladets bagside: *No 1. Fra Bredgade – og Kullen.* | *No 2. Kornmarker.* | *No 3. Ved “Kongen af Danmark”, Niels Juelsgade.* | *No 4 Atter Kullen.*

Overskrifterne over de enkelte satser lyder:

sats I (s. 1): (“*Fra Bredgade*”) (overstreges) – s. 5: (“*Fra Kullen!*”)

sats II (s. 16): (*Kornmarker*)

sats III (s. 20): (*Ved Hotel “Kongen af Danmark”, Niels Juelsgade.*)

sats IV (s. 25): (“*Atter paa Kullen!*”)

Sats I er forkortet af RL, idet han har annulleret i alt 27 takter ved hjælp af grundig overstregning: Det gælder 2 takter mellem t. 51 og 52, 2 takter mellem t. 53 og 54, 1 takt mellem t. 59 og 60, 2 takter mellem t. 73 og 74, 2 takter mellem t. 136 og 137, 1 takt mellem t. 150 og 151, 1 mellem t. 181 og 182, 2 takter mellem t. 185 og 186, 2 takter mellem t. 187 og 188, 2 takter mellem 193 og 194, 7 takter mellem t. 197 og 198 og endelig 4 takter mellem t. 302 og 303. De udraderede, tidligere titler på titelsiden kan svagt skimtes, og rækkefølgen synes at have været: *Echo de vanité – Eftersommer – Kullen.*

B. Skitser

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 80,2. Autograf. Skitser med blyant (enkelte detaljer med blæk).

Titel (blyant): *Skitser til | Klaversonaten | “Echo de vanité” | Ribe August 1941* – på blad 2 og 4 findes betegnelserne *Jammersminde* og *Klaver-Sonate No. 4*

Dateringer: *5 Sept 41* (blad 2) – *14/8 41* (blad 7) – blad 11 har overskriften: *Forandring. Sonaten | komp 7 Maj 42*

3 Sonata No. 3 “Memories from the Time of Harvest” (BVN 268)

A. Fair copy

The Royal Danish Library. Rued Langgaard’s Collection, RLS 80,1. Autograph. Fair copy in ink; corrections in ink, pencil and red crayon.

Title: “*Memories from the Time of Harvest.*” | *Sonata No. 3* | [several erased title suggestions] | *for | piano | by | Rued Langgaard | Ribe August-Sept-1941.* | (*First Ribe Composition!*)

Heading (p. 1): *Sonata No 3 for piano* | (“*Memories from the Time of Harvest*”) [written on top of earlier titles which are now erased]

Dated before movement I: *Comp started on 15 August 1941 Ribe* – at the beginning of the section *From Kullen!* (p. 5): *Started composing 15 August 1941 Ribe* – after movement I: *30 August 41 | Ribe* – after movement II: *Ribe 20 August 1941.* – after movement III: *R. L. | 22 August 1941.* | *Ribe.* – after movement IV signed and dated: *Rued Langgaard.* | *12 September 1941 | Ribe.*

30 leaves, 35 × 26.5 cm; 42 pages of writing, paginated: (title), (1 page with an overview of the movements), 1-15, (blank), 16-24, (blank), 25-28, (1 inserted, unnumbered leaf designated *Ossia*, blank reverse), 29-39, (15 blank pages).

Paper types: fols. 1-9, 12-14, 16-22, 24, 27-30: 12 staves without manufacturer’s name, fols. 10-11, 15, 23, 25-26: *Beethoven Papier Nr. 35 (20 Linien).*

On the reverse of the title page: *No 1. From Bredgade – and Kullen.* | *No 2. Cornfields.* | *No 3. At “The King of Denmark”, Niels Juelsgade.* | *No 4 Kullen Again.*

The headings above the individual movements are:

movement I (p. 1): (“*From Bredgade*”) (crossed over) – p. 5: (“*From Kullen!*”)

movement II (p. 16): (*Cornfields*)

movement III (p. 20): (*At the Hotel “The King of Denmark”, Niels Juelsgade.*)

movement IV (p. 25): (“*Once More at Kullen!*”)

Movement I is abbreviated by RL, who has annulled 27 bars, deleting them thoroughly: This applies to 2 bars between bb. 51 and 52, 2 bars between bb. 53 and 54, 1 bar between bb. 59 and 60, 2 bars between bb. 73 and 74, 2 bars between bb. 136 and 137, 1 bar between bb. 150 and 151, 1 between bb. 181 and 182, 2 bars between bb. 185 and 186, 2 bars between bb. 187 and 188, 2 bars between bb. 193 and 194, 7 bars between bb. 197 and 198, and finally 4 bars between bb. 302 and 303. The erased, previous titles on the title page can weakly be discerned, and the order seems to have been: *Echo de vanité – Late Summer – Kullen.*

B. Sketches

The Royal Danish Library. Rued Langgaard’s Collection, RLS 80,2. Autograph. Sketches in pencil (a few details in ink).

Title (pencil): *Sketches for | the piano sonata | “Echo de vanité” | Ribe August 1941* – on fols. 2 and 4 the designations *A Memory of Lament* and *Piano Sonata No. 4* are found

Datings: *5 Sept 41* (fol. 2) – *14/8 41* (fol. 7) – fol. 11 has the heading: *Alteration. The sonata | komp 7 May 42*

12 blade, 35,5 × 27 cm (blad 4 dog 26 × 34,5 cm, blad 11 beskåret: 23 × 26 cm); 23 beskrevne, upaginerede sider (blad 11v blank). Skitsen findes på 15 af de 23 sider, som i øvrigt rummer påskrifter og bidrag vedrørende 9 andre værker.

Papirtype: blad 1, 8, 12: 20 systemer uden angivelse af fabrikat, blad 2: *B. & H. Nr. 11 A. / 7.14.* (18 systemer), blad 3, 5-6, 9-10: 12 systemer uden angivelse af fabrikat, blad 4 (tværformat): 10 systemer uden angivelse af fabrikat, blad: 7: *B. & H. Nr. 20 (28z.)* (28 systemer), blad 11: 8 (af 10?) systemer bevaret (ingen angivelse af fabrikat).

Kommentar til udgaven

Udgaven er baseret på kilde **A**. Komponistens rettelser og tilføjelser i denne kilde respekteres. To spring i sats IV er gjort valgfrie, idet hele satsen medtages i udgaven. Gentagelser og parallelsteder er ofte uensartet noteret, og der ses varianter og inkonsekvenser som vedrører dynamik, artikulation, frasering, tempoangivelser, noder og fortegn. Den redaktionelle komplettering er i udgaven begrænset til ganske få detaljer. Kilde **B** rummer udelukkende præliminære udkast og er uden betydning for udgaven.

<i>Takt</i>	<i>Stemme</i>	<i>Kommentar</i>
Sats I		
77	hh	understemme, node 1: manglende node og bue tilføjet i analogi med t. 75
225	hh	samklang 1, 3: cis ⁴ rettet til a ³ i analogi med samklang 5 og t. 224 (RL har 5 i stedet for 4 bilinjer)
296-300	hh, vh	RL sætter <i>p</i> ved 2. ottendedel i t. 296, og angiver under systemet, at ottendedelene skal spilles <i>p</i> til og med t. 297; i t. 298 står et <i>p</i> ved taktens begyndelse; udgiverne formoder, at akkorden t. 296-297 også skal spilles <i>ff</i> , og det gælder muligvis også akkorden på første slag i t. 298 og akkorderne t. 298-299; ved t. 300 står <i>ff</i> igen, men der er ikke nogen indikation af at ottendedelene her fortsat skal spilles <i>p</i>

Sats II

Satsens mange gentagelser er (i **A**) noteret med en del, øjensynligt arbitrære, forskelle, hvad angår dynamik, frasering og staccato; udgiverne har med få undtagelser undladt at komplettere og egaliserer notationen (eksempler anføres i det følgende)

5-7, 33-35, 104-106	hh	de tre gentagelser har hhv. delvis stacc., intet stacc. og stacc. (stacc.-angivelser er kompletteret redaktionelt første og anden gang)
---------------------------	----	---

12 leaves, 35.5 × 27 cm (except fol. 4 which is 26 × 34.5 cm, fol. 11 is cropped: 23 × 26 cm); 23 unnumbered pages of writing (fol. 11v blank). The sketch comprises 15 of the 23 pages, which also contain annotations and contributions concerning 9 other works.

Paper type: fols. 1, 8, 12: 20 staves without manufacturer's name, fol. 2: *B. & H. Nr. 11 A. / 7.14.* (18 staves), fols. 3, 5-6, 9-10: 12 staves without manufacturer's name, fol. 4 (oblong folio): 10 staves without manufacturer's name, fol.: 7: *B. & H. Nr. 20 (28z.)* (28 staves), fol. 11: 8 (out of 10?) staves preserved (no manufacturer's name).

Commentary to the edition

The edition is based on source **A**. The composer's corrections and additions in this source are respected. Two leaps in movement IV have been made optional, as the entire movement is included in the edition. Repetitions and parallel passages are often inconsistently notated, and there are variants and inconsistencies regarding dynamics, articulation, phrasing, tempo markings, notes and accidentals. The editorial completion in the edition is limited to only a few details. Source **B** contains only preliminary drafts and is of no significance to the edition.

<i>Bar</i>	<i>Part</i>	<i>Comment</i>
Movement I		
77	rh	lower part, note 1: wanting note and tie supplied by analogy with b. 75
225	rh	harmony 1, 3: c ^{#4} emended to a ³ by analogy with harmony 5 and b. 224 (RL has 5 ledger lines instead of 4)
296-300	rh, lh	RL writes <i>p</i> at the 2nd quaver in b. 296, and indicates below the staff that the quavers must be played <i>p</i> through b. 297; in b. 298, there is a <i>p</i> at the beginning of the bar; the editors presume that the chord bb. 296-297 must also be played <i>ff</i> , and this possibly also applies to the chord on the first beat of b. 298 and the chords bb. 298-299; at b. 300, it says <i>ff</i> again, but there is no indication that the quavers here should still be played <i>p</i>

Movement II

The many repetitions of the movement are (in **A**) notated with quite a few seemingly arbitrary differences concerning dynamics, phrasing and staccato; with few exceptions, the editors have abstained from completing and making the notation uniform (examples are given below)

5-7, 33-35, 104-106	rh	the three repetitions have partly stacc., no stacc. and stacc., respectively (stacc. markings are completed editorially the first and the second time)
---------------------------	----	--

18, 51, 66, 89	hh	overstemme, node 4-5: t. 18 har stacc., t. 51 intet stacc., t. 66 og 90 har begge bindebue (notationen i A bibeholdes i udgaven)	18, 51, 66, 89	rh	top part, notes 4-5: b. 18 has stacc., b. 51 no stacc., bb. 66 and 90 both have ties (the notation in A is maintained in the edition)
107	vh	oktaveret G ₁ tilføjet i overensst. med t. 8 og 36	107	lh	octave doubled G ₁ supplied in agreement with bb. 8 and 36
Sats III 40	hh	# for d ¹ findes ikke i t. 6 og t. 74	Movement III 40	rh	# before d ¹ is not in b. 6 and b. 74
Sats IV 46-53	hh, vh	RL har med en skrå streg angivet et spring fra t. 45 til 54; udgaven medtager hele passagen	Movement IV 46-53	rh, lh	RL has indicated a leap from b. 45 to b. 54 with a diagonal line; the edition includes the entire passage
72-75	hh, vh	RL har indlagt et bilag i A, som indeholder et <i>ossia</i> -afsnit, der kan spilles i stedet for t. 76-78; i t. 72-74 har han imidlertid ændret fortegnene under den forudsætning, at det er <i>ossia</i> -afsnittet og ikke den oprindelige version, der spilles; for at begge muligheder kan præsenteres, bringer udgiverne de oprindeligt noterede fortegn i t. 72-75 og supplerer <i>ossia</i> -afsnittet med t. 72a-75a med de ændrede fortegn	72-75	rh, lh	RL has inserted an appendix in A, containing an <i>ossia</i> section which can be played instead of bb. 76-78; however, in bb. 72-74, he has altered the accidentals on the premise that it is the <i>ossia</i> section and not the original version which is played; in order to be able to present both versions, the editors present the originally notated accidentals in bb. 72-75 and add bb. 72a-75a with the altered accidentals to the <i>ossia</i> section
78-87	vh	en række nodevarianter i forhold til t. 1-9 kan konstateres	78-87	lh	a number of note variants in comparison to bb. 1-9 can be found
157	–	<i>Allegro ikke meget</i> ændret til <i>Allegro non troppo</i>	157	–	<i>Allegro not much</i> emended to <i>Allegro non troppo</i>
165-172	hh, vh	RL har med et kryds angivet et spring fra t. 164 til t. 173; udgaven medtager hele passagen (jfr. t. 46-53)	165-172	rh, lh	RL has indicated a leap from b. 164 to b. 173 with a cross; the edition includes the entire passage (cfr. bb. 46-53)
178	hh	sidste node: stacc. udeladt (findes ikke i tilsvarende figur andre steder)	178	rh	last note: stacc. suppressed (no stacc. in corresponding figures elsewhere)
92a	–	<i>a tempo</i> præciseret som <i>Allegro</i> (som i t. 76 ff.)	92a	–	<i>a tempo</i> specified as <i>Allegro</i> (as in bb. 76 ff.)

4 Angelus (3 Klaverstykker) (BVN 182)

A. Renskrift (revideret)

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 83,12. Autograf. Renskrift med blæk; rettelser med blæk og blyant.

Titel: *Angelus* [tilføjet med blyant] / [opr. titel *Sponsa Christi* overstreget] / 3 Klaverstykker | af | Rud Langgaard. | Komponeret 1924. | Renskrevet og revideret 1926 (October)

Overskrift (s. 1), overstreget: *Sponsa Christi*

Datering efter sats I: 29-10. 26. / *Komp.* 1924. – ingen datering efter II og III.

4 blade, 27 × 34 cm (tværfolio); 8 beskrevne sider, pagineret: (titel), (side med ubetegnede skitser til *Messis*, 3. *Aften* BVN 228c, dateret 18.8.1937), 1-3, (3).

Papirtype: *Wilhelm Hansen København* [bomærke] No. 15. K. 14 (14 systemer).

4 Angelus (3 piano pieces) (BVN 182)

A. Fair copy (revised)

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 83,12. Autograph. Fair copy in ink; corrections in ink and pencil.

Title: *Angelus* [added in pencil] / [original title *Sponsa Christi* deleted] / 3 piano pieces | by | Rud Langgaard. | Composed 1924. | Fair-copied and revised 1926 (October)

Heading (p. 1), deleted: *Sponsa Christi*

Dating after movement I: 29-10. 26. / *Comp.* 1924. – no dating after II and III.

4 leaves, 27 × 34 cm (oblong folio); 8 pages of writing, paginated: (title), (page with undesignated sketches for *Messis*, 3rd *Evening* BVN 228c, dated 18 Aug. 1937), 1-3, (3).

Paper type: *Wilhelm Hansen København* [logo] No. 15. K. 14 (14 staves).

Den oprindelige renskrifts omfang er ukendt. Sats I og III er bevaret fuldt ud, mens sats II er forkortet, idet kun *Thema* og én variation er tilbage af en sats, der omfattede mindst fem variationer. Manuskriptet repræsenterer dog efter alt at dømme, i den form det nu foreligger i, en komplet, forkortet og revideret version af værket. Om de enkelte satsers kan følgende bemærkes:

sats I: rettelser t. 8-9 og 23 (blyant), t. 10-12, 52-53 (blæk) og 63-66 (blyant); gentagelser af t. 1-6(7) er blot anført med henvisning til taktal 1-6(7). De oprindelige tempoangivelser er uændrede

sats II: betegnelsen *Thema* er overstreget, der er sat dobbeltstreg efter t. 5 og de følgende 4 takter er betegnet *Coda*. Variationen t. 10-51 har været betegnet både 1 og 3, nummeret er nu overstreget og en tilføjet anmærkning: *Eventuelt En Variation mellem IV og V* er overstreget. Gentagelsen t. 27-42 er angivet med henvisning til t. 10-25. Det oprindelige tempo *Tranquillo* er rettet til *Agitato*. Der er sat gentagelsestegn før t. 1 og efter t. 51, hvilket tolkes således at t. 1-9 repeteres og satsen afsluttes med *Coda*

sats III: blækrettelser t. 45-49, t. 49 er rettet og t. 50 tilføjet med blyant. Oprindeligt efterfulgtes t. 49 af en slutning, som repeterede t. 1-7 og fortsatte med 7 takters afslutning i *ff*. RL har ved en revision (med blæk) indføjet et gentagelsestegn efter t. 50 og et spring fra t. 18 til en ny *Coda* (noteret med blæk) = t. 51-63. Gentagelser t. 30-31 og 38-41 er blot anført med henvisning til t. 26-27 og 26-29. Satsens oprindelige karakterbetegnelse *Triumphale* er ændret med blyant til *Tranquillo solenne* og *f* ændret til *mf*. Ved t. 26 findes betegnelsen *Molto animato*, som er overstreget

Kommentar til udgaven

Udgaven er baseret på kilde **A** og præsenterer værket i dets reviderede form. Komponistens rettelser og tilføjelser i kilden respekteres (jfr. dog note til sats III).

Takt	Stemme	Kommentar
Sats I		
12	vh	arpeggio udeladt (RL har fjernet tonen b på første taktslag, som var begrundelsen for at foreskrive arpeggio)
14	vh	node 1: opr. noteret som helnode, men RL har tilføjet et nyt anslag i form af en fjerdedelsnode til sidst i takten, uden dog at rette nodeværdien og fjerne de overflødiggjorte bindebuer til t. 15; udgiverne har ændret nodeværdien til punkteret halvnode og fjernet overflødige bindebuer (uden typografisk markering)

The original extent of the fair copy is not known. Movements I and III are preserved in their entirety, while movement II is abbreviated, since only the *Theme* and one variation are left of a movement which comprised at least five variations. However, by all accounts the manuscript in the present form represents a complete, abbreviated and revised version of the work. The following can be noted about the individual movements:

movement I: corrections bb. 8-9 and 23 (pencil), bb. 10-12, 52-53 (ink) and 63-66 (pencil); repetitions of bb. 1-6(7) are simply indicated with references to the bar numbers 1-6(7). The original tempo markings are unaltered

movement II: the designation *Theme* is deleted, a double barline has been added after b. 5 and the following 4 bars are designated *Coda*. The variation bb. 10-51 has been designated both 1 and 3, the numbering is now deleted, together with an added annotation: *Possibly a variation between IV and V*. The repetition bb. 27-42 is indicated with a reference to bb. 10-25. The original tempo *Tranquillo* is corrected to *Agitato*. Repetition signs are placed before b. 1 and after b. 51, which is interpreted in that way that bb. 1-9 should be repeated and the movement concluded by the *Coda*

movement III: corrections in ink bb. 45-49, b. 49 is corrected and b. 50 added in pencil. Originally, b. 49 was followed by an ending which repeated bb. 1-7 and continued with a 7 bar completion in *ff*. In connection with a revision (in ink), RL has inserted a repetition mark after b. 50 and a leap from b. 18 to a new *Coda* (notated in ink) = bb. 51-63. Repetitions bb. 30-31 and 38-41 are only indicated with a reference to bb. 26-27 and 26-29. The original character indication of *Triumphale* is altered in pencil to *Tranquillo solenne* and *f* is altered to *mf*. At b. 26 there is a designation, *Molto animato*, which is deleted

Commentary to the edition

The edition is based on source **A** and presents the work in its revised form. The composer's corrections and additions in the source are respected (cf. note to movement III, however).

Bar	Part	Comment
Movement I		
12	lh	arpeggio suppressed (RL has deleted the note b, on the first beat, which was the reason for indicating arpeggio)
14	lh	note 1: originally notated as a semibreve, but RL has added a new beat in the form of a crotchet at the end of the bar, albeit without correcting the note value and deleting the now superfluous ties to b. 15; the editors have emended the note value to a dotted minim and removed the superfluous ties (without typographical indication)

- 26 hh akkord 2: stacc. fjernet og buens begyndelsespunkt ændret til efterfølgende node i analogi med vh og t. 30 (uden typografisk markering)
- 64-66 vh RL har ændret vh således, at orgelpunktet B-B₁ anslås på andet taktslag, hvor han noterer en fjerdedelsnode; udgiverne har ændret noden til en punkteret halvnode overbundet til fjerdedelen i næste takt (uden typografisk markering)
- 66 hh, vh taktens sidste halvdel: RL angiver en rettelse på 2 systemer nedenunder vh, men har øjensynlig været i tvivl, idet rettelser er forsynet med et diskret ?; udgiverne har fulgt rettelserne

Sats III

- 57 hh, vh RL har foretaget en uklar blyantsrettelse; udgaven følger her notationen med blæk

5 Adorazione (BVN 223)

6 Wie das Leben, so der Tod – (BVN 223, opr. version)

A. Adorazione. Renskrift

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 84,12. Autograf. Renskrift med blæk; rettelser og tilføjelser med blæk, rød farvestift og blyant.

Titel: [titelsidens opr. påskrift er grundigt udraderet; foroven på siden skimtes dog: *Skærsilden | II | Adorazione. | Piano-Fantasi | af | Rued Langgaard. | Komp. 1924 omarb. 1934.* – På første nodeside foroven ses, udraderet: *II.*

Signeret og dateret til slut: *Rued Langgaard. 2/3 34.*

9 blade, 34,5 × 26 cm (blad 8 dog beskåret: 29 × 25,5 cm); af blad 1 er et udsnit på 26 × 2,5 cm skåret bort i højre margen forinden med tab af noder i 2 takter [t. 7 og 12] til følge; 17 beskrevne sider, pagineret: (titel), 1-13, (2), 14, (sidste side blank); det beskårne og upaginerede blad 8 indlagt mellem s. 13 og 14 har tidligere været klæbet på s. 13 (blad 7v), men er nu løst.

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

Indhold:

blad 1-7r pag. 1-12 [titel + t. 1-188]

blad 7v = opr. s. 13 [slutning I t. 189-195]

blad 8r = ny, upag. s. 13 med 12 takter [slutning II t. 189a-200a] til erstatning for de 7 takter på opr. s. 13

blad 8v (tidligere skjult mellem de sammenklæbede sider 7v og 8r) = sidste side [s. 5] af kilde **B** (værkets oprindelige version)

blad 9r = s. 14 [slutning I t. 196-205, identisk med slutning II t. 201a-210a]

blad 9v blank

- 26 rh chord 2: stacc. deleted and the starting point of the slur emended to the following note by analogy with lh and b. 30 (without typographical indication)

- 64-66 lh RL has altered lh in such a way that the pedal point B_b-B_b₁ is struck on the second beat, where he notates a crotchet; the editors have emended the note to a dotted minim tied over to the crotchet in the next bar (without typographical indication)

- 66 rh, lh the second half of the bar: RL indicates a correction on 2 staves below lh, but apparently he was in doubt, since the correction is provided with a discreet ?; the editors have adopted the correction

Movement III

- 57 rh, lh RL made an unclear pencil correction; the edition follows the notation in ink at this place

5 Adorazione (BVN 223)

6 Wie das Leben, so der Tod – (BVN 223, original version)

A. Adorazione. Fair copy

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 84,12. Autograph. Fair copy in ink; corrections and additions in ink, red crayon and pencil.

Title: [the original inscription on the title page is thoroughly erased; however, at the top of the page the following can be discerned: *Purgatory | II | Adorazione. | Piano fantasy | by | Rued Langgaard. | Comp. 1924 reworked 1934.* – On the first page of music at the top, this erased number can be discerned: *II.*

Signed and dated at end: *Rued Langgaard. 2/3 34.*

9 leaves, 34.5 × 26 cm (however, fol. 8 is cropped: 29 × 25.5 cm); a section of fol. 1 measuring 26 × 2.5 cm is cut off in the right margin at the bottom, with the loss of notes in 2 bars [bb. 7 and 12] as a result;

17 pages of writing, paginated: (title), 1-13, (2), 14, (last page blank); the cropped and unnumbered fol. 8 inserted between pp. 13 and 14 was previously pasted on p. 13 (fol. 7v), but is now loose.

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

Contents:

fols. 1-7r paginated 1-12 [title + bb. 1-188]

fol. 7v = original p. 13 [ending I bb. 189-195]

fol. 8r = new, unnumbered p. 13 with 12 bars [ending II bb. 189a-200a] as a replacement for the 7 bars on the original p. 13

fol. 8v (previously concealed between the pages that were pasted together, 7v and 8r) = last page [p. 5] of source **B** (the original version of the work)

fol. 9r = p. 14 [ending I bb. 196-205, identical with ending II bb. 201a-210a]

fol. 9v blank

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

De udraderede betegnelser *II* og *Skærsilden* – og angivelsen *Senza speranza* i slutningen, som refererer til “Skærsilden” af Dantes Guddommelige Komedie – viser, at stykket var inddraget som sats II af en Dante-fantasi (hvis sats I var en version af *I det blafrende Efteraarslygteskær* BVN 206). Manuskriptet er efterfølgende blevet selvstændiggjort under titlen *Adorazione*.

Den oprindelige renskrift med blæk er visse steder efterladt i ufuldført stand: sekstendedelspauser mangler fx i mellemstemmen s. 8-11 [t. 159-173]; s. 11 mangler også bjælker i mellemstemmen (RL skriver kun nodehoveder og halse på denne side). Renskriftens s. 13 blev på et tidspunkt udskiftet med en ny side, som blev klæbet oven på den oprindelige s. 13 (og som nu er gået løs). To forkortelser, der fremstår som overstregninger med blæk, synes at være kommet til i forbindelse med eller kort efter renskrivningen. Det drejer sig om 1 takts pause s. 12 [mellem t. 188 og 189] og 7 takter s. 14 [mellem t. 197 og 198]. Ved en efterfølgende komplettering er renskriften blevet forsynet med visse tempo- og arpeggio-angivelser, dynamiske angivelser og enkelte accenter, som næsten alle er tilføjet med blyant. Tilføjelserne omfatter bl.a. *L'istesso tempo poco a poco stringendo* s. 4 [t. 64], *Con moto* s. 6 [t. 113] og *Presto* og *Poco moto* s. 8 [t. 152 og 158]. I en sidste fase har RL påbegyndt en uklar og skitsepræget revision med blyant og en kraftig rød farvestift. Begyndelsestempoet er ændret til *Poco mosso*, der er indføjet omfattende spring, foretaget noderrettelser, og en slutningsændring er skitseret. Måske har disse rettelselser relation til den fase, hvor stykket indgik i den nævnte Dante-fantasi.

B. Wie das Leben, so der Tod. Renskrift

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 84,14 [blad 1-2] + RLS 84,12 [blad 8]. Autograf. Renskrift med blæk; ganske få tilføjelser med rød farvestift og blyant. Ukomplet: 7 takter mangler delvis [t. 97-103]

Overskrift: “*Wie das Leben, so der Tod*” [overstreget og ændret med rød farvestift til *Skærsilden*]

Signeret og dateret til slut: *Rued Langgaard | Komponeret 1924 | Omkomp. Februar 1934.*

3 blade: blad 1-2 = RLS 84,14 [blad 1-2]; blad 3 = RLS 84,12 [blad 8], format: 34,5 × 26 cm (blad 3 dog beskåret: 29 × 25,5 cm; beskæringen har medført tab af noder i øverste system); 6 beskrevne sider, pagineret: 1-4, [5], (1); renskriften omfatter 5 sider og slutter RLS 84,12 [blad 8v] = s. [5], som indeholder de 12 sidste takter [t. 97-108] samt signatur og slutdatering (bladets rectoside indeholder revideret s. 13 af kilde A).

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

Kilde B udgør værket's førsteversion i overensstemmelse med skitsen D, som er dateret 26.2.1934. Blad 3 indeholdende s.[5] blev fjernet og udnyttet som rettelospapir, idet RL noterede en ændring til kilde A på den blanke bagside, beskar bladet og klæbede det oven på s. 13 i kilde A med indholdet fra s.[5] vendende indad. Bladet er nu gået løs, og

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

The erased designations *II* and *Purgatory* – and the indication *Senza speranza* at the end, which refers to “Purgatory” from Dante's Divine Comedy – show that the piece was included as movement II of a Dante Fantasy (movement I of which was a version of *In the Flickering Autumn Lamplight* BVN 206). The manuscript has subsequently been made into an independent work under the title *Adorazione*.

The original fair copy in ink was left incomplete in certain places: e.g. semiquaver rests are missing in the middle part pp. 8-11 [bb. 159-173]; beams are also missing in the middle part on p. 11 (RL only writes note heads and stems on this page). Page 13 of the fair copy was at one point replaced with a new page which was pasted on top of the original p. 13 (and which is now loose). Two abbreviations which appear as deletions in ink, seem to have been added in connection with or shortly after the making of the fair copy. These are a 1 bar rest p. 12 [between bb. 188 and 189] and 7 bars p. 14 [between bb. 197 and 198]. At a subsequent completion, the fair copy has been provided with certain tempo and arpeggio markings, dynamic markings and a few accents, almost all of them added in pencil. The additions comprise e.g. *L'istesso tempo poco a poco stringendo* p. 4 [b. 64], *Con moto* p. 6 [b. 113] and *Presto* and *Poco moto* p. 8 [bb. 152 and 158]. In a final stage, RL has started an unclear and draft-like revision in pencil and bold red crayon. The initial tempo is altered to *Poco mosso*, substantial leaps have been introduced, note corrections have been made, and a changed ending is sketched. Perhaps these corrections are related to the stage where the piece formed part of the said Dante Fantasy.

B. Wie das Leben, so der Tod. Fair copy

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 84,14 [fols. 1-2] + RLS 84,12 [fol. 8]. Autograph. Fair copy in ink; very few additions in red crayon and pencil. Incomplete: 7 bars are partly missing [bb. 97-103]

Heading: “*Wie das Leben, so der Tod*” [deleted and altered in red crayon to *Purgatory*]

Signed and dated at end: *Rued Langgaard | Composed 1924 | Recomp. February 1934.*

3 leaves: fols. 1-2 = RLS 84,14 [fols. 1-2]; fol. 3 = RLS 84,12 [fol. 8], size: 34.5 × 26 cm (however, fol. 3 is cropped: 29 × 25.5 cm; the cropping has resulted in a loss of notes in the top stave); 6 pages of writing, paginated: 1-4, [5], (1); the fair copy comprises 5 pages and ends in RLS 84,12 [fol. 8v] = p. [5], which contains the last 12 bars [bb. 97-108] together with the signature and the completion dating (the recto of the leaf contains a revised p. 13 of source A).

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

Source B is the first version of the work, in agreement with the draft D, which is dated 26 Feb. 1934. Fol. 3 which contains p. [5], was removed and was used as correction paper, as RL noted an alteration for source A on the blank reverse, cropped the leaf and pasted it on top of p. 13 in source A with the contents from p. [5] turning inwards. The leaf is now loose, and it can be observed that the cropping has re-

man kan konstatere, at beskæringen har medført tab af øverste system, svarende til 7 takter i højre hånd [t. 97-103]. De manglende noder findes i skitsen kilde **D1**.

C. Ny slutning til *Wie das Leben, so der Tod*

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 84,14 [blad 3]. Autograf. Renskrift med blæk; rettelser og tilføjelser med blæk og blyant. Ukomplet (slutningen mangler). Ubetegnet, udateret.

1 blad, 35 × 26 cm; 2 beskrevne sider, pagineret 3-4.

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

Nyt blad med nye sider 3-4 til erstatning for kilde **B**'s blad 2 med de opr. sider 3-4. Fortsættelsen efter s. 4 er forsvundet. De tilføjede rettelser er uden tvivl kommet til i forbindelse med udarbejdelsen af den nye og udvidede version som findes i kilde **A**.

D. Skitser

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 84,13. Autograf. Blyant.

1. Skitse til *Wie das Leben, so der Tod*. RLS 84,13 [blad 1]. Overskrift: "*Wie das Leben so der Tod*" [med fodnoten: *Inskription paa Kirken i Flüelen (Schweitz)*] | *Fantasi for Klaver*. Dateret foroven: *Komp. 1924. Omkomp. 1934!* – slutdateret på første side: 20/2 34

1 blad, 35 × 27 cm, 2 beskrevne, upaginerede sider.

Papirtype: *B. & H. Nr. 13a*. (22 systemer, fortrykt partitур-papir for harmoniorkester)

Indhold:

recto: skitse til t. 1-64 efterfulgt af "o.s.v." samt slutningen t. 97-108 (med slutdatering 20/2 34)

verso: skitse til ny slutning [= kilde **C** t. 64a-101a] + yderligere 2 takter (ikke i **C**)

2. Skitse til *Adorazione*. RLS 84,13 [blad 2].

Ubetegnet; udateret.

1 blad, 34 × 27 cm, 2 beskrevne, upaginerede sider.

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

Indhold:

recto: skitse til t. 64-108

verso: skitse til slutning II t. 191a-200a + *Overgang til Cdur* (7 takter, ikke i **A**)

E. Fragment af *Adorazione* (renskrift, skitse)

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 115,4 [blad 2]. Autograf. Blæk og blyant.

Ubetegnet; udateret.

1 blad, 34,5 × 26 cm, 2 beskrevne, upaginerede sider. Kilden findes verso (recto rummer skitser til *Vandrer mod Lyset* BVN 224a [april 1934]).

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

Indeholder slutningen af *Adorazione*: 13 takter i renskrift, som ophører brat og fortsættes som blyantsskitse (4 takter). Kilden har tjent som forlæg for s. 14 i kilde **A**. I **A** blev passagen senere revideret og forkortet [udgavens t. 197-205].

sulted in the loss of the top stave, corresponding to 7 bars in the right hand [bb. 97-103]. The missing notes can be found in the sketch source **D1**.

C. New ending for *Wie das Leben, so der Tod*

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 84,14 [fol. 3]. Autograph. Fair copy in ink; corrections and additions in ink and pencil. Incomplete (the ending is missing). Undesignated, undated.

1 leaf, 35 × 26 cm; 2 pages of writing, paginated 3-4.

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

New leaf with new pages 3-4 as a replacement for fol. 2 of source **B** with the original pages 3-4. The continuation after p. 4 has disappeared. The added corrections were no doubt made in connection with the preparation of the new and extended version which is in source **A**.

D. Sketches

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 84,13. Autograph. Pencil.

1. Sketch for *Wie das Leben, so der Tod*. RLS 84,13 [fol. 1]. Heading: "*Wie das Leben so der Tod*" [with the footnote: *Inskription on the church in Flüelen (Switzerland)*] | *Fantasy for piano*.

Dated at the top: *Komp. 1924. Recomp. 1934!* – completion date on the first page: 20/2 34

1 leaf, 35 × 27 cm, 2 unnumbered pages of writing.

Paper type: *B. & H. Nr. 13a*. (22 staves, pre-printed score paper for wind orchestra)

Contents:

recto: sketch for bb. 1-64 followed by "etc." and the ending bb. 97-108 (with the completion date 20/2 34)

verso: sketch for a new ending [= source **C** bb. 64a-101a] + 2 further bars (not in **C**)

2. Sketch for *Adorazione*. RLS 84,13 [fol. 2].

Undesignated; undated.

1 leaf, 34 × 27 cm, 2 unnumbered pages of writing.

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

Contents:

recto: sketch for bb. 64-108

verso: sketch for the ending of II bb. 191a-200a + *Transition to C major* (7 bars, not in **A**)

E. Fragment of *Adorazione* (fair copy, sketch)

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 115,4 [fol. 2]. Autograph. Ink and pencil.

Undesignated; undated.

1 leaf, 34,5 × 26 cm, 2 unnumbered pages of writing. The source is on the verso (recto contains sketches for *Wandering towards the Light* BVN 224a [April 1934]).

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

Contains the ending of *Adorazione*: 13 bars in fair copy, which ends abruptly and is continued as a pencil sketch (4 bars). The source has served as the exemplar for p. 14 in source **A**. In **A**, the passage was later revised and abbreviated [bb. 197-205 of the edition].

F. Kasserede titelblade

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling. Autograf. Blæk.

1. RLS 89,2a.

“*Wie das Leben, so der Tod.*”^{s)} | *Fantasi* | *for* | *Klaver* | *af* | *Rued Langgaard.* |^{s)} *Inskription paa Kirken i Flüelen i Schweiz.*

1 blad, 27,5 × 26 cm (beskåret); 2 beskrevne, upaginerede sider. Titlen findes verso (recto rummer skitse til *Toccata* BVN 230, dateret 1935).

Papirtype: 10 systemer (reduceret pga. beskæring); ingen fabrikatangivelse.

2. RLS 115,4 [blad 1+3].

“*Wie das Leben, so der Tod – ”* | (*Inskription paa Kirken i Flüelen i Schweiz*) | *for* | *Klaver* | *af* | *Rued Langgaard.* | *Omkomponeret Februar 1934.* | (*Komponeret 1924*)

2 blade, 34,5 × 26 cm; 3 beskrevne, upaginerede sider (sidste side blank). Titlen findes blad 2r (blad 1 rummer skitser til *Vandrer mod Lyset* BVN 224a, dateret april 1934).

Papirtype: 20 systemer uden angivelse af fabrikat.

De 2 blade har udgjort omslag og titelblad for versionen fra februar 1934 (kilde **B**).

Kommentar til udgaven

Udgaven af *Adorazione* er baseret på kilde **A** og præsenterer værket, som det fremstår i den renskrevne version med blæk i denne kilde. Udgaven respekterer dog også den sporadiske komplettering, som er foretaget med blyant og farvestift og omfatter tempoangivelser og enkelte andre detaljer. Derimod er nodeændringer og spring, som er indført med blyant og farvestift, ladet ude af betragtning, idet formålet med disse ændringer ikke kendes. Udgaven bringer de to versioner af slutningen, der findes i kilden, som alternativer (slutning I = t. 189-205, slutning II = t. 189a-210a).

Værkets oprindelige version, “*Wie das Leben, so der Tod – ”*, er baseret på kilde **B** og følger kildens blæskrevne indhold. De ukomplette takter 97-103, hvor musikken i højre hånd mangler, er rekonstrueret på basis af kilde **D1**, der rummer de pågældende takter i en rimeligt klar skitseform. Som kilde til værkets titel benyttes **F2**. Den nye slutning, der findes i kilde **C**, inddrages ikke i udgaven, da kilden ikke er komplet. Kilderne **D**, **E** og **F** er uden betydning for udgaverne.

Takt	Stemme	Kommentar
5	<i>Adorazione</i>	
7, 12	hh, vh	akkord 1 tilføjet i overensst. med t. 38 og 43 samt B (i A er blad 1 beklippet, således at de 2 akkorder mangler)
2-20	hh, vh	arpeggio-notationen er gjort ensartet i form af én samlet bølgelinje i vh og hh (i t. 9, 14-15 og 20 findes én eller flere separate angivelser i vh og hh, i t. 13 mangler angivelsen i akkord 1-2 i vh, i t. 17 mang-

F. Discarded title pages

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection. Autograph. Ink.

1. RLS 89,2a.

“*Wie das Leben, so der Tod.*”^{s)} | *Fantasy* | *for* | *piano* | *by* | *Rued Langgaard.* |^{s)} *Inscription on the church in Flüelen in Switzerland.*

1 leaf, 27.5 × 26 cm (cropped); 2 unnumbered pages of writing. The title is on the verso (recto contains a sketch for *Toccata* BVN 230, dated 1935).

Paper type: 10 staves (reduced due to cropping); no manufacturer's name.

2. RLS 115,4 [fols. 1+3].

“*Wie das Leben, so der Tod – ”* | (*Inscription on the church in Flüelen in Switzerland*) | *for* | *piano* | *by* | *Rued Langgaard.* | *Recomposed February 1934.* | (*Composed 1924*)

2 leaves, 34.5 × 26 cm; 3 unnumbered pages of writing (last page blank). The title is on fol. 2r (fol. 1 contains sketches for *Wandring towards the Light* BVN 224a, dated Apr. 1934).

Paper type: 20 staves without manufacturer's name.

The 2 leaves originally formed the cover and title page for the version dating from February 1934 (source **B**).

Commentary to the edition

The edition of *Adorazione* is based on source **A** and presents the work as it appears in the fair copy version in ink in this source. However, the edition also respects the sporadic completion which is done in pencil and red crayon and comprises tempo indications and a few other details. On the other hand, altered notes and leaps which are introduced in pencil and red crayon, are not considered, since the purpose of these alterations is not known. The edition includes the two versions of the ending, which are in the source, as alternatives (ending I = bb. 189-205, ending II = bb. 189a-210a).

The original version of the work, “*Wie das Leben, so der Tod – ”*, is based on source **B** and follows the content of the source which is written in ink. The incomplete bars 97-103, where the music in the right hand is missing, have been reconstructed on the basis of source **D1**, which contains the bars in question in the form of a fairly clear draft. As a source for the title of the work, **F2** is used. The new ending which is in source **C**, is not included in the edition, as the source is not complete. The sources **D**, **E** and **F** have no significance for the editions.

Bar	Part	Comment
5	<i>Adorazione</i>	
7, 12	rh, lh	chord 1 added in agreement with bb. 38 and 43 and B (in A , fol. 1 is cropped, so that the 2 chords are missing)
2-20	rh, lh	the arpeggio notation has been made uniform in the form of one continuous wavy line in lh and rh (in bb. 9, 14-15 and 20, there are one or more separate indications in lh and rh, in b. 13, the indication is missing in chords 1-2 in lh, in

		ler den helt i akkord 4); komplettering er foretaget uden typografisk markering i analogi med t. 33-50, hvor notationen er ensartet (manglende arpeggio i t. 51 tilføjet i overensst. med t. 20)			b. 17 it is missing altogether in chord 4); completion has been done without typographical indication by analogi with bb. 33-50 in which the notation is uniform (wanting arpeggio in b. 51 supplied in agreement with b. 20)	
32-50, 158-176	vh	bindebuer tilføjet i analogi med t. 1-21 (idet det formodes at være komponistens intention)	32-50, 158-176	lh	ties supplied by analogy with bb. 1-21 (as it is presumed that this is the composer's intention)	
64-66	-	◁▷ tilføjet med blyant i A og respekteret i udgaven	64-66	-	◁▷ added in pencil in A and respected in the edition	
64, 113, 152, 158	-	tempoangivelser tilføjet med blyant i A og respekteret i udgaven	64, 113, 152, 158	-	tempo indications added in pencil in A and respected in the edition	
93-96	hh	▷ tilføjet med farvestift i A og respekteret i udgaven	93-96	rh	▷ added in red crayon in A and respected in the edition	
113-116	hh	marc. tilføjet med blyant i A og respekteret i udgaven	113-116	rh	marc. added in pencil in A and respected in the edition	
135	vh	overstemme, node 1: fejlnoteret ↓ ændret til ↓ uden typografisk markering	135	lh	top part, note 1: erroneously notated ↓ emended to ↓ without typographical indication	
159	-	<i>pp</i> tilføjet med blyant i A og respekteret i udgaven	159	-	<i>pp</i> added in pencil in A and respected in the edition	
159-173	-	arpeggio tilføjet med blyant i A og respekteret i udgaven	159-173	-	arpeggio added in pencil in A and respected in the edition	
	-	manglende pauser samt til dels bjælker og oktaveringer i de to systemer med sekstendedelsnoder tilføjet uden typografisk markering		-	wanting rests and partly wanting stems and octave doublings in the two staves of semiquavers added without typographical indication	
184	-	<i>pp</i> tilføjet med blyant i A og respekteret i udgaven	184	-	<i>pp</i> added in pencil in A and respected in the edition	
196, 201a	-	<i>Maestoso</i> tilføjet med blyant i A og respekteret i udgaven	196, 201a	-	<i>Maestoso</i> added in pencil in A and respected in the edition	
197-198, 202a- 203a	-	7 takter mellem t. 197 og 198 (og 202a og 203a) er annulleret med blæk i A ; annulleringen respekteres da den tolkes som hørende til blækrenskriften	197-198, 202a- 203a	-	7 bars between bb. 197 and 198 (and 202a and 203a) are annulled in ink in A ; the cancellation is respected as it is interpreted as belonging to the ink fair copy	
189a	-	overskriften <i>Postludium</i> tilføjet med blyant i A ; udeladt, da den ikke synes relevant i relation til den udgivne version af fantasien	189a	-	The heading <i>Postludium</i> added in pencil in A ; suppressed, since it does not seem relevant to the published version of the fantasy	
6 <i>Wie das Leben, so der Tod</i>						
2-19, 34-51	hh, vh	arpeggio-notationen er gjort ensartet i form af én samlet bølgelinje i vh og hh (i 23 af takterne findes én eller flere separate angivelser i vh og hh, i t. 12 mangler angivelsen i akkord 4 i hh, i t. 43 mangler den i akkord 1 i vh); komplettering er foretaget uden typografisk angivelse	6 <i>Wie das Leben, so der Tod</i>	2-19, 34-51	rh, lh	the arpeggio notation has been made homogenous in the form of one continuous wavy line in lh and rh (in 23 of the bars, there are one or more separate indications in lh and rh, in b. 12 the indication is missing in chord 4 in rh, in b. 43 it is missing in chord 1 in lh); completion has been done without typographical indication

7 Sponsa Christi, tædium vitæ (BVN 297)

A. Renskrift

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 85,3. Autograf. Renskrift med blæk.

Titel: [...] / [med fremmed håndskrift (antagelig Max Rytters): *Max Rytter tilegnet*] / *Sponsa christi tædium vitæ*. [opr. *Sponsa christi, omicida*] / [tidligere betegnelse udraderet, ulæselig, ændret til:] *Fantasia virtuosa / for / Klaver / af / Rued Langgaard.* / *komp. i Ribe / d 9-10 Januar 1944.*

Overskrift på første nodeside: *Sponsa christi, omicida*.

Signeret og dateret til slut: *Rued Langgaard Ribe 13 Januar 1944*

8 blade, 34,5 × 26 cm (blad 7 dog beskåret: 18,5 × 26 cm); 10 beskrevne sider, pagineret: (titel), [1], 2-9 (de sidste 6 sider blanke).

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

På titelsiden foroven til venstre (i autograf): *Herr Pianist Max Rytter / Peder Skramsgade 24. / København K.*

B. Skitse

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 85,4. Autograf. Skitse med blyant (overskrift og datering med blæk).

Overskrift: *Sponsa Christi*, [*malin ? rettet til:*] *omicida*

Dateret foroven: *9-10/1. 44*

2 blade, 35 × 26 cm; 4 beskrevne, upaginerede sider. Skitsen findes på 2 sider (blad 1r og 2r); blad 1v rummer skitse til ubetegnet og udateret orgelpræludium (BVN U16), blad 2v og 2r rummer hhv. titelside og motto vedr. andet værk.

Papirtype: 20 systemer uden angivelse af fabrikat.

Kommentar til udgaven

Udgaven er baseret på kilde **A**. Kilde **B** er uden betydning for udgaven. Værkets slutning fra t. 62 citerer begyndelsen af klaverstykket *I Kirken* (BVN 178), men kilden til dette værk samt forløberer herfor, *Angelus* (BVN 182) sats III, betragtes ikke som kilder til det her udgivne stykke. Titlen er sammensat af to udtryk, *Sponsa Christi* ("Kristi brud") og begrebet *taedium vitae*, livslede. Udgiveren har indsat et komma mellem de to udtryk svarende til hvad RL gjorde i sin første titel, som ligeledes bestod af to ikke-sammenhængende udtryk: *Sponsa Christi, omicida* (morder, myrdende).

Takt	Stemme	Kommentar
24	vh	to sidste samklange: manglende faner på ottendedelene tilføjet uden typografisk markering
59-60	–	et tilføjet <i>cresc.</i> fra midten af t. 59 til slutningen af t. 60 udeladt; ikke i RLs hånd
64	–	2/4 fjernet her og indsat redaktionelt i t. 63

7 Sponsa Christi, tædium vitæ (BVN 297)

A. Fair copy

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 85,3. Autograph. Fair copy in ink.

Title: [...] / [in an unknown handwriting (probably Max Rytter's): *Dedicated to Max Rytter*] / *Sponsa christi tædium vitæ*. [originally *Sponsa christi, omicida*] / [earlier inscription erased, illegible, altered to:] *Fantasia virtuosa / for / piano / by / Rued Langgaard.* / *comp. in Ribe / 9-10 January 1944.*

Heading on the first page of music: *Sponsa christi, omicida*.

Signed and dated at end: *Rued Langgaard Ribe 13 January 1944*

8 leaves, 34.5 × 26 cm (however, fol. 7 is cropped: 18.5 × 26 cm); 10 pages of writing, paginated: (title), [1], 2-9 (the last 6 pages blank).

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

On the title page in the top left corner (in autograph): *The pianist Mr Max Rytter / Peder Skramsgade 24. / Copenhagen K.*

B. Sketch

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 85,4. Autograph. Sketch in pencil (heading and dating in ink).

Heading: *Sponsa Christi*, [*malin ? altered to:*] *omicida*

Dated at the top: *9-10/1. 44*

2 leaves, 35 × 26 cm; 4 unnumbered pages of writing. The sketch is on 2 pages (fols. 1r and 2r); fol. 1v contains a sketch for an undesignated and undated organ prelude (BVN U16), fol. 2v and 2r contain a title page and a motto, respectively, regarding another work.

Paper type: 20 staves without manufacturer's name.

Commentary to the edition

The edition is based on source **A**. Source **B** is of no significance to the edition. The ending of the work from b. 62 quotes the beginning of the piano piece *In the Church* (BVN 178), but the source for this work as well as the precursor of this work, *Angelus* (BVN 182) movement III, are not considered as sources for the piece which is published here. The title is a composite of two expressions, *Sponsa Christi* ('Bride of Christ') and the concept *taedium vitae*, i.e. ennui. The editor has supplied a comma between the two expressions, corresponding to what RL did in his first title, which likewise consisted of two incontinuous expressions: *Sponsa Christi, omicida* (murderer, murder).

Bar	Part	Comment
24	lh	the last two harmonies: wanting flags on the quavers supplied without typographical indication
59-60	–	an added <i>cresc.</i> from the middle of b. 59 to the end of b. 60 suppressed; not in RL's hand
64	–	2/4 suppressed here and supplied editorially in b. 63

8 Chiesa madre (Lille Sonate) (BVN 367)

A. Renskrift

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 91,15. Autograf. Renskrift med blæk (enkelte tilføjelser med blyant og farvestift).

Titel: *Motto: Crux interpretum. / Chiesa madre, (Moderkirke) / Lille Sonate for / Harmonium, Orgel eller Klaver / af / Rued Langgaard. / Færdig 30 Novbr. 1948* [udraderet: (Sct Andreasdagen)]

4 blade: blad 1, 3-4: 27 × 34 cm (tværfolio) + blad 2 (indlagt blad): 34,5 × 26 cm; 7 beskrevne sider, pagineret: (titel), 1, (blank), 2-5 (s. 5 er klæbet på blad 4, som således består af 2 sammenklæbede blade).

Papirtype: blad 1, 3-4: *W. H. No. 14 K. 12* (12 systemer), blad 2: 12 systemer uden angivelse af fabrikat, påklæbet side på blad 4v: 14 systemer (ingen angivelse af fabrikat).

Tilføjelse på titelsiden: *10 Min* [gælder formodentlig en tidligere, kortere version af værket].

Påskrift s. 4 foruden: "*Chiesa madre*" [oprindeligt: *Spiritessa religiosa*] ("*Og det var Sommer, den dejlige velsignede Sommer!*") | *H. C. Andersen.*)

Indhold og dateringer:

blad 1r: titelpåskrift

blad 1v: sats II s. 1 (t. 1-24) med overskrift: *Chiesa madre*; dateret ved begyndelsen: *6½ Morgen 30/11 48*

blad 2 (indlagt, upagineret blad) – recto: sats I betegnet *I* (tidligere titel udraderet og ulæselig); dateret ved begyndelsen: *Begyndt Kl 4 Morgen 6/12 48* – dateret og signeret til slut: *Komp. 5 Decemb 48. / færdig / Kl. 5 Morgen. 6/12 48, / Rued Langgaard* – verso blank

blad 3r: sats II s. 2 (t. 25-80)

blad 3v: sats II s. 3 (t. 81-130); overklæbet, overstreget datering til slut: *Motiverne komp. 1923 / Komp. Sommer 1947 Ordruphøj / Omkomp. 25/11 48* [... delvist manglende klokkeslet] *Ribe*

blad 4r: sats II s. 4, afsnittet *Foraar* (t. 131-166); foroven er betegnelsen *II* overstreget; dateringen ved begyndelsen er ukomplet – dateret og signeret til slut: *20/12 48. Kl. 5¼. 48 / Rued Langgaard*

blad 4v: sats III (s. 5) med overskriften *Ordrup* klæbet på blad 4v; dateret og signeret til slut: *10-11/12 49 / Rued Langgaard* (det påklæbede blads bagside rummer skitse eller fragment af præludiet *Ved Sørgegudstjenesten over Chr X* BVN 325).

Kilden er sammenstykket af fire enheder: Det oprindelige stykke *Chiesa madre* omfattede blad 1+3 med titelside og notesiderne 1-3 [svarende til nuværende sats II t. 1-130, dog med en As-dur slutakkord]. Dette stykke blev udvidet med stykket *Foraar* [t. 132-166], som blev føjet til manuskriptet, først som en selvstændig sats, senere, med tilføjelse af overgangstakten t. 131, som slutning på satsen. Senere blev sats I, der var komponeret tidligere, inkluderet i værket i og med, at

8 Chiesa madre (Little Sonata) (BVN 367)

A. Fair copy

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 91,15. Autograph. Fair copy in ink (a few additions in pencil and red crayon).

Title: *Motto: Crux interpretum. / Chiesa madre, (Mother Church) / Little Sonata for / harmonium, organ or piano / by / Rued Langgaard. / Completed 30 Nov. 1948* [erased: (St. Andrew's Day)]

4 leaves: fols. 1, 3-4: 27 × 34 cm (oblong folio) + fol. 2 (inserted leaf): 34.5 × 26 cm; 7 pages of writing, paginated: (title), 1, (blank), 2-5 (p. 5 is pasted to fol. 4, which thus consists of 2 leaves pasted together).

Paper type: fols. 1, 3-4: *W. H. No. 14 K. 12* (12 staves), fol. 2: 12 staves without manufacturer's name, page pasted to fol. 4v: 14 staves (no manufacturer's name).

Addition on the title page: *10 min* [this presumably applies to an earlier, shorter version of the work].

Inscription p. 4 at the bottom: "*Chiesa madre*" [originally: *Spiritessa religiosa*] ("*And it was Summer, the lovely, blessed Summer!*") | *H. C. Andersen.*)

Contents and datings:

fol. 1r: title inscription

fol. 1v: movement II p. 1 (bb. 1-24) with the heading: *Chiesa madre*; dated at the beginning: *6½ in the morning 30/11 48*

fol. 2 (inserted, unnumbered leaf) – recto: movement I designated *I* (earlier title erased and illegible); dated at the beginning: *Commenced at 4 o'clock in the morning 6/12 48* – dated and signed at end: *Comp. 5 Decemb 48. / completed / at 5 o'clock in the morning. 6/12 48, / Rued Langgaard* – verso blank

fol. 3r: movement II p. 2 (bb. 25-80)

fol. 3v: movement II p. 3 (bb. 81-130); dating at the end, pasted over with a scrap of paper: *The motifs comp. 1923 / Comp. Summer 1947 Ordruphøj / Recomp. 25/11 48* [... partly missing time indication] *Ribe*

fol. 4r: movement II p. 4, the section *Spring* (bb. 131-166); at the top, the designation *II* is deleted; the dating at the beginning is incomplete – dated and signed at end: *20/12 48. 5¼ o'clock 48 / Rued Langgaard*

fol. 4v: movement III (p. 5) with the heading *Ordrup* is pasted on fol. 4v; dated and signed at end: *10-11/12 49 / Rued Langgaard* (on the reverse of the pasted-on leaf there is a sketch or fragment of the prelude *At the Mourning Service for Christian X* BVN 325).

The source is pieced together from four parts: The original piece *Chiesa madre*, comprising fols. 1+3, including the title page and music pages 1-3 [corresponding to the present movement II bb. 1-130, although with an A flat major final chord]. This piece was expanded with the piece *Spring* [bb. 132-166], which was added to the manuscript, initially as an independent movement, and later, with the addition of the transition bar b. 131, as the conclusion of the movement. Later, movement I, which was composed earlier, was included in the work, by way of inserting the fair copy of it in *Chiesa*

det renskrevne nodeblad blev lagt ind i *Chiesa madre* og forsynet med overskriften *I*. I 1949 blev værket suppleret med stykket *Ordrup*, som blev klæbet på bagsiden af *Foraar*.

B. Skitser

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling. Autograf. Skitser med blæk (og til dels blyant).

1. Sats II. RLS 134,25 [blad 1 + 3].

Blad 1 betegnet: *Florete floris Mellemsats Klaver alene* – blad 3: *Chiesa madre* [opr. *Sponsa Christi*] / *I* – *II Florete floris* – *III Esdur har fru Lhoir* – forneden påtegnet: *Stemninger henad Sct Andreas Kirke i Ordrup for Klaver eller Orgel* – samt: *Canzona religiosa*

Dateret ved begyndelsen (blad 3): *Morgen 4¾/25/11 48*

2 blade, 34 × 27 cm; 4 beskrevne, upaginerede sider. Skitserne findes blad 1v og blad 3v (de øvrige sider samt blad 2 rummer forskellige udaterede versioner af *Den store Mester kommer* BVN 368).

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

Blad 1 rummer skitser til afsnittet *Orgel* (t. 2-18) med reference til *Florete flores* (BVN 273, 1942), hvor samme musik genfindes, samt til *Intermezzo*. Blad 3 rummer skitse til afsnittet *Sang*. Henvisningen til *Es-dur-satsen* gælder stykket *I Kirken* (BVN 178).

2. Sats II, afsnittet *Orgel*. RLS 90,14.

Overskrift: *Sponsa 2*

Udateret.

1 blad, 33,5 × 27 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider. Skitsen (ca. 23 t.) findes verso sammen med en henvisning til *Sponsa 3 = I Kirken* BVN 178 eller sats III af *Angelus* BVN 182 (recto rummer skitse til *Sjette Søndag efter Paaske* BVN 265, dateret 24.5.1941).

Papirtype: *B. & H. Nr. 20 (28z.)* (28 systemer).

Der kendes yderligere en skitse med musikalsk relation til *Orgel*. Skitsen (RLS 83,10) er fra 1927, omfatter 16 t. og er betegnet *No 2 Sponsa*; den repræsenterer en anden version og er ikke anvendt i nærværende værk.

3. Sats II, afsnittet *Foraar*. RLS 85,18 [blad 4].

Ubetegnet [tempoangivelse: *Livligt*]

Dateret ved begyndelsen: *4¾ Morgen 20 Dec 48* – til slut: *20/12 48. Kl 5¼ Morgen sluttet*

1 blad, 34,5 × 26 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider. Skitsen findes verso (recto rummer slutningen af *Le Béguinage* BVN 369, sats III, dateret 18.3.1948).

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

4. Sats III. RLS 91,16.

Overskrift: *Minde fra 1913*.

Dateret ved begyndelsen: *4½ Morgen 11/12 49 Ribe | efter Nattesøvn og Tur* – påskrift til slut: *Til Fru Augustinus! | Prosit Neujahr | Hilsen fra Berlin Decemb. "1913" d.v.s. 1949!*

1 blad, 17,5 × 26 cm (halveret nodeblad); 2 beskrevne, upaginerede sider.

Papirtype: 5 systemer (opr. 10, reduceret pga. beskæring); ingen angivelse af fabrikat.

madre and providing it with the heading *I*. In 1949, the work was supplemented with the piece *Ordrup*, which was pasted on the reverse of *Spring*.

B. Sketches

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection. Autograph. Sketches in ink (and partly in pencil).

1. Movement II. RLS 134,25 [fols. 1 + 3].

Fol. 1 designated: *Florete floris middle section piano alone* – fol. 3: *Chiesa madre* [originally *Sponsa Christi*] / *I* – *II Florete floris* – *III E flat major, Mrs. Lhoir has it* – designated at the bottom: *Moods related to Sct Andreas Church in Ordrup for piano or organ* – and also: *Canzona religiosa*

Dated at the beginning (fol. 3): *4¾ in the morning 25/11 48*

2 leaves, 34 × 27 cm; 4 unnumbered pages of writing. The sketches are on fol. 1v and fol. 3v (the other pages, together with fol. 2, contain various undated versions of *The Great Master Is Coming* BVN 368).

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

Fol. 1 contains sketches for the section *Orgel* (bb. 2-18), with reference to *Florete flores* (BVN 273, 1942), where the same music is found, and to *Intermezzo*. Fol. 3 contains a sketch for the section *Song*. The reference to the E flat major movement applies to the piece *In the Church* (BVN 178).

2. Movement II, the section *Orgel*. RLS 90,14.

Heading: *Sponsa 2*

Undated.

1 leaf, 33.5 × 27 cm; 2 unnumbered pages of writing. The sketch (approx. 23 bb.) is on the verso together with a reference to *Sponsa 3 = In the Church* BVN 178 or movement III of *Angelus* BVN 182 (recto contains a sketch for *Sixth Sunday after Easter* BVN 265, dated 24 May 1941).

Paper type: *B. & H. Nr. 20 (28z.)* (28 staves).

Another sketch musically related to *Orgel* is extant. This sketch (RLS 83,10) labelled *No 2 Sponsa* is from 1927 and comprises 16 bb.; it represents another version and was not used in the present work.

3. Movement II, the section *Spring*. RLS 85,18 [fol. 4].

Undesignated [tempo mark: *Lively*]

Dated at the beginning: *4¾ in the morning 20 Dec 48* – at end: *20/12 48. 5¼ o'clock in the morning completed*

1 leaf, 34.5 × 26 cm; 2 unnumbered pages of writing. The sketch is on the verso (recto contains the ending of *Le Béguinage* BVN 369, movement III, dated 18 Mar. 1948).

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

4. Movement III. RLS 91,16.

Heading: *Memory of 1913*.

Dated at the beginning: *4½ in the morning 11/12 49 Ribe | after the night's sleep and a walk* – inscription at end: *For Mrs. Augustinus! | Prosit Neujahr | Greetings from Berlin Decemb. "1913" i.e. 1949!*

1 leaf, 17.5 × 26 cm (halved music sheet); 2 unnumbered pages of writing.

Paper type: 5 staves (originally 10, reduced due to cropping); no manufacturer's name.

Kommentar til udgaven

Udgaven er baseret på kilde **A**. Komponistens rettelser og tilføjelser i denne kilde respekteres. Skitserne **B** er uden betydning for udgaven. Udgaven betragter værket som et klaverværk og udelader de ganske få orgelspecifikke anmærkninger, der findes. Disse er til orientering nævnt i noterne nedenfor.

Takt	Stemme	Kommentar
Sats I		
17-22, 25-30	hh, vh	arpeggio er gengivet som det læses i A ; i t. 18-20 er det muligt, at det også omfatter den øverste tone i vh, ikke blot noderne i hh
17	hh	<i>Skarp Super-Stemme</i> udeladt (anmærkning vedr. udførelse på orgel rettet mod overstemmen i hh)
32	vh	<i>Orgel 8 basso + 1 Fods S.</i> udeladt (anmærkning vedr. udførelse på orgel)
Sats II		
1	hh, vh	<i>Manual II</i> udeladt (anmærkning vedr. udførelse på orgel); nederste system i A er betegnet <i>Pedal</i> og det angives, at stemmen skal spilles en oktav dybere ved udførelse på klaver (således anført i udgaven); det separate pedalsystem findes i A kun i t. 1-7
8	hh, vh	[<i>Manual III</i>] udeladt (anmærkning vedr. udførelse på orgel)
20	vh	overstemme, node 2 er uklart noteret; læses som g rettet af RL til a
41	vh	node 2: angivelsen (<i>Pedal</i>) udeladt
82	hh	understemme, node 2: overflødig $\sharp$ for e ¹ udeladt
103	vh	$\div 16$ udeladt (anmærkning vedr. udførelse på orgel)
133	–	gentagelsestegn før t. 133 findes ikke i A ; da den <i>fz</i> -akkord, stykket starter med, findes i t. 158, må gentagelsen begynde efter t. 132 (gentagelsestegnet tilføjet uden typografisk markering)
139	hh	noteret a ¹ ændret til g ¹ , idet a ¹ tolkes som en skrivefejl eller uklarhed (skitsen B3 synes at støtte læsningen g ¹)
152	vh	nodepapiret i A er defekt på dette sted, således at de 3 sidste, nederste noder i vh mangler helt eller delvist; konteksten lader dog ingen tvivl om, hvilke toner der er tale om

Commentary to the edition

The edition is based on source **A**. The composer's corrections and additions in this source are respected. The sketches **B** are of no significance to the edition. The edition regards the work as a piano work and disregards the few markings which are specific to the organ. For information, these are mentioned in the notes below.

Bar	Part	Comment
Movement I		
17-22, 25-30	rh, lh	arpeggio is reproduced as in A ; in bb. 18-20, it is possible that the arpeggio should also include the top note in lh, and not only the notes in rh
17	rh	<i>Sharp super stop</i> suppressed (annotation regarding organ performance of the rh top part)
32	lh	<i>Organ 8 basso + 1 foot s.</i> suppressed (annotation regarding organ performance)
Movement II		
1	rh, lh	<i>Manual II</i> suppressed (annotation regarding organ performance); the bottom stave in A is designated <i>Pedal</i> , and it is stated that the part must be played an octave lower when performed on the piano (thus indicated in the edition); the separate pedal stave is only indicated in bb. 1-7 in A
8	rh, lh	[<i>Manual III</i>] suppressed (annotation regarding organ performance)
20	lh	top part, note 2 is notated indistinctly; interpreted as a g which is corrected by RL to an a
41	lh	note 2: The designation (<i>Pedal</i>) suppressed
82	rh	lower part, note 2: superfluous $\sharp$ before e ¹ suppressed
103	lh	$\div 16$ suppressed (annotation regarding organ performance)
133	–	repetition marks before b. 133 are not in A ; since the <i>fz</i> chord, which begins the piece, is also in b. 158, the repetition must start after b. 132 (repetition mark supplied without typographical indication)
139	rh	notated a ¹ emended to g ¹ , as a ¹ is interpreted as a notational error or an ambiguity (the sketch B3 seems to support the reading g ¹)
152	lh	the music sheet has a defect in this place in A , so that the last 3 bottom notes in lh are completely or partially missing; the context leaves no doubt as to which notes it should be

Sats III		
1	–	betegnelsen <i>Harmonium</i> ÷16 angivet under vh udeladt (anmærkning vedr. udførelse på orgel/harmonium)
12	hh	understemme, node 6: overflødig stacc. udeladt (noden er overbundet)

Movement III		
1	–	the designation <i>Harmonium</i> ÷16 written under lh suppressed (annotation regarding organ/harmonium performance)
12	rh	lower part, note 6: superfluous stacc. suppressed (the note is tied)

9 Smaa Sommerminder (BVN 254)

A. Renskrift

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 85,1. Autograf. Renskrift med blæk; rettelser og tilføjelser med blæk og blyant.

Titel anført med blyant i venstre margin på første nodeside: *Smaa Sommerminder. I II III IV V* [kun I-IV kendes].

Dateret og signeret på første nodeside: *komp i Ribe Decemb 1940 Rued Langgaard*

Dateret og signeret efter sats I: *Rued Langgaard komp. 7 December 1940 (Ribe) – efter sats II: Marts 1914. komp færdig (Begyndelsen) d. 10 Dec. 40 Ribe. – efter sats III: Ribe d. 10 Dec. 1940 Rued Langgaard – efter sats IV: Komp færdig [rettet fra: Omarbejdet] / d. 10 Dec. 40. / Ribe komp 11 Marts 1914. / Rued Langgaard*

5 blade, 35 × 26 cm (blad 2 dog beskåret: 28 × 26 cm); 10 beskrevne, upaginerede sider. Blad 2 er et bilag med 4 indskudte Takter (i "Asters") [= sats I]; blad 2v rummer kilde C4; blad 5r med sats IV t. 1-31 rummer også (udraderet) kilde C5.

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

De 4 indskudte takter på blad 2 er ved revision reduceret til 3 takter, der skal indsættes i sats I efter t. 18. Titelpåskriften nævner 5 satser. De fire foreliggende satser er betegnet *I, II, III og IV*, og if. de tidligere titelblade (kilde C) har samlingen fra starten omfattet 3 eller 4 satser. Man aner dog flere tidligere, nu udraderede betegnelser (både i form af romertal med blæk og blyantsangivelser), som viser, at stykkerne har været inddraget i forskellige, i dag ukendte, sammenhænge. Sats II har således været betegnet *No 7*, sats III har været betegnet *No 9 Natviol* og sats IV har båret angivelsen *No 5*. Da sats I har haft titlen *Asters*, er der grund til at tro, at stykkerne på et tidspunkt har været inddraget i en samling med blomsternavne og med op til 9 satser. I sats I og III skimtes spor efter omfattende revision, foretaget med blyant og senere udraderet.

B. Skitser

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling. Autograf. Skitser med blyant og blæk.

1. Skitse til indskud i sats I (t. 19-21). RLS 90,17 [blad 2].

Betegnet: *Prima volta*

Udateret.

9 Little Summer Memories (BVN 254)

A. Fair copy

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 85,1. Autograph. Fair copy in ink; corrections and additions in ink and pencil.

Title indicated in pencil in the left margin on the first page of music: *Little Summer Memories. I II III IV V* [only I-IV are known].

Dated and signed on the first page of music: *comp in Ribe Decemb 1940 Rued Langgaard*

Dated and signed after movement I: *Rued Langgaard comp. 7 December 1940 (Ribe) – after movement II: March 1914. comp completed (the beginning) 10 Dec. 40 Ribe. – after movement III: Ribe 10 Dec. 1940 Rued Langgaard – after movement IV: Comp completed [corrected from: Reworked] / 10 Dec. 40. / Ribe comp 11 March 1914. / Rued Langgaard*

5 leaves, 35 × 26 cm (however, fol. 2 is cropped: 28 × 26 cm); 10 unnumbered pages of writing. Fol. 2 is an appendix with 4 inserted bars (in "Aster") [= movement I]; fol. 2v contains source C4; fol. 5r with movement IV bb. 1-31 also contains (erased) source C5.

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

In connection with a revision, the 4 added bars on fol. 2 were reduced to 3 bars, which are meant to be inserted in movement I after b. 18. The title designation mentions 5 movements. The four available movements are designated *I, II, III* and *IV*, and according to the earlier title pages (source C), the collection comprised 3 or 4 movements from the start. However, several earlier designations, which are now erased, can be discerned (both as Roman numerals in ink and as designations in pencil), revealing that the pieces have been included in various contexts which are now unknown. Thus, movement II was previously designated *No 7*, movement III was designated *No 9 Night-Smelling Rocket* and movement IV had the designation *No 5*. Since movement I had the title *Aster*, there is reason to believe that the pieces at some point were included in a collection named after flowers with up to 9 movements. In movements I and III, there are traces of extensive revisions, made in pencil and later erased.

B. Sketches

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection. Autograph. Sketches in pencil and ink.

1. Sketch to be inserted in movement I (bb. 19-21). RLS 90,17 [fol. 2].

Designated: *Prima volta*

Undated.

1 blad, 34 × 27 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider. Skitsen findes på bladets rectoside; de 3 takter er efterfølgende blevet overskrevet med del af skitse til *Hjemad* BVN 267, dateret 5.8.[1941] (verso rummer titelpåskriften **C3** samt uidentificerede skitser for orgel).

Papirtype: *Beethoven Papier Nr. 35 (20 Linien)*.

2. Skitse til sats II (t. 1-6). RLS 80,2 [blad 5].

Ubetegnet og udateret.

1 blad, 34,5 × 26 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider. Skitsen findes på rectosiden, der også rummer skitser til Sonate nr. 3, jfr. BVN 223 kilde **B** (verso rummer udateret renskrift af liturgiske korsatser til anvendelse ved *Gudstjenesten i Ribe Domkirke*).

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

3. Skitse til sats IV (og passage i sats II). RLS 131,13h [blad 3].

Ubetegnet, men med sangteksten "Gyldenlak, før du din Glans har tabt"

Udateret [marts 1914].

1 blad, 26 × 34,5 cm (tværfolio); 2 beskrevne, upaginerede sider; skitsen til sats IV findes på bladets versoside, der også rummer skitse til *De røde Valmuer fine* BVN U29. Recto rummer skitse til en ikke benyttet version af *Du Natsværmerdronning fine – (Blicher Clausen)* BVN 66:3 med dateringen 11.3.1914; en passage med teksten "Om dem skal Tavsheden falde som tætte Slør" findes i klaverversion i *Smaa Sommerminder* (sats II t. 51-57).

Papirtype: 18 systemer uden angivelse af fabrikat.

Skitsen til den ufuldenste sang *Gyldenlak, før du din Glans har tabt* (Henrik Wergeland) blev i 1940 fuldført i en let forkortet version for klaver som sats IV af *Smaa Sommerminder*; skitsen fra 1914 svarer til satsens t. 1-23.

C. Kasserede titelblade

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling. Autograf. Blæk.

1. RLS 29,3 [blad 3].

Forglemte Stemninger [skrevet oven i *Forglemte Sange*] / [overstreget: "Asters" (skrevet oven i tidligere, udraderet og ulæselig titel)] / 4 Klaverstykker | af | Rued Langgaard | komp i Ribe december 1940 | Skal renskrives!

1 blad, 35,5 × 27 cm; 2 beskrevne sider, pagineret: 3, (1). Titlen findes på bladets upaginerede side (siden pag. 3 rummer del af skitse til symfoni nr. 13, BVN 319).

Papirtype: *B. & H. Nr. 1. A. / 1.16.* (12 systemer).

2. RLS 30,2 [blad 9].

[overstreget: *Forglemte Stemninger*] / [overstreget: 4] *Smaa Klaverstykker* | af | Rued Langgaard | Ribe December 1940.

1 blad, 34 × 27 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider. Titlen findes på versosiden (recto og verso rummer del af skitse til symfoni nr. 14 BVN 336, sats III, dateret 26.1.1948).

Papirtype: *W.H. Nr. 3. F. 12.* (12 systemer).

3. RLS 90,17 [blad 2].

Fire Klaverstykker | af | Rued Langgaard | Ribe | Komp. December 1940.

1 leaf, 34 × 27 cm; 2 unnumbered pages of writing. The sketch is on the recto of the leaf; the 3 bars were subsequently overwritten with part of a sketch for *Homewards* BVN 267, dated 5 Aug. [1941] (verso contains the title inscription **C3**, together with unidentified sketches for organ).

Paper type: *Beethoven Papier Nr. 35 (20 Linien)*.

2. Sketch for movement II (bb. 1-6). RLS 80,2 [fol. 5].

Undesignated and undated.

1 leaf, 34.5 × 26 cm; 2 unnumbered pages of writing. The sketch is on the recto, which also contains sketches for Sonata No. 3, cf. BVN 223 source **B** (verso contains undated fair copy of liturgical choral pieces for use at *The service in Ribe Cathedral*).

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

3. Sketch for movement IV (and a passage in movement II). RLS 131,13h [fol. 3].

Undesignated, but with the lyrics "Wallflower, ere your lustre soon must fade"

Undated [March 1914].

1 leaf, 26 × 34.5 cm (oblong folio); 2 unnumbered pages of writing; the sketch for movement IV is on the verso of the leaf, which also contains a sketch for *The Red Poppies So Fine* BVN U29. Recto contains sketch for an unused version of *You Queen Moths So Fine – (Blicher Clausen)* BVN 66:3 with the dating 11 Mar. 1914; a passage with the text "Around them, silence shall fall like closely woven veils" is included in a piano version in *Little Summer Memories* (movement II bb. 51-57).

Paper type: 18 staves without manufacturer's name.

The sketch for the incomplete song *Wallflower, ere your lustre soon must fade* (Henrik Wergeland) was completed in 1940 in a slightly abbreviated version for piano as movement IV of *Little Summer Memories*; the sketch from 1914 corresponds to bb. 1-23 of the movement.

C. Discarded title pages

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection. Autograph. Ink.

1. RLS 29,3 [fol. 3].

Forgotten Moods [written on top of *Forgotten Songs*] / [deleted: "Aster" (written on top of an earlier, erased and illegible title)] / 4 piano pieces | by | Rued Langgaard | comp in Ribe December 1940 | Must be fair-copied!

1 leaf, 35.5 × 27 cm; 2 pages of writing, paginated: 3, (1). The title is on the unnumbered page of the leaf (the page paginated 3 contains part of a sketch for Symphony No. 13, BVN 319).

Paper type: *B. & H. Nr. 1. A. / 1.16.* (12 staves).

2. RLS 30,2 [fol. 9].

[deleted: *Forgotten Moods*] / [deleted: 4] *Little piano pieces* | by | Rued Langgaard | Ribe December 1940.

1 leaf, 34 × 27 cm; 2 unnumbered pages of writing. The title is on the verso (recto and verso contain part of a sketch for Symphony No. 14 BVN 336, movement III, dated 26 Jan. 1948).

Paper type: *W.H. Nr. 3. F. 12.* (12 staves).

3. RLS 90,17 [fol. 2].

Four piano pieces | by | Rued Langgaard | Ribe | Comp. December 1940.

1 blad, 34 × 27 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider. Titlen findes på versosiden (recto rummer del af skitse til *Hjemad* BVN 267).

Papirtype: *Beethoven Papier Nr. 35 (20 Linien)*.

4. RLS 85,1 = kilde A [blad 2].

Sommerefterklange / [*Fire Klaverstykker rettet til:*] / *fire smaa Klaverstykker* / af / *Rued Langgaard* / [overstreget: (*København Maj 1929, 1932, 1934.*)] / *Komp. i Ribe December 1940.*

Titel oprindeligt med reference til stykker fra 1929-34, men overført til de nye kompositioner fra 1940.

5. RLS 85,1 = kilde A [blad 5]. Autograf. Blæk.

Schm[etherlinge] / 3 *Klaverstykker* / af / *Rued Langgaard* / *Ribe d 7 Dec. 40* (det hele udraderet og siden efterfølgende udfyldt med sats IV, t. 1-31 i renskrift).

Kommentar til udgaven

Udgaven er baseret på kilde A. Komponistens rettelser og tilføjelser i denne kilde respekteres. Kilderne B og C er uden betydning for udgaven.

Takt	Stemme	Kommentar
Sats I		
–	–	kvintol-, sekstol og septolangivelser m.v. findes ikke i A; udgiverne har tilføjet sådanne til orientering, især hvor der skiftes mellem typerne
5	hh, vh	et repetitionstegn før t. 5 er ved senere revision blevet ugyldigt og ignoreres
5, 6	hh, vh	sidste figur: 3 bjælker ændret til 2 bjælker (hhv. septol og sekstol) i analogi med konteksten (uden typografisk markering)
18-22	hh, vh	t. 19-21 er en tilføjelse, som oprindeligt omfattede 4 takter og udgjorde “Prima volta” i forbindelse med en gentagelse, som skulle begynde med t. 5; senere blev indskuddets t. 4 udeladt og gentagelsens begyndelse ændret til “forfra”; RL har overstreget betegnelserne <i>prima</i> og <i>seconda volta</i> , men hensigten hermed er uklar, og udgiverne har genindført disse angivelser
23	hh	understemmen, node 1: ges ¹ ændret til as ¹ ; RL har opr. noteret as ¹ , men rettet det med blyant til ges ¹ ; overstemmen i t. 22-24 er imidlertid ændret flere gange og med det nugældende forløb er det logisk med as ¹ i understemmen
Sats II		
1-14	vh	ottendedelspauser mangler i alle takter; i t. 3 mangler bjælke mellem node 2 og 3, og i t. 9-12 mangler bjælken helt (bjælker tilføjet uden typografisk markering)

1 leaf, 34 × 27 cm; 2 unnumbered pages of writing. The title is on the verso (recto contains part of a sketch for *Home-wards* BVN 267).

Paper type: *Beethoven Papier Nr. 35 (20 Linien)*.

4. RLS 85,1 = source A [fol. 2].

Echoes of Summer / [*Four piano pieces altered to:*] / *four little piano pieces* / by / *Rued Langgaard* / [deleted: (*Copenhagen May 1929, 1932, 1934.*)] / *Comp. in Ribe December 1940.*

The title originally referred to pieces from 1929-34, but was transferred to the new compositions from 1940.

5. RLS 85,1 = source A [fol. 5]. Autograph. Ink.

Schm[etherlinge] / 3 *piano pieces* / by / *Rued Langgaard* / *Ribe 7 Dec. 40* (all of it is erased and the page has subsequently been filled out with movement IV, bb. 1-31 in fair copy).

Commentary to the edition

The edition is based on source A. The composer's corrections and additions in this source are respected. The sources B and C are of no significance to the edition.

Bar	Part	Comment
Movement I		
–	–	there are no quintuplet, sextuplet or septuplet marks, etc., in A; the editors have supplied these for information, especially where RL alternates between the various types
5	rh, lh	a repetition sign before b. 5 has become invalid due to later revision and is ignored
5, 6	rh, lh	last figure: 3 beams emended to 2 beams (septuplet and sextuplet, respectively) by analogy with the context (without typographical indication)
18-22	rh, lh	bb. 19-21 is an addition originally comprising 4 bars which formed the “Prima volta” of a repetition beginning with b. 5; later, bar 4 of the addition was deleted and the starting point of the repetition changed to “from the beginning”; the designations <i>prima</i> and <i>seconda volta</i> were crossed out by RL, but the intention is unclear, and the editors have reintroduced the volta signs
23	rh	lower part, note 1: g _b ¹ emended to a _b ¹ ; RL originally notated a _b ¹ , but corrected it in pencil to g _b ¹ ; however, the top part in bb. 22-24 was altered several times and with the present sequence, an a _b in the lower part seems logical
Movement II		
1-14	lh	quaver rests are missing in all bars; in b. 3, a beam is missing between notes 2 and 3, and in bb. 9-12, beams are missing completely (beams supplied without typographical indication)

43 hh node 1-4: manglende bjælke tilføjet (uden typografisk markering)

Sats III
39-42 hh, vh RL noterer ingen pauser i disse 4 takter (t. 40 og 42 er tomme)

Sats IV
2-32 – tekstens interpunktion er kompletteret iht. *Wergeland for hvermann. Lyrik og prosa*. Ved Dr. Harald Beyer. Oslo 1947; *Til min Gyldenlak*, s. 644 (strofe 1, 3 og 5)

43 rh notes 1-4: wanting beam supplied (without typographical marking)

Movement III
39-42 rh, lh RL does not notate any rests in these 4 bars (bb. 40 and 42 are empty)

Movement IV
2-32 – the punctuation of the text has been supplemented in accordance with *Wergeland for Everyman. Poems and Prose*. Edited by Dr. Harald Beyer. Oslo 1947; *For My Wallflower*, p. 644 (stanzas 1, 3 and 5)

10 Medens Sundets Brise summer (BVN 302)

A. Renskrift

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 85,5. Autograf. Renskrift med blæk; rettelser og tilføjelser med blæk, farvestift og blyant.

Titel: “*Medens Sundets Brise summer*” | (*Drachmann “Marienlyst”*) | 3 Klaverstykker | af | Rued Langgaard. | komp 1932 og 1944.

Signeret og dateret efter sats I: *Rud Langgaard*. | *Komp*. 19 Maj. 29. | *forandret Marts 1932*. – efter sats II: *komp 30/11 44*. | *Renskr* 23/2 45. Ribe. – efter sats III: *Komp*. 2 december 1944. Ribe | *Renskr*. 23/2 45.

10 blade, 35 × 26 cm; 14 beskrevne, upaginerede sider (blad 1v, blad 5v og de sidste 4 sider blanke); på første nodeside forneden er påklæbet en lap i CLs håndskrift, på anden nodeside er første takt overklæbet med papirlap [CL har ‘renskrevet’ og overklæbet RLs t. 18-24]

Papirtype: blad 1-3: 12 systemer uden angivelse af fabrikat; blad 4-10: *W.H. Nr. 3. F. 12* (12 systemer).

På første nodeside foroven skimtes flere tidlige påskrifter, som er blevet udraderet og overskrevet med satsbetegnelsen *I.* og følgende motto:

Husker du Arilds dejlige Skove? | Husker du hver en yndefuld Sti? | Husker du, naar vi som glade Fugle | fløj vore Følgesvende forbi? | I.O. [Ida Ohlsen] (1901).

B. Kasseret titelblad

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 85,5a. Autograf. Renskrift med blæk.

Titel: [...] | “*Sommerklange fra Kullen.*” | [*To Klaverstykker rettet til:*] *Klaverstykke* | af | *Rud Langgaard*. | *Marts*. 1932. [det hele overstreget med blyant og farvestift]

1 blad, 35 × 26 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider (verso rummer motto og en uidentificeret skitse på 8 t.).

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

Motto (verso):

Husker du Himlens blaanende Hvælving | Skyernes flyvende

10 While the Sound’s Light Breeze is Humming (BVN 302)

A. Fair copy

The Royal Danish Library. Rued Langgaard’s Collection, RLS 85,5. Autograph. Fair copy in ink; corrections and additions in ink, red crayon and pencil.

Title: “*While the Sound’s Light Breeze is Humming*” | (*Drachmann “Marienlyst”*) | 3 piano pieces | by | Rued Langgaard. | *comp 1932 and 1944*.

Signed and dated after movement I: *Rud Langgaard*. | *Comp*. 19 May. 29. | *altered March 1932*. – after movement II: *comp 30/11 44*. | *Fair-cop 23/2 45*. Ribe. – after movement III: *Comp*. 2 December 1944. Ribe | *Fair-cop*. 23/2 45.

10 leaves, 35 × 26 cm; 14 unnumbered pages of writing (fol. 1v, fol. 5v and the last 4 pages blank); at the bottom of the first page of music, a scrap of paper in CL’s handwriting is pasted on, and on the second page of music, a scrap of paper is pasted on to cover the first bar [CL has made a ‘fair copy’ of RL’s bb. 18-24 and pasted it on top of the original passage]

Paper type: fols. 1-3: 12 staves without manufacturer’s name; fols. 4-10: *W.H. Nr. 3. F. 12* (12 staves).

On the first page of music, several early designations can be discerned, which have been erased and overwritten with the movement heading *I.* and the following motto:

Do you recall the fine woods of Arild? | Do you recall each path we once knew? | Do you recall when as birds so joyful | we past our followers swiftly flew? | I.O. [Ida Ohlsen] (1901).

B. Discarded title page

The Royal Danish Library. Rued Langgaard’s Collection, RLS 85,5a. Autograph. Fair copy in ink.

Title: [...] | “*Summer Sounds from Kullen.*” | [*Two piano pieces corrected to:*] *Piano piece* | by | *Rud Langgaard*. | *March*. 1932. [all of it deleted in pencil and red crayon]

1 leaf, 35 × 26 cm; 2 unnumbered pages of writing (verso contains motto and an unidentified sketch comprising 8 bars).

Paper type: 12 staves without manufacturer’s name.

Motto (verso):

Do you recall the bluish vault of the sky | The light flight of the

lette Flugt? – | Mellem de grønt omkransede Stammer | Glimtet af blaafra *Arilds* Bugt? | (I.O. | 1901.) [det hele overstreget med farvestift]

Titelblad til det første af de tre klaverstykker som selvstændig komposition 1932, tidligere dog, som det fremgår, kombineret med et andet stykke, hvis identitet ikke kendes. Der foreligger flere andre løsrevne titelblade og optegnelser vedrørende en samling af klaverstykker, som nævnes under vekslende titler og med angivelse af kompositionsårene 1929, 1930, 1932 og 1934. Sats I af *Medens Sundet Brise summer* må have været en del af denne samling, inden den i 1944-45 blev sat sammen med to nye stykker (sats II-III).

Kommentar til udgaven

Udgaven er baseret på kilde A. Komponistens rettelser og tilføjelser i denne kilde respekteres. Takterne 5-45 og 70-100 af det første stykke er lånt fra klaverstykket *Capriccio* fra 1930 (BVN 207), som igen er baseret på *Glædens Strømme*, komponeret 1929 (BVN 202). Manuskripterne til disse to stykker (RLS 84,3-4) synes ikke at have været anvendt direkte som kladde eller forlæg for *Medens Sundets Brise summer* I og betragtes derfor ikke som relevante kilder i forbindelse med nærværende udgivelse (de to tidlige stykker er i øvrigt i Ges-dur og er publiceret i bind 3 (*Klaverstykker 1902-1951*) som nr. 33 og 34.

Takt	Stemme	Kommentar
Sats I		
67	vh	akkord 1: g ¹ tilføjet i overensst. med t. 2
Sats II		
22-24	hh	i en note i A gør RL opmærksom på, at de markerede toner i overstemmen skal fremhæves som melodi (udeladt, da det må kaldes en overflødig anmærkning)
Sats III		
74	hh	understemme: node 1 er her ikke overbundet som i t. 28 og t. 55

11 Skyggeliv (BVN 307)

A. Renskrift

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 85,6. Autograf. Renskrift med blæk; enkelte tilføjelser med blyant.

Titel: *Tilegnet Pianistinden Fru Agda Lhoir. | Skyggeliv. | Fantasi for Klaver | af | Rued Langgaard. | komp. 1914-1945...* [RLs prikker]

Signeret og dateret til slut: *Rued Langgaard 25 Juli 1945 Blidah-park [Charlottenlund]* – tilføjet med blyant i autograf: 11 Min 6 blade, 34,5 × 27 cm; 12 beskrevne sider, pagineret: (titel), 1-11.

Papirtype: *W.H. Nr. 3. F. 12* (12 systemer).

clouds? – | Between the trunks encircled by green | The glimpse of blue from *Arild's* Bay? | (I.O. | 1901.) [all of it deleted in crayon]

Title page for the first of the three piano pieces as an independent composition in 1932, although it was previously combined, as stated, with another piece, the identity of which is not known. There are several other detached title pages and notes concerning a collection of piano pieces which is referred to under various titles and indicating 1929, 1930, 1932 and 1934 as the years of composition. Movement I of *While the Sound's Light Breeze is Humming* must have been a part of this collection, before it was combined with two other pieces in 1944-45 (movements II-III).

Commentary to the edition

The edition is based on source A. The composer's corrections and additions in this source are respected. The bars 5-45 and 70-100 of the first piece are borrowed from the piano piece *Capriccio* from 1930 (BVN 207), which in turn is based on *Floods of Joy*, composed 1929 (BVN 202). The manuscripts for these two pieces (RLS 84,3-4) do not appear to have been used directly as drafts or exemplars for *While the Sound's Light Breeze is Humming* I and therefore, they are not considered as relevant sources in connection with the present edition (incidentally, the two early pieces are in G, major and are published in vol. 3 (*Piano Pieces 1902-1951*) as nos. 33 and 34.

Bar	Part	Comment
Movement I		
67	lh	chord 1: g ¹ supplied in agreement with b. 2
Movement II		
22-24	rh	in a note in A, RL points out that the marked notes in the top part must be emphasized as a melody (suppressed, as it must be considered a superfluous remark)
Movement III		
74	rh	lower part: note 1 is not tied here as it is in b. 28 and b. 55

11 Shadow Life (BVN 307)

A. Fair copy

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 85,6. Autograph. Fair copy in ink; a few additions in pencil.

Title: *Dedicated to the pianist Mrs Agda Lhoir. | Shadow Life. | Fantasy for piano | by | Rued Langgaard. | comp. 1914-1945...* [RL's dots]

Signed and dated at end: *Rued Langgaard 25 July 1945 Blidah-park [Charlottenlund]* – added in pencil in autograph: 11 min 6 leaves, 34,5 × 27 cm; 12 pages of writing, paginated: (title), 1-11.

Paper type: *W.H. Nr. 3. F. 12* (12 staves).

Side 9 forneden én nodelinje med gentagelse af vh t. 126-130 i ubehjælpelig, fremmed håndskrift.

Kommentar til udgaven

Udgaven er baseret på kilde A. Der kendes ikke nogen kilde fra 1914 med relation til værket, og det er således uvist, hvad RLs datering henviser til. Passagen t. 1-14 gentages som t. 76-89 og igen som t. 151-164, og passagen t. 15-75 gentages som t. 90-150. Der er mindre, formodentlig arbitrære, afvigelser mellem de parallelle afsnit. I udgaven er de pågældende passager i et vist omfang redaktionelt egaliseret og kompletteret, fx hvad angår frasering.

Takt	Stemme	Kommentar
23	vh	RL skriver <i>Bassen frem</i> (udgiverne har valgt en italiensk standardbetegnelse)
80-81	hh	understemmens buer justeret i overensst. med t. 5-6 og t. 155-156
80-81	vh	overstemmens buer justeret i overensst. med t. 5-6 og t. 155-156
141	vh	samklang 1: fortegn for begge noder muligvis tilføjet af pianisten Agda Lhoir; respekteret i udgaven

12 Fri Klaversonate (BVN 309)

A. Renskrift

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 85,7. Autograf. Renskrift med blæk; rettelser og tilføjelser med blæk, blyant og farvestift samt kuglepen.

Titel: [overstreget: *Bremsegrav*] / *Fri Klaversonate* [tidligere, nu udraderet betegnelse: Nr. 4] / af / *Rued Langgaard*. / *Komp. 1945*

Overskrift på første nodeside udraderet og overstreget [ordet *Bremsegrav* skimtes; andre, tidligere titler ulæselige]

Dateret første nodeside forneden: *Komp 28/8 45 og 4/6. 46* – dateret og signeret til slut: *8 Juni 46. Rued Langgaard*
8 blade, 34 × 27,5 cm; 16 beskrevne sider, pagineret: (titel), [1], 2-15.

Papirtype: blad 1: 18 systemer uden angivelse af fabrikat, blad 2, 4-5, 7-8: *W.H. Nr. 2. F. 10* (10 systemer), blad 3 og 6: *W.H. Nr. 3. F. 12* (12 systemer).

Kilden er sammenstykket af tre enheder med forskellige tilblivelsestidspunkter. Første blad med titelside og første nodeside (t. 1-15) er blevet udskiftet i flere omgange; to tidligere versioner foreligger som kilde **B1** og **B2**. Det blad 1, som nu indgår i **A**, er efter håndskriften at dømme fra ca. 1950-51. Blad 3 med s. 4-5 stammer fra den oprindelige renskrift fra 1945, kilde **C**. De øvrige sider, dvs. 2-3, 6-15, er utvivlsomt udfærdiget i forbindelse med omarbejdsen i juni 1946. 2 takter mellem t. 38 og 39 er overstreget, og 2 takter med samme indhold er annulleret mellem t. 205 og 206.

On page 9 at the bottom, there is a single staff with a repetition of lh bb. 126-130 in a clumsy, unknown handwriting.

Commentary to the edition

The edition is based on source **A**. There is no known source from 1914 relating to this work, and it is therefore uncertain what RL's dating refers to. The passage bb. 1-14 is repeated as bb. 76-89 and again as bb. 151-164, and the passage bb. 15-75 is repeated as bb. 90-150. There are minor, probably arbitrary divergences between the parallel sections. In the edition, the passages in question are editorially normalised and completed to a certain extent, e.g. as regards phrasing.

Bar	Part	Comment
23	lh	RL writes <i>Emphasize the bass</i> (the editors have chosen an Italian standard designation)
80-81	rh	the slurs of the lower parts are adjusted in agreement with bb. 5-6 and bb. 155-156
80-81	lh	the slurs of the top part are adjusted in agreement with bb. 5-6 and bb. 155-156
141	lh	harmony 1: accidentals before both notes possibly added by the pianist Agda Lhoir; respected in the edition

12 Free Piano Sonata (BVN 309)

A. Fair copy

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 85,7. Autograph. Fair copy in ink; corrections and additions in ink, pencil, crayon and ballpoint pen.

Title: [deleted: *Gadfly Ditch*] / *Free Piano Sonata* [previous designation, now erased: No. 4] / by / *Rued Langgaard*. / *Comp. 1945*

Heading on the first page of music, erased and deleted [the word *Gadfly Ditch* can be discerned; other previous titles are illegible]

Dated on the first page of music at the bottom: *Comp 28/8 45 and 4/6. 46* – dated and signed at end: *8 June 46. Rued Langgaard*
8 leaves, 34 × 27.5 cm; 16 pages of writing, paginated: (title), [1], 2-15.

Paper type: fol. 1: 18 staves without manufacturer's name, fols. 2, 4-5, 7-8: *W.H. Nr. 2. F. 10* (10 staves), fols. 3 and 6: *W.H. Nr. 3. F. 12* (12 staves).

The source is pieced together from three parts, which were created at different points in time. The first leaf with a title page and the first page of music (bb. 1-15) has been replaced several times; two previous versions are available as sources **B1** and **B2**. Judging from the handwriting, the version of fol. 1 which is now included in **A**, is from c 1950-51. Fol. 3 with pp. 4-5 originates from the original fair copy from 1945, source **C**. The other pages, i.e. 2-3, 6-15, were undoubtedly made in connection with the revision in June 1946. 2 bars between bb. 38 and 39 are deleted, and 2 bars with the same content are annulled between bb. 205 and 206.

B. Fragmenter (udskilt fra A)

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 85,10. Autograf. Renskrift med blæk.

1. RLS 85,10 [blad 1]

Titel: *Solvanvid* | (*Morgue.*) | for | Klaver | af | Rued Langgaard | 1945-46 [det hele overstreget diagonalt med farvestift]

Verso rummer t. 1-15; dateret foroven: *comp. 28/8, 45 i Ribe og 4/6, 46 i Ribe*

2. RLS 85,10 [blad 2]

Titel: *Solvanvid.* | For | Klaver | af | Rued Langgaard. [det hele overstreget med lodret blyantsstreg] | Ribe August 1945. | Juni 1946.

Verso rummer t. 1-15; dateret foroven: 28/8 45

2 blade, blad 1: 34,5 × 26 cm; blad 2: 34,5 × 25,5 cm; begge har 2 beskrevne, upaginerede sider.

Papirtype: blad 1: 10 systemer uden angivelse af fabrikat; blad 2: E&S [Engstrøm & Sødrings logo] (18 systemer).

De to blade indgik hver især i en periode i A som blad 1. Udskiftningen må være sket pga. titelskift. I begge tilfælde er tempoet angivet som ♩ = 116 og ved t. 1 står anvisningen *Med voldsom Pedal*. Der kan konstateres en mængde varianter i de 15 takter mellem B1 og B2 og hver især i forhold til A (t. 1-15). Både B1 og B2 har eksempelvis buer i hh og vh t. 2-3, 4-5 og 13-14 samt i hh t. 6-8 og t. 15.

C. Version 1945 (ukomplet)

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 85,8. Autograf. Renskrift med blæk; enkelte rettelser med rød farvestift.

Ubetegnet.

Dateret til slut: 31/8 45. | Ribe | komp 28/8 45

2 blade, 34 × 27 cm; 4 beskrevne sider, pagineret 2-3, 6-7.

Papirtype: *W.H. Nr. 3. F. 12* (12 systemer).

Omfatter blad 2 og 4 af førsteversionen fra 1945, der var på i alt 4 blade med 96 takter. Blad 1 med titel og t. 1-15 er forsvundet, blad 3 blev genbrugt i A som blad 3 med opr. paginering 4-5. Indholdet svarer til takterne 16-36, 70-81, 84-85 og 202-213 i kilde A. Den opr. slutning på en F-dur-akkord er her skitse-mæssigt ændret til oktaven f-f¹ i hh og oktaven Fis₁-Fis i vh (staccato).

D. Skitser

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling. Autograf. Skitser med blyant og blæk.

1. Skitse til kompositionens oprindelige version (jfr. C). RLS 85,9 [blad 1-2].

Ubetegnet.

Dateret til slut 28/8 45.

2 blade, henholdsvis 20 og 22 × 33 cm (beskårne nodeblade); 4 beskrevne, upaginerede sider. Skitsen omfatter 2 sider (de 2 øvrige sider rummer uidentificeret skitse samt titelpåskrift vedr. samling af orgelstykker).

På blad 2v findes fig. titelforslag (med blæk): *Solban* / *Sol-Ban* | for | Klaver

B. Fragments (omitted from A)

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 85,10. Autograph. Fair copy in ink.

1. RLS 85,10 [fol. 1]

Titel: *Sun Madness* | (*Morgue.*) | for | piano | by | Rued Langgaard | 1945-46 [all of it deleted with diagonal lines in crayon]

Verso contains bb. 1-15; dated at the top: *comp. 28/8, 45 in Ribe and 4/6, 46 in Ribe*

2. RLS 85,10 [fol. 2]

Titel: *Sun Madness.* | For | piano | by | Rued Langgaard. [all of it deleted with a vertical pencil line] | Ribe August 1945. | June 1946.

Verso contains bb. 1-15; dated at the top: 28/8 45

2 leaves, fol. 1: 34.5 × 26 cm; fol. 2: 34.5 × 25.5 cm; each with 2 unnumbered pages of writing.

Paper type: fol. 1: 10 staves without manufacturer's name; fol. 2: E&S [Engstrøm & Sødring's logo] (18 staves).

Each of the two leaves was included in A for a while, as fol. 1. The replacement must have been made because the title was changed. In both cases, the tempo is indicated as ♩ = 116 and at b. 1, there is the instruction *With violent use of the pedal*. A number of variants can be found in the 15 bars between B1 and B2, and between both of these and A (bb. 1-15). For example, both B1 and B2 have slurs in rh and lh bb. 2-3, 4-5 and 13-14, and also in rh bb. 6-8 and b. 15.

C. Version 1945 (incomplete)

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 85,8. Autograph. Fair copy in ink; a few corrections in red crayon.

Undesignated.

Dated at end: 31/8 45. | Ribe | komp 28/8 45

2 leaves, 34 × 27 cm; 4 pages of writing, paginated 2-3, 6-7.

Paper type: *W.H. Nr. 3. F. 12* (12 staves).

Comprises fols. 2 and 4 of the first version from 1945, which included 4 leaves and 96 bars in all. Fol. 1 with the title and bb. 1-15 has disappeared, fol. 3 was reused in A as fol. 3 with the original pagination 4-5. The contents correspond to bb. 16-36, 70-81, 84-85 and 202-213 in source A. The original ending on an F major chord is here sketchily altered to the octave f-f¹ in rh and the octave F₁-F₁ in lh (staccato).

D. Sketches

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection. Autograph. Sketches in pencil and ink.

1. Sketch for the original version of the composition (cf. C). RLS 85,9 [fols. 1-2].

Undesignated.

Dated at end 28/8 45.

2 leaves, 20 and 22 × 33 cm, respectively (cropped music sheets); 4 unnumbered pages of writing. The sketch comprises 2 pages (the other 2 pages contain an unidentified sketch and a title inscription concerning a collection of organ pieces).

On fol. 2v, there are the following title suggestions (in ink): *Sun Ban* / *Sun-Ban* | for | piano

2. Skitse til t. 86-130. RLS 85,9 [blad 3].

Ubetegnet.

Dateret ved begyndelsen: 4/6 46 Ribe

1 blad, 34 × 26,5 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider. Skitsen omfatter 1 side (verso rummer forord til *Vildstjernelys* BVN 314).

Papirtype: *Beethoven Papier Nr. 37 (24 Linien)* | 1942

E. Kasserede titelblade

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling. Autograf. Blæk.

1. RLS 85,18 [blad 2].

(*Ved min Moders og Helge Foss' Grav, Holmens Kirkegaard.*) | *Stoltézze* [en eller flere tidligere titler udraderet] | [overstreget: *Ballade*] | *for Klaver af Rued Langgaard | Ribe 1945(46)* | [Studie til rettet til:] *Efterklang fra Symfoni Nr. 11!*

1 blad, 34,5 × 26 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider. Titlen findes verso (recto rummer ubetegnede skitser til *Le Béguinage* BVN 369, sats V, dateret 3 Dec 48)

2. RLS 91,12 [blad 4].

Vildsol [tilføjet med blyant] | [overstreget: *Solstizio* | (*Absurdité*)] | *Ballade for Klaver af Rued Langgaard | Ribe 1945(46)*

1 blad, 34,5 × 26 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider. Titlen findes verso (recto rummer ubetegnet skitsefragment for orgel dateret 5.10.1948).

Papirtype: 14 systemer uden angivelse af fabrikat.

3. RLS 91,12 [blad 3].

Indledning. | "*Stoltézze*" | *for Klaver aléne.*

1 blad, 34,5 × 21,5 cm (beskåret); 2 beskrevne, upaginerede sider. Titlen findes verso (recto rummer skitsefragment for orgel betegnet *Høsthimmel* og dateret 5.10.1948).

Papirtype: 10 systemer uden angivelse af fabrikat.

4. RLS 85,11 [blad 1].

Omslagspåskrift: *Rued Langgaard* | [...] | (*fri*) *Klaversonate Nr 4. komp 1945* | [...] (titler på to andre værker nævnes på samme side).

2 blade, 34,5 × 27 cm; 1 beskrevet side (de øvrige blanke).

Papirtype: *W.H. Nr. 5. F. 16* (16 systemer).

Kommentar til udgaven

Udgaven er baseret på kilde **A**. Komponistens rettelser og tilføjelser i denne kilde respekteres. Kilderne **B1** og **B2**, som indeholder t.1-15 i tidligere renskrift, samt den ukomplette førsteversion **C** er ikke inddraget i udgaven. Kilderne **D** og **E** er uden betydning for udgaven.

De mange passager, der gentages, er i kilde **A** noteret særdeles uensartet, især hvad angår artikulation og frasering. Staccato, buer og forskellige typer af accentuering (*marcato*, *marcatissimo*, *fz*) er anbragt uden systematik og konsekvens. Således er de i alt seks præsentationer af hovedmotivet noteret på lige så mange forskellige måder (sammenlign t. 2-3, 13-14, 41-42, 52-53, 131-132 og 191-192). Mellemstykket t. 86-127 er noteret med dynamik og accenter, som i langt

2. Sketch for bb. 86-130. RLS 85,9 [fol. 3].

Undesignated.

Dated at the beginning: 4/6 46 Ribe

1 leaf, 34 × 26.5 cm; 2 unnumbered pages of writing. The sketch comprises 1 page (verso contains foreword for *Light of Wild Stars* BVN 314).

Paper type: *Beethoven Papier Nr. 37 (24 Linien)* | 1942

E. Discarded title pages

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection. Autograph. Ink.

1. RLS 85,18 [fol. 2].

(*At the Graves of My Mother and Helge Foss, Holmens Cemetery.*) | *Stoltézze* [one or more previous titles erased] | [deleted: *Ballade*] | *for piano by Rued Langgaard | Ribe 1945(46)* | [Study for corrected to:] *Echo from Symphony No. 11!*

1 leaf, 34.5 × 26 cm; 2 unnumbered pages of writing. The title is on the verso (recto contains undesignated sketches for *Le Béguinage* BVN 369, movement V, dated 3 Dec 48)

2. RLS 91,12 [fol. 4].

Wild Sun [added in pencil] | [deleted: *Solstizio* | (*Absurdité*)] | *Ballade for piano by Rued Langgaard | Ribe 1945(46)*

1 leaf, 34.5 × 26 cm; 2 unnumbered pages of writing. The title is on the verso (recto contains undesignated sketch fragment for organ dated 5 Oct. 1948).

Paper type: 14 staves without manufacturer's name.

3. RLS 91,12 [fol. 3].

Introduction. | "*Stoltézze*" | *for piano alone.*

1 leaf, 34.5 × 21.5 cm (cropped); 2 unnumbered pages of writing. The title is on the verso (recto contains sketch fragment for organ designated *Harvest Sky* and dated 5 Oct. 1948).

Paper type: 10 staves without manufacturer's name.

4. RLS 85,11 [fol. 1].

Inscription on the cover: *Rued Langgaard* | [...] | (*free*) *Piano Sonata No 4. comp 1945* | [...] (titles of two other works mentioned on the same page).

2 leaves, 34.5 × 27 cm; 1 page of writing (the others blank).

Paper type: *W.H. Nr. 5. F. 16* (16 staves).

Commentary to the edition

The edition is based on source **A**. The composer's corrections and additions in this source are respected. The sources **B1** and **B2** which contain bb.1-15 in an earlier fair copy, as well as the incomplete first version **C**, are not included in the edition. The sources **D** and **E** are of no significance to the edition.

The many passages which are repeated, are notated very heterogeneously in source **A**, especially regarding articulation and phrasing. Staccato, slurs and ties, and various types of accentuation (*marcato*, *marcatissimo*, *fz*) are placed without systematism and consistence. Thus, the total of six presentations of the main motif are notated in just as many different ways (compare bb. 2-3, 13-14, 41-42, 52-53, 131-132 and 191-192). The middle section bb. 86-127 is notated with dynamics and accents, which are found to a much lesser

mindre grad findes i gentagelsen t. 146-187. Udgiverne har ikke ønsket at begrænse den fortolkningsmæssige frihed, disse uregelmæssigheder medfører, og den redaktionelle komplettering er derfor primært begrænset til detaljer med relation til den umiddelbare kontekst. Langgaard placerer stort set alle staccato- og marcato-angivelser over systemerne; udgaven normaliserer i et vist omfang notationen.

I *Fri Klaversonate* er staccato konsekvent og tydeligt noteret som staccatissimo, hvilket udgaven følger.

Takt	Stemme	Kommentar
–	–	taktangivelse findes i A kun i t. 86 og 146 (2/4); udgiverne har tilføjet de vekslende taktarter gennem værket uden typografisk markering
1	–	der angives <i>fff</i> i t. 1 og i t. 12, men <i>ff</i> i t. 41 og ingenting i t. 131 og 191 (B1 og B2 har <i>ff</i> i t. 1-2 og t. 12-13)
25	vh	akkord 1: umotiveret stacc. udeladt i analogi med t. 27
58	vh	3 staccato-prikker udeladt (relikt fra tidligere, nu udraderede noder i takten)
78	hh	akkord 1: forsynet med både marc. og martellato; det sidstnævnte synes at skulle erstatte marc., som således er udeladt
82	hh, vh	de 6 noder er forsynet med både marc. og martellato; det sidstnævnte synes at skulle erstatte marc., som således er udeladt
	vh	samklang 3: understenode rettet fra F til G i analogi med t. 35, 142 og 202
87	hh	node 5: d ² rettet til c ² i overensst. med t. 147
90	vh	samklang 2: overstreget i A med ukendt hensigt; medtaget af udgiverne i overensst. med t. 150 og i analogi med t. 117 og 177
136	vh	samklang 3: forsynet med både marc. og martellato; det sidstnævnte synes at skulle erstatte marc., som således er udeladt
117, 118, 177, 178	vh	samklang 1: RL har noteret det dybeste H med en bilinje for meget; rettet uden typografisk markering
192	hh	node 1: forsynet med både marc. og martellato; det sidstnævnte synes at skulle erstatte marc., som således er udeladt

extent in the repetition bb. 146-187. The editors have not wanted to restrict the interpretational freedom which these irregularities make possible, and therefore the editorial supplementing is primarily limited to details relating to the immediate context. Langgaard places almost all the staccato and marcato marks above the staves; the edition normalises the notation to a certain extent.

In *Free Piano Sonata*, staccato is consistently and clearly notated as staccatissimo, which the edition follows.

Bar	Part	Comment
–	–	in A , the time signature is only stated in bb. 86 and 146 (2/4); the editors have supplied the alternating time signatures throughout the work without typographical indication
1	–	<i>fff</i> is indicated in b. 1 and in b. 12, but <i>ff</i> in b. 41 and nothing in bb. 131 and 191 (B1 and B2 have <i>ff</i> in bb. 1-2 and bb. 12-13)
25	lh	chord 1: unmotivated stacc. suppressed by analogy with b. 27
58	lh	3 staccato dots suppressed (a relict from previous notes in the bar, now erased)
78	rh	chord 1: provided with both marc. and martellato; the latter is apparently intended to replace marc., which is therefore suppressed
82	rh, lh	the 6 notes are provided with both marc. and martellato; the latter is apparently intended to replace marc., which is therefore suppressed
	lh	harmony 3: the lower note emended from F to G by analogy with bb. 35, 142 and 202
87	rh	note 5: d ² emended to c ² in agreement with b. 147
90	lh	harmony 2: deleted in A with an unknown intention; included by the editors in agreement with b. 150 and by analogy with bb. 117 and 177
136	lh	harmony 3: provided with both marc. and martellato; the latter is apparently intended to replace marc., which is therefore suppressed
117, 118, 177, 178	lh	harmony 1: RL has notated the lowest B with one ledger line too many; emended without typographical indication
192	rh	note 1: provided with both marc. and martellato; the latter is apparently intended to replace marc., which is therefore suppressed

13 Le Béguinage (Lille Sonate) (BVN 369)

A. Renskrift

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 85,17. Autograf. Renskrift med blæk; rettelser og tilføjelser med blæk og blyant.

Titel: *Le Béguinage*. (betyder helligheden (haanligt) | [lydskrift tilføjet: *beginâz*] | Lille Klaversonate | af | Rued Langgård | komponeret Januar 1949 i Ribe

Dateret: før sats I: $5\frac{1}{2}$ Morgen. 11/1 49 komp. 9/1 49. – dateret og signeret efter I: $6\frac{1}{4}$ Morgen | 11/1 49 | Ribe | Rued Langgaard – før sats II: komp. 1 Dec. $4\frac{1}{2}$ -5 Morgen. 48. – efter II dateret og signeret: $6\frac{1}{2}$ Morgen | 1 Dec 48 | Rued Langgaard – før sats III (separat titelside): *Komponeret Kl. 4 Morgen 18 Marts 1948*. – efter III dateret og signeret: komp. 18 Marts 1948 | *Renskrevet [tilføjet: sluttet] igen 17 Decemb. 1948 | Kl. 4-5 $\frac{3}{4}$ Morgen | Rued Langgaard* – sats IV første nodeside forneden: komp. *begyndt Kl 4 Morgen. | 3/12 48*. – efter IV: *Sluttet: 6 $\frac{3}{4}$ 3/12 48. Morgen* – før sats V: *Kl. 3 $\frac{1}{2}$ Morgen 4 Dec. 48* – efter sats V dateret og signeret: *komp 3/12 48 | Sluttet | 4 $\frac{1}{2}$ Morgen. 4 Dec 48. | Rued Langgaard | Ribe*

9 blade, 35 × 26 cm; 16 beskrevne, upaginerede sider (blad 1 består af to sammenklæbede blade; blad 1 og 8 med påklæbede papirlapper)

Papirtype: blad 1 + 5-9: 12 systemer uden angivelse af fabrikat, blad 2-4: 14 systemer uden angivelse af fabrikat; på blad 1r findes et påklæbet blad: 22 systemer, let beskåret, ingen fabrikatangivelse.

Indhold:

blad 1r: titel (skrevet på et påklæbet blad, den oprindelige titel ses på det underliggende blad, jfr. nedenfor)

blad 1v: II, t. 1-16

blad 2: I

blad 3-4r: III (blad 4v rummer titelpåskrift vedr. et andet værk)

blad 5-6: IV (blad 6v blank)

blad 7-8: V (blad 8v blank)

blad 9: fortsættelse og slutning på sats II, t. 17 og ud.

Mellem de to sammenklæbede blade, som udgør blad 1, findes titlen til en tidligere version af værket: *X | Stemningsvanvid fra Ordruphøj. | (Gala religiosa) | Syv Klaverstykker | af | Rued Langgaard | 1. december 1948 4 $\frac{1}{2}$ Morgen | Endnu et Stykke No 8 til denne Suite er tilsendt Pianistinden | Fru Agda Lhoir 30 December 1948 og findes | kun hos hende* (mellem de sammenklæbede blade findes også salmemelodien *Den store mester kommer* (BVN 368), dateret 26.11.1948 og 4.1.1949). Sats III, IV og V alle med tidligere, nu udraderede og ulæselige, titler (sats II's tidligere titel *I Løndom* er overklæbet). Efter sats IV (blad 6r forneden) findes bemærkningen *Mania religiosa!* På blad 8r er noten [...] *Epilog: "Vendetta" igen* overstreget og overklæbet med en papirlap.

13 Le Béguinage (Little Sonata) (BVN 369)

A. Fair copy

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 85,17. Autograph. Fair copy in ink; corrections and additions in ink and pencil.

Title: *Le Béguinage*. (meaning holiness (scornfully) | [phonetics added: *beginâz*] | Little piano sonata | by | Rued Langgård | composed January 1949 in Ribe

Dated: before movement I: $5\frac{1}{2}$ in the morning. 11/1 49 comp. 9/1 49. – dated and signed after I: $6\frac{1}{4}$ in the morning | 11/1 49 | Ribe | Rued Langgaard – before movement II: comp. 1 Dec. $4\frac{1}{2}$ -5 in the morning. 48. – after II dated and signed: $6\frac{1}{2}$ in the morning | 1 Dec 48 | Rued Langgaard – before movement III (separate title page): *Composed at 4 o'clock in the morning 18 March 1948*. – after III dated and signed: comp. 18 March 1948 | *Fair copy [added: finished] again 17 Decemb. 1948 | 4-5 $\frac{3}{4}$ in the morning | Rued Langgaard* – movement IV first page of music at the bottom: *comp. begun at 4 o'clock in the morning. | 3/12 48*. – after IV: *Completed: 6 $\frac{3}{4}$ 3/12 48. Morning* – before movement V: *at 3 $\frac{1}{2}$ in the morning 4 Dec. 48* – after movement V dated and signed: *comp 3/12 48 | Finished | 4 $\frac{1}{2}$ in the morning. 4 Dec 48. | Rued Langgaard | Ribe*

9 leaves, 35 × 26 cm; 16 unnumbered pages of writing (fol. 1 consists of two leaves pasted together; leaves 1 and 8 have scraps of paper pasted on)

Paper type: fols. 1 + 5-9: 12 staves without manufacturer's name, leaves 2-4: 14 staves without manufacturer's name; on fol. 1r, there is a pasted-on leaf: 22 staves, slightly cropped, no manufacturer's name.

Contents:

fol. 1r: title (written on a pasted-on leaf, the original title is seen on the leaf underneath, cf. below)

fol. 1v: II, bb. 1-16

fol. 2: I

fols. 3-4r: III (fol. 4v contains title inscription concerning a different work)

fols. 5-6: IV (fol. 6v blank)

fols. 7-8: V (fol. 8v blank)

fol. 9: continuation and ending of movement II, b. 17 to the end.

Between the two leaves which are pasted together and form fol. 1, there is the title for an earlier version of the work: *X | Mood Madness from Ordruphøj. | (Gala religiosa) | Seven piano pieces | by | Rued Langgaard | 1 December 1948 4 $\frac{1}{2}$ in the morning | Yet another piece, No 8 for this suite, has been sent to the pianist | Mrs Agda Lhoir 30 December 1948 and is only available | at her home* (between the leaves that are pasted together, there is also the hymn tune *The Great Master Is Coming* (BVN 368), dated 26 Nov. 1948 and 4 Jan. 1949).

Movement III, IV and V all have previous titles, now erased and illegible (a scrap of paper is pasted on to cover the earlier title of movement II, *In Secret*). After movement IV (fol. 6r at the bottom) there is the remark *Mania religiosa!* On fol. 8r at the bottom the note [...] *Epilogue: "Vendetta" again* has been crossed over and pasted over with a scrap of paper.

B. Skitser til sats II-V

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 85,18. Autograf. Skitser med blæk og blyant.

6 blade, 34,5 × 26 cm; 12 beskrevne, upaginerede sider.

Papirtype: blad 1, 3-6: 12 systemer uden angivelse af fabrikat, blad 2: 14 systemer uden angivelse af fabrikat.

Indhold:

blad 1r: overskrift: *I. Dateret ved begyndelsen: 4½ morgen 1 Dec 48 – til slut: 5 Morgen 1/12 48. – Skitse til sats II.*

blad 1v: titelpåskrift vedr. andet værk.

blad 2r: ubetegnet skitse; dateret til slut: *3 Dec 48. – Skitse til sats V.*

blad 2v: titelpåskrift vedr. andet værk (*Fri Klaversonate* BVN 309)

blad 3r: *X* | [overstreget: *Crux!* | *Klaverstykker*] | *Ribe 18/3 48. Kl 4 Morgen.* | [tilføjet med blyant: *Rytme efterfulgt af noder der angiver rytmen i sats III*]

blad 3v: overskrift: *III.* – Første side af tidlig, rettet renskrift af sats III (fortsættes blad 4r).

blad 4r: slutningen af sats III i to versioner, begge dateret *18 Marts 48.*

blad 4v: ubetegnet skitse til *Chiesa madre* BVN 367, sats II, dateret 20.12.1948.

blad 5r: fragment pag. 2 indeholdende slutningen af tidlig, rettet renskrift af sats III. Dateret og signeret til slut: *Komp 18 Marts 1948; Ribe | Rued Langgaard;* forsynet med forskellige bemærkninger, bl.a.: *Eventuel "Slut:" glissando over hele Klaveret. – Hvorfor skrive Genta-gel-serne op | RL – og i marginen: "Helvedes Hede".*

blad 5v: overskrift: *Mania regiliosa* [sic]. Dateret ved begyndelsen: *4 Morgen 3/12 48 – dateret til slut: Kl 5. 3/12 48. – Skitse til sats IV (t. 1-41).*

blad 6r: fragment af slutningen af renskrift af sats III. Dateret *18 Marts 48. | 17 Decemb. 48 4¼ Morgen | ny Renskrift | sluttet. – til slut påskriften: Repeteres uendeligt hurtigere og haardt.* På samme side også ubetegnet skitse til orgelpræludiet *Pinsemorgen* BVN 370, dateret 25.12.1948.

blad 6v: titelpåskrift vedr. Sonata nr. 1 (BVN 167).

C. Skitse til sats III

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 30,2 [blad 6]. Autograf. Skitse med blyant.

Overskrift: *De dødes Dans*

Dateret: *18/3 48*

1 blad, 34,5 × 27 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider. Skitsen findes verso (recto rummer skitse til symfoni nr. 14 BVN 336, sats II, dateret 3.10.1947 og 20.2.1948).

Papirtype: 24 systemer uden angivelse af fabrikat.

D. Skitser til sats I

1. Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 90,57 [blad 2]. Skitse med blæk.

B. Sketches for movements II-V

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 85,18. Autograph. Sketches in ink and pencil.

6 leaves, 34.5 × 26 cm; 12 unnumbered pages of writing.

Paper type: fols. 1, 3-6: 12 staves without manufacturer's name, fol. 2: 14 staves without manufacturer's name.

Contents:

fol. 1r: heading: *I. Dated at the beginning: 4½ in the morning 1 Dec 48 – at end: 5 in the morning 1/12 48. – Sketch for movement II.*

fol. 1v: title inscription concerning a different work.

fol. 2r: undesignated sketch; dated at end: *3 Dec 48. – Sketch for movement V.*

fol. 2v: title inscription concerning a different work (*Free Piano Sonata* BVN 309)

fol. 3r: *X* | [deleted: *Crux!* | *Piano pieces*] | *Ribe 18/3 48. 4 o'clock in the morning.* | [added in pencil: *Rhythm followed by notes which indicate the rhythm in movement III*]

fol. 3v: heading: *III.* – First page of an early, corrected fair copy of movement III (continued on fol. 4r).

fol. 4r: the end of movement III in two versions, both dated *18 March 48.*

fol. 4v: undesignated sketch for *Chiesa madre* BVN 367, movement II, dated 20 Dec. 1948.

fol. 5r: fragment paginated 2 containing the end of an early fair copy of movement III. Dated and signed at the end: *Comp 18 March 1948; Ribe | Rued Langgaard;* provided with various remarks, a.o.: *A possible "Ending:" glissando all over the piano. – Why write down the repetitions | RL – and in the margin: "Hellish heat".*

fol. 5v: heading: *Mania regiliosa* [sic]. Dated at the beginning: *4 in the morning 3/12 48 – dated at end: 5 o'clock. 3/12 48. – Sketch for movement IV (bb. 1-41).*

fol. 6r: fragment of the end of a fair copy of movement III. Dated *18 March 48. | 17 Decemb. 48 4¼ in the morning | new fair copy | completed. – at the end the designation: To be repeated infinitely faster and hard.* On the same page also an undesignated sketch for the organ prelude *Pentecost Morning* BVN 370, dated 25 Dec. 1948.

fol. 6v: title inscription concerning Sonata No. 1 (BVN 167).

C. Sketch for movement III

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 30,2 [fol. 6]. Autograph. Sketch in pencil.

Heading: *Dance of the Dead*

Dated: *18/3 48*

1 leaf, 34.5 × 27 cm; 2 unnumbered pages of writing. The sketch is on the verso (recto contains a sketch for Symphony No. 14 BVN 336, movement II, dated 3 Oct. 1947 and 20 Feb. 1948).

Paper type: 24 staves without manufacturer's name.

D. Sketches for movement I

1. The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 90,57 [fol. 2]. Sketch in ink.

Ubetegnet.

Dateret: 9/1 49

1 blad, 17,5 × 26 cm (halveret nodeblad), 2 beskrevne sider. Skitsen findes verso (recto rummer fragment af renskrift af *Opstandelsen* BVN 326, dateret 5.5.1947).

Papirtype: 10 systemer; ingen angivelse af fabrikat.

Skitse til t. 1-19.

2. Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 85,21.

Betegnet *Mellemsats*

Dateret: 9/1 49

1 blad, 25,5 × 35 cm (tværfolio), 2 beskrevne, upaginerede sider. Skitsen findes recto på samme side som skitse til *Hél-Sfærernes Musik* BVN 371, dateret 28.12.1948 (verso rummer ubetegnet og udateret blyantsskitse til *Melodi til Esbjerg-sangen*).

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

Skitse til t. 20-36.

E. Kasseret titelblad

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 50,2 (mu 9102.2761).

X / [...] / Demenza religiosa [...] / Fire Klaverstykker eller Orgelstykker | af | Rued Langgaard | 18 Marts 48 og 1 Decemb. 48 og 3 December 48.

1 blad, 35 × 26 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider. Titlen findes recto (verso rummer skitser til *Polarstjernen* BVN 196, dateret 8.12.1948).

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

Titel til en tidlig version omfattende satserne II-V. Titelsiden er overskrevet med titler til to andre værker.

Kommentar til udgaven

Udgaven er baseret på kilde A. Komponistens rettelser og tilføjelser i denne kilde respekteres. Skitserne B-D er konsulteret i tvivlstilfælde, men er uden betydning for udgaven. RL angiver ikke at værket også kan spilles på orgel, men anfører visse anmærkninger om orgeludførelse i kilden. Disse anmærkninger er medtaget i noterne nedenfor.

Takt   Stemme   Kommentar

Sats I

–   –   RL angiver C 5/4 ved satsens begyndelse og ingen yderligere taktangivelser; reelt skiftes der mellem C, 6/4 og 2/4, og udgiverne har valgt at angive de faktiske taktarter (uden typografisk markering)

Sats II

–   –   RL angiver 12/8 ved satsens begyndelse og ingen yderligere taktangivelser; reelt skiftes der mellem 9/8, 6/8 og 4/8, og

Undesignated.

Dated: 9/1 49

1 leaf, 17.5 × 26 cm (halved page of music), 2 pages of writing. The sketch is on the verso (recto contains a fragment of a fair copy of *The Resurrection* BVN 326, dated 5 May 1947).

Paper type: 10 staves; without manufacturer's name.

Sketch for bb. 1-19.

2. The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 85,21.

Designated *Middle section*

Dated: 9/1 49

1 leaf, 25.5 × 35 cm (oblong folio), 2 unnumbered pages of writing. The sketch is on the recto of the same page as the sketch for *The Music of the Spheres in Hell* BVN 371, dated 28 Dec. 1948 (verso contains undesignated and undated pencil sketch for *Melody for the Esbjerg Song*).

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

Sketch for bb. 20-36.

E. Discarded title page

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 50,2 (mu 9102.2761).

X / [...] / Demenza religiosa [...] / Four piano pieces or organ pieces | by | Rued Langgaard | 18 March 48 and 1 Decemb. 48 and 3 December 48.

1 leaf, 35 × 26 cm; 2 unnumbered pages of writing. The title is on the recto (verso contains sketches for *The Pole Star* BVN 196, dated 8 Dec. 1948).

Paper type: 12 staves without manufacturer's name.

Title for an early version comprising the movements II-V. The title page is overwritten with titles for two other works.

Commentary to the edition

The edition is based on source A. The composer's corrections and additions in this source are respected. The sketches B-D have been consulted in case of doubt, but they are of no significance to the edition. RL does not indicate that the work can also be played on the organ, but he does include certain comments about performance on the organ in the source. These annotations are included in the notes below.

Bar   Part   Comment

Movement I

–   –   RL indicates C 5/4 at the beginning of the movement and gives no further time signatures; actually the composition alternates between C, 6/4 and 2/4, and the editors have chosen to mark the actual time signatures (without typographical indication)

Movement II

–   –   RL indicates 12/8 at the beginning of the movement and no further time signatures; actually the composition alternates between 9/8, 6/8 and 4/8, and the editors

19	–	udgiverne har valgt at angive de faktiske taktarter (uden typografisk markering) (<i>Orgel pleno</i> ÷ 16) (anmærkning vedr. udførelse på orgel)	19	–	have chosen to mark the actual time signatures (without typographical marking) (<i>Organ pleno</i> ÷ 16) (annotation concerning performance on the organ)
24-25	–	<i>Generalcres</i> (anmærkning i slutningen af t. 24 vedr. udførelse på orgel)	24-25	–	<i>Generalcres</i> (annotation at end of b. 24 concerning performance on the organ)
26	–	<i>8 basso paa Orgel med Super-Koppel</i> (anmærkning vedr. udførelse på orgel)	26	–	<i>8 basso on organ with sub-coupler</i> (annotation regarding organ performance)
Sats III					
–	–	noten ved satsens begyndelse er i A anført efter satsen	Movement III		
–	–	<i>Paa Orgel skal [tonen A 32 Basun] være Orgelpunkt</i>	–	–	the written note at the beginning of the movement is placed after the movement in A
sidste t.	hh	RL havde oprindeligt anført en slutakkord identisk med akkorden i begyndelsen (es-mol <i>fffz</i>), men har overstreget denne og erstattet den med tonen A	–	–	<i>On the organ, [the note A 32 Posaune] must be the pedal point</i>
Sats IV			last b.	rh	RL originally indicated a final chord identical with the chord at the beginning (e, minor <i>fffz</i>), but deleted this and replaced it with the note A
38	vh	node 3: tonen h tilføjet i analogi med den følgende figur (tonen mangler i A)	Movement IV		
48	vh	<i>32 F.</i> (anmærkning vedr. udførelse på orgel)	38	lh	note 3: the note b supplied by analogy with the following figure (the note is missing in A)
58	hh	<i>8 basso Orgel</i> (anmærkning vedr. udførelse på orgel)	48	lh	<i>32 F.</i> (annotation regarding organ performance)
Sats V			58	rh	<i>8 basso Organ</i> (annotation regarding organ performance)
21	vh	F-nøgle redaktionelt tilføjet før sidste node (oktav); nøglen findes ikke i skitsen B , men her er oktaven forsynet med en martellatoangivelse, som kunne tyde på, at den skal forstås i sammenhæng med d i den følgende takt (kvartspring)	Movement V		
35	–	RL sætter taktstregen før pausen og har måske forestillet sig, at pausen skulle være i starten på t. 36 (som befinder sig på den følgende side i A)	21	lh	F clef editorially supplied before the last note (octave); the clef is not in the sketch B , but here the octave is provided with a martellato marking which might indicate that it should be understood in conjunction with d in the following bar (leap of a fourth)
36	vh	som pedaltoner ved udførelse på orgel angiver RL A og a	35	–	RL places the barline before the rest, and perhaps he imagined that the rest should be at the start of b. 36 (which is on the following page in A)
40	hh	RL noterer rytmen i sidste figur anderledes end i t. 3 og 11; udgiverne opfatter det som en tilsigtet variation	36	lh	RL indicates A and a as pedal notes if the work is performed on the organ
			40	rh	RL notates the rhythm in the last figure differently from bb. 3 and 11; the editors perceive this as an intended variation

14 Blomstervignetter [II] (BVN 424)

A. Renskrift

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 85,23. Autograf. Renskrift med blæk (enkelte tilføjelser med kuglepen og blyant).

Titel: *Blomstervignetter / for / Klaver / af / Rued Langgaard / Komp 1913 igen i Juni 1951!* [tilføjet med blyant: *Ribe* – CL's hånd?]

Ingen slutdatering.

4 blade, 33,5 × 25 cm; 7 beskrevne sider, pagineret: (titel), (1), 2-4, (2), (1 blank side).

Papirtype: [Uidentificeret bomærke] 1652 (12 systemer).

Efter sidste sats angivet 9 *Min.*

Kommentar til udgaven

Udgaven er baseret på kilde A. Komponistens rettelser og tilføjelser i denne kilde respekteres.

Takt	Stemme	Kommentar
Sats I		
24	vh	overstemme, andet taktslag: umotiveret bindebue fra as uden endepunkt i følgende takt udeladt

14 Flower Vignettes [II] (BVN 424)

A. Fair copy

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 85,23. Autograph. Fair copy in ink (a few additions in ballpoint pen and pencil).

Title: *Flower Vignettes / for / piano / by / Rued Langgaard / Comp 1913 and again in June 1951!* [added in pencil: *Ribe* – CL's hand?]

No end dating.

4 leaves, 33.5 × 25 cm; 7 pages of writing, paginated: (title), (1), 2-4, (2), (1 blank side).

Paper type: [Unidentified logo] 1652 (12 staves).

After the last movement 9 *Min.*

Commentary to the edition

The edition is based on source A. The composer's corrections and additions in this source are respected.

Bar	Part	Comment
Movement I		
24	lh	top part, second beat: unmotivated tie from a, without any end point in the following bar, suppressed

INDHOLDSFORTEGNELSE

Rued Langgaards samlede værker
for klaver, bind 1-3

1. KLAVERVÆRKER I
2. KLAVERVÆRKER II
3. KLAVERSTYKKER 1902-1951

BVN- numre refererer til Bendt Viinholt Nielsen: *Rued Langgaards Kompositioner. Annoteret værkfortegnelse. Rued Langgaard's Compositions. An Annotated Catalogue of Works. With an English Introduction.* Odense Universitetsforlag, 1991.

Skarp parentes omkring et BVN-nr. angiver, at satsen ikke har et selvstændigt nummer i værkfortegnelsen, men har relation til det anførte nummer og er omtalt i værkfortegnelseens noter til det pågældende værk.

INDEX

Rued Langgaard's collected works for piano,
volumes 1-3

1. PIANO WORKS I
2. PIANO WORKS II
3. PIANO PIECES 1902-1951

BVN numbers refer to Bendt Viinholt Nielsen: *Rued Langgaard's Compositions. Annoteret værkfortegnelse. Rued Langgaard's Compositions. An Annotated Catalogue of Works. With an English Introduction.* Odense Universitetsforlag, 1991.

A BVN no. in square brackets indicates that the piece has no separate entry in the catalogue of works but is related to the work with the number indicated and is mentioned in the annotations to that work.

BVN nr.	Titel	Komp.år	Bind	Nr.	Side
<i>BVN no.</i>	<i>Title</i>	<i>Year of comp.</i>	<i>Volume</i>	<i>No.</i>	<i>Page</i>
56	Blomstervignetter [I] (Fire Klaverstykker) / <i>Flower Vignettes (Four piano pieces)</i>	1913	1	1	49
121	Fantasi-Sonate / <i>Fantasy-Sonata</i> [1916]	1916	1	2	61
281	Fantasi-Sonate / <i>Fantasy-Sonata</i> [1942]	1915-16/1942	1	3	95
327	Vanvidsfantasi / <i>Insanity Fantasy</i>	1914-16/1947-49	1	4	104
134	Insektarium (9 Fixerbilleder) / <i>Insectarium (9 Puzzle Pictures)</i>	1917	1	5	119
149	Gitanjali-Hymner (Efter Tagore) / <i>Gitanjali Hymns (After Tagore)</i>	1918, rev. 1920	1	6	133
321	Gennem Gaderne (3 Stykker for Klaver) / <i>Through the Streets (3 pieces for piano)</i>	1918/1946	1	7	175
169	Afgrundsmusik (En Sonate) / <i>Music of the Abyss (A Sonata)</i>	1921-24	1	8	188
211	Som en Tyv om Natten – / <i>As a Thief in the Night –</i>	1924/1930/1931	1	9	219
206	I det blafrende Efteraarslygteskær / <i>In the Flickering Autumn Lamplight</i>	1930-33	1	10	235
221	Flammekamrene / <i>The Chambers of Flames</i>	1930-37	1	11	252
242	Expression / <i>Expression</i>	1930-32/1939	1	12	265
197	Sonate nr. 1 / <i>Sonata no. 1</i>	1925-28, rev. 1933	2	1	49
222	Sonate nr. 2 "Ex est" / <i>Sonata no. 2 "Ex est"</i>	1934-41/1945	2	2	78
268	Sonate nr. 3 "Minder fra Høstens Tid" / <i>Sonata no. 3 "Memories from the Time of Harvest"</i>	1941	2	3	100
182	Angelus (3 Klaverstykker) / <i>(3 piano pieces)</i>	1924, rev. 1926/?	2	4	142
223	Adorazione (Fantasi) / <i>(Fantasy)</i>	1924/1934	2	5	151
[223]	"Wie das Leben, so der Tod –"	1924/1934	2	6	163
297	Sponsa Christi, tædium vitæ (Fantasia virtuosa)	1944	2	7	168
367	Chiesa madre (Lille Sonate) / <i>(Little Sonata)</i>	1948-1949	2	8	174
254	Smaa Sommerminder / <i>Little Summer Memories</i>	1940 (1914)	2	9	183
302	Medens Sundets Brise summer (3 Klaverstykker) / <i>While the Sound's Light Breeze is Humming (3 piano pieces)</i>	1929-32/1944-45	2	10	192

307	Skyggeliv (Fantasi) / <i>Shadow Life (Fantasy)</i>	1945	2	11	205
309	Fri Klaversonate / <i>Free Piano Sonata</i>	1945-1946	2	12	213
369	Le Béguinage (Lille Klaversonate) / (<i>Little Piano Sonata</i>)	1948-49	2	13	224
424	Blomstervignetter [II] / <i>Flower Vignettes [II]</i>	1951	2	14	236
2	Præludium (D-dur) / <i>Prelude (D major)</i>	1902	3	1	42
3	Albumsblad [I] / <i>Album Leaf [I]</i>	1904	3	2	43
9	Valse impromptu	1906	3	3	44
11	Sørgemarch i Anledning af H.M. Kongens Død [I] / <i>Funeral March on the Occasion of H.M. the King's Death [I]</i>	1906	3	4	46
13	Sørgemarch i Anledning af H.M. Kongens Død [II] / <i>Funeral March on the Occasion of H.M. the King's Death [II]</i>	1906	3	5	47
12	Marche militaire	1906	3	6	48
7	Sommerdag / <i>Summer Day</i>	1906	3	7	49
6	Sarabande	1906	3	8	53
21	Nat paa Sundet (Stambogsblad) / <i>Night on the Sound (Family Album Leaf)</i>	1907	3	9	56
22	Paa en Kirkegaard ved Nat / <i>In a Churchyard at Night</i>	1907	3	10	58
28	Morgen ved Stranden (Stambogsblad) / <i>Morning by the Beach (Family Album Leaf)</i>	1907	3	11	59
29	Graven / <i>The Grave</i>	1907	3	12	62
38	Stambogsblad / <i>Family Album Leaf</i>	1909	3	13	65
40	Klaverstykke (g-mol) / <i>Piano Piece (G minor)</i>	1909	3	14	68
54	Albumsblad [II] / <i>Album Leaf [II]</i>	1912	3	15	70
123:3	Søndag paa Kirkebakken / (af "Sommerferie i Blekinge") / <i>Outside the Church on a Sunday (from Summer Holidays in Blekinge)</i>	1916	3	16	72
123:4	Kobjælder i Granskoven (af "Sommerferie i Blekinge") / <i>Cowbells in the Pinewood (from Summer Holidays in Blekinge)</i>	1916	3	17	75
123:5	Kafferep og Resignation (af "Sommerferie i Blekinge") / <i>Coffee Party and Resignation (from Summer Holidays in Blekinge)</i>	1916	3	18	78
123:6	Svensk (af "Sommerferie i Blekinge") / <i>Swedish (from Summer Holidays in Blekinge)</i>	1916	3	19	80
123:7	Ærteblomster (af "Sommerferie i Blekinge") / <i>Sweet Peas (from Summer Holidays in Blekinge)</i>	1916	3	20	81
123:8	Paa Tur (af "Sommerferie i Blekinge") / <i>On a Trip (from Summer Holidays in Blekinge)</i>	1916	3	21	82
123:9	Afsked (af "Sommerferie i Blekinge") / <i>Farewell (from Summer Holidays in Blekinge)</i>	1916	3	22	85
123:10	Aften med Dans (af "Sommerferie i Blekinge") / <i>Evening with Dancing (from Summer Holidays in Blekinge)</i>	1916	3	23	88
178	I Kirken / <i>In the Church</i>	1923/ca. 1940	3	24	90
198	Sponsa Christi [1923/1927]	1923/1927	3	25	94
184	Klaverstykke (Des-dur) / <i>Piano Piece (D flat major)</i>	1924	3	26	97
[186]	Maestoso sostenuto e festivo (Sonatesats / <i>Sonata movement</i>)	1925	3	27	100
[186]	Con poco moto e grazioso (Sonatesats / <i>Sonata movement</i>)	1925	3	28	104
[186]	Andantino tranquillo (Sonatesats / <i>Sonata movement</i>)	1925	3	29	109

186:2	Scherzo [1925]	1925	3	30	114
[197]	Scherzo [1927]	1927	3	31	122
201	Tavshedens Hav / <i>The Sea of Silence</i> [1918/1929]	1918/1929	3	32	128
202	Glædens Strømme / <i>Floods of Joy</i>	1929	3	33	132
207	Capriccio	1929-30	3	34	139
205	Sommerstemning / <i>Summer Mood</i>	1930	3	35	144
208	Scherzo [1930]	1930	3	36	147
237:3	Vaar / <i>Spring</i>	1939	3	37	155
371	Hél-Sfærernes Musik / <i>Music of the Spheres in Hell</i>	1948	3	38	156
426	Klaverstykke (E-dur) / <i>Piano Piece (E major)</i>	1951	3	39	158
181:10	Sommerfugledans (af Musik til "En Digtters Drøm") / <i>Butterfly Dance (from Music for 'A Poet's Dream')</i>	1924	3	40	162
181:11	Blomstermusik (af Musik til "En Digtters Drøm") / <i>Flower Music (from Music for 'A Poet's Dream')</i>	1924	3	41	164
181:12	Serenade (af Musik til "En Digtters Drøm") / (from <i>Music for 'A Poet's Dream'</i>)	1924	3	42	167
388	I Holmens Kirkes Kapel / <i>In the Chapel of Rest at Holmens Church</i>	1949	3	43	170
125	Fanfare-Polonaise / <i>Fanfare Polonaise (4 hænder / 4 hands)</i>	1916	3	44	172